

T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

ID: 584

KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN
MALİ ANALİZ TEKNİKLERİYLE
DEĞERLENDİRİLMESİ

İKTİSADI PLANLAMA BAŞKANLIĞI
Yıllık Programlar ve Finansman Dairesi

M. Derya FIRATOĞLU

(Uzmanlık Tezi)

Haziran 1985

ANKARA

338.62
FIR
n.2

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

GİRİŞ

I. BÖLÜM

KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİ HAKKINDA GENEL

BİLGİLER

A-	GİRİŞ	4
B-	KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN TANIM VE KAPSAMI.....	5
C-	KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN TARİHÇESİ.....	8
D-	KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN HUKUKİ YAPISI.....	14
E-	KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN TÜRK EKONOMİSİ İÇİNDEKİ YERİ.....	26
1)	Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya Katkısı.....	26
2)	Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Üretim ve Satış Hasılatı.....	28
3)	Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Sabit Sermaye Yatırımları İçindeki Payı.....	29
4)	Kamu İktisadi Teşebbüslerinin İstihdam İçindeki Payı.....	31

II. BÖLÜM

KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİİNDE

KULLANILAN MALİ ANALİZ TEKNİĞİ OLARAK ORANLAR

A-	GİRİŞ.....	33
B-	ORAN ANALİZİNDE GÖZÜNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN ESASLAR.....	37

C-	HESAPLANAN ORANLARIN YORUMLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİNDE KULLANILAN KRİTERLER.....	40
D-	ANALİZDE KULLANILAN ORANLAR.....	44
1)	Likidite Durumunun Analizinde Kullani- lan Oranlar.....	45
a.	Cari Oran (Banker Oranı, İşletme Sermayesi Oranı).....	47
b.	Likidite Oranı (Hazır Kiyemetler Oranı).....	49
c.	Nakit Oranı.....	51
d.	Stokların Net İşletme Sermayesine Oranı.....	52
2)	Finansal Yapı (Mali Bünye) Analizinde Kullanılan Oranlar.....	52
a.	Kısa Vadeli Borçların Pasif Top- lamına Oranı.....	54
b.	Uzun Vadeli Borçların Pasif Toplamına Oranı	55
c.	Kaldıraç Oranı (Borçların Aktif Toplamına Oranı).....	56
d.	Öz Kaynakların Kaynaklar Topla- mına Oranı	59
e.	Öz Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı	62
f.	Öz Kaynakların Maddi Duran Varlık- lara Oranı	63
3)	Faaliyet Durumunun Analizinde Kullanan Oranlar	65
a.	Stok Devir Hızı	65
b.	Net İşletme Sermayesi Devir Hızı	69
c.	Maddi Duran Varlıklar Devir Hızı	70
d.	Aktif Devir Hızı	72
e.	Öz Kaynak (Sermaye) Devir Hızı	73

Sayfa No:

4)	Kârlılık Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar.....	75
	a. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti Oranı....	77
	b. Gayri Safi Satış Kârı Oranı.....	78
	c. İşletme Faaliyet Kârı Oranı.....	79
	d. Vergiden Onceki Kâr Oranı.....	81
	e. Vergiden Onceki Kârin Ön Kaynaklara Oranı.....	83
	f. Vergiden Onceki Kârin Aktif Toplamına Oranı.....	87

III. BÖLÜM

KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN MALİ ANALİZ SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A-	GİRİŞ.....	89
B-	GENEL DEĞERLENDİRME.....	94
	1) Likidite Durumu.....	96
	2) Finansal Yapı.....	97
	3) Faaliyet Durumu.....	98
	4) Kârlılık Durumu.....	98
C-	GENEL OLARAK İMALAT SANAYİNDE FAALİYET GÖSTEREN KURULUŞLAR.....	103
	1) Likidite Durumu.....	103
	2) Finansal Yapı.....	105
	3) Faaliyet Durumu.....	106
	4) Kârlılık Durumu.....	107
D-	ENERJİ VE MADEN ÜRETİM, İŞLEME VE PAZARLANMASI ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN KURULUŞLAR.....	111
	1) Likidite Durumu.....	111
	2) Finansal Yapı.....	112
	3) Faaliyet Durumu.....	113
	4) Kârlılık Durumu.....	115

Sayfa No:

E-	TARIM, HAYVANCILIK VE TARIMSAL GİRDİ ÜRETİM, İŞLEME VE PAZARLAMASI ALANINDA FAALİYET GÖSTE- TEREN KURULUŞLAR.....	119
1)	Likidite Durumu.....	119
2)	Finansal Yapı.....	120
3)	Faaliyet Durumu.....	121
4)	Kârlılık Durumu.....	122
F-	ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME ALANINDA FAALİYET GÖSTE- REN KURULUŞLAR.....	127
1)	Likidite Durumu.....	128
2)	Finansal Yapı.....	128
3)	Faaliyet Durumu.....	129
4)	Kârlılık Durumu.....	130
	SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME.....	134
	ABSTRACT.....	136
	EK TABLOLAR.....	138
	FAYDALANILAN KAYNAKLAR.....	169

T A B L O L A R

Sayfa No:

TABLO : 1 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya Katkısı.....	27
TABLO : 2 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Uretim ve Satış Hasılatı.....	28
TABLO : 3 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Sabit Sermaye Yatırımları İçindeki Payı.....	30
TABLO : 4 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin İstihdam İçindeki Payı.....	32
TABLO : 5 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (Toplulaştı- rılmış) Oranları ve Özeti Bilgiler.....	100
TABLO : 6 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (Toplulaştı- rılmış) Bilanço Özeti.....	101
TABLO : 7 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (Toplulaştı- rılmış) Kâr/Zarar Tablosu.....	102
TABLO : 8 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Oranları ve Özeti Bilgileri.....	108
TABLO : 9 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Bilanço Özeti.....	109
TABLO : 10 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Kâr/Zarar Tablosu.....	110
TABLO : 11 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarla- ması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşla- rin (Toplulaştırılmış) Oranları ve Özeti Bilgileri.....	116
TABLO : 12 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarla- ması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşla- rin (Toplulaştırılmış) Bilanço Özeti....	117
TABLO : 13 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarla- ması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluş- larin (Toplulaştırılmış) Kâr/Zarar Tablosu.	118
TABLO : 14 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üre- tim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faali- yet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırıl- mış) Oranları ve Özeti Bilgileri.....	124

Sayfa No:

- TABLO : 15 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Bilanço Özeti..... 125
- TABLO : 16 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Kâr/Zarar Tablosu..... 126
- TABLO : 17 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Oranları ve Özeti Bilgileri..... 131
- TABLO : 18 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Bilanço Özeti..... 132
- TABLO : 19 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Kâr/Zarar Tablosu..... 133

E K T A B L O L A R

Sayfa No:

EK TABLO : 1 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların Oranları.....	139
EK TABLO : 2 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşlar Hakkında Özeti Bilgiler.....	140
EK TABLO : 3 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti.....	141
EK TABLO : 4 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu.....	143
EK TABLO : 5 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Oranları.....	145
EK TABLO : 6 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşlar Hakkında Özeti Bilgiler.....	146
EK TABLO : 7 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti.....	147
EK TABLO : 8 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu.....	149
EK TABLO : 9 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Oranları.....	151
EK TABLO : 10 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşlar Hakkında Özeti Bilgiler.	153

Sayfa No:

EK TABLO : 11 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazar- laması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti.....	155
EK TABLO : 12 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazar- laması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu.....	159
EK TABLO : 13 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Oranları.....	163
EK TABLO : 14 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşlar Hakkında Özet Bilgiler.....	164
EK TABLO : 15 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti.....	165
EK TABLO : 16 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu.....	167

G İ R İ Ş

Geçtiğimiz yüzyıldan itibaren gelişmiş batı ülkelerinde devletin iktisadi ve sosyal faaliyetleri önemli ölçüde artmıştır. Ekonomik alandaki faaliyetleri kişilere bırakın, kendisi daha çok iç ve dış güvenliği sağlamak ve adalet hizmetleri gibi görevler ile yetinen devlet; 19. yüzyıldan itibaren giderek artan ölçüde iktisadi alt yapıyı kurmak, kalkınma ve sanayileşmeyi sağlayarak, sosyal refahı arttırmak amacı ile ekonomik alanda etkin rol oynamaya başlamıştır.

Ülkemizde de 1930'lardan sonra özel sektörün gerekli sermaye birikimine ve teşebbüs gücüne sahip olmaması nedeni ile devlet, bir müteşebbis gibi girişimde bulunarak; ekonomik kalkınma ve sanayileşmeyi sağlayabilmek amacıyla iktisadi faaliyetlere girmiştir.

Böylece kurulan ve sayıları giderek artan Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Türkiye'nin ekonomik kalkınma ve sanayileşme çabalarının gerçekleştirilmesinde, ekonomik ve sosyal hayatın düzenlenerek refahın artırılmasında önemli bir araç olmuş ve görev yüklenmişlerdir.

Gelişen, büyüyen bir ekonomi içinde sayıları ve önemi giderek artan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kârlılık ve verimlilik ilkeleri içinde çalışarak, ekonomiye yük olmayan, kaynak yaratan kuruluşlar haline getirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

İşletmelerin bu hedeflere ulaşabilmesinde teknik hususlarım yanında, uygun mali yapı içinde faaliyette bulunmaları da önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada Kamu İktisadi Teşebbüslerinin mali yapıları, mali analiz tekniklerinden oranlar kullanılarak incelenmiştir.

1977-1983 dönemi 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün bilanço ve gelir tabloları kullanılarak genel ve ana faaliyet alanları itibarı ile toplulaştırma yapılmış, bu tablolardan likidite, finansal yapı (mali bünye), faaliyet ve kârlılık olmak üzere toplam 21 oran hesap edilerek, KİT'nin mali yapısı analiz edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde Türkiye'deki Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tanım ve kapsamı, tarihçesi, hukuki yapısı ve ekonomi içindeki yeri anlatılmıştır.

İkinci bölümde, bu çalışmada mali analiz tekniği olarak kullanılan oranların özellikleri, hesaplanması ve yorumlanmasıında dikkat edilecek hususlar açıklanmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise, 27 Kamu İktisadi Teşebbüsü'nün 1977-1983 yılları arası genel ve 4 ana faaliyet alana itibarı ile toplulaştırılmış mali tablolarından elde edilen oranlar yorumlanmış, temel eğilimler tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın son kısmında yer alan Ek Tablolarda ise, ayrı ayrı 27 Kamu İktisadi Teşebbüsün 1977-1983 dönemi bilanço ve gelir tabloları ile bunlardan elde edilen oranlar yer almaktadır.

I. BÖLÜM

KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİ HAKKINDA GENEL
BİLGİLER

A- GİRİŞ

Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Türkiye'nin ekonomik kalkınma ve sanayileşme çabalarının gerçekleştirilmesinde, ekonomik ve sosyal hayatın düzenlenmesinde önemli görevler üstlenmişlerdir.

Devlet, ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek için gerekli alt yapıyı hazırlamak, üretim ve yatırımları artırmak amacıyla Genel ve Katma Bütceli idarelerin dışında bir müteşebbis gibi girişimde bulunarak; karlı, verimli, üretken ve kaynak yaratacak şekilde ekonominin kurallarına göre çalışmak üzere Kamu İktisadi Teşebbüslerini kurmuştur.

Büyuyen bir ekonomi ve hızla artan bir nüfus yapısında, Devletin üstlenmek zorunda kaldığı görevlerin artması sonucunda gelişen, büyuyen ve sayıları artan Kamu İktisadi Teşebbüsleri; bugün hemen her sektörde faaliyet göstermekte, üretimleri, yatırımları, mali ve ekonomik yapıları ve ekonomik kalkınmaya olan katkıları ile ülke ekonomisi içinde önemli bir yere sahip bulunmaktadırlar.

Bu bölümde Kamu İktisadi Teşebbüslerin tanım ve kapsamı, Türk ekonomisi içindeki yeri , tarihçesi ve hukuki yapısı anlatılacaktır.

B- KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN TANIM VE KAPSAMI

Genel olarak Kamu İktisadi Teşebbüsü denildiğinde; uluslararası kriterlere göre, devletin sahipliğinde ve kontrolünde bulunan, büyük ölçüde piyasaya ticari ve sınai nitelikte mal ve hizmet arzeden kuruluşlar anlaşılmaktadır.

Sahiplik kavramı, bir işletmenin sermayesinde sahip olunan pay ile ölçülmekte ve sermayesinin yarısından fazlası devletçe veya kamu tüzel kişilerince sağlanan kuruluşlar Kamu İktisadi Teşebbüsü sayılmaktadır. Ancak, bu kriter yeterli kabul edilmemekte ve esas kriter olarak devletin etkin kontrolü şartı aranmaktadır. Buna göre Kamu İktisadi Teşebbüsü deyimi; genellikle teşebbüsun, devletin, hükümetin ya da bir devlet teşekkülüünün denetimi altında bulunduğu hallerde kullanılmaktadır. Bu durumda, devlet, bir işletmenin sermayesinin yarısından azına sahip olmakla birlikte eğer işletmenin kontrolünü elinde tutuyorsa, o işletme Kamu İktisadi Teşebbüsü kabul edilmektedir.

Ülkemizde ise, bir kuruluşun Kamu İktisadi Teşebbüsü sayılabilmesi için aranan nitelikler genelde; iktisadi ve ticari nitelikte mal ve hizmet arz etmesi, hukuki statü, sermaye sahipliği ve/veya kamu hizmeti görme kriterlerine dayanmaktadır.

Kamu İktisadi Teşebbüslerin başlıca özellikleri şunlardır⁽¹⁾;

(1) Aktaran Sadık Baklacioğlu, Kamu İktisadi Teşebbüsleri-Genel Esaslar, Çeşitli Ülkelerde, Türkiye'de-, Ankara, Sevinç Matbaası, 1976, s: 4.

- 1) Topluma ticari ve sınai nitelikte mal ve/veya hizmet sunarlar.
- 2) Sermayesinin tamamına veya yarısından fazlasına, devlet veya diğer kamu tüzel kişileri sahip bulunurlar.
- 3) Kanunla veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak devlet veya diğer kamu tüzel kişileri, teşebbüslerin yönetiminde, sevk ve idaresinde denetleme yetkisine sahiptirler.
- 4) Kamu İktisadi Teşebbüsleri genellikle bir kanunla ya da kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulurlar.
- 5) Kamu İktisadi Teşebbüslerinin genellikle ayrı tüzel kişilikleri vardır.
- 6) Kamu İktisadi Teşebbüsleri özerklige sahiptirler, kendi organları tarafından yönetilirler.
- 7) Kamu İktisadi Teşebbüsleri mali bakımından özerktirler, kendilerine ait malvarlıklarını (mamelekleri) vardır, bu malvarlığı devletinkinden ayridır. Teşebbüsün varlıklarını alacaklıların haklarına karşılık teşkil eder. Bazı sınırlamalar bulunsa da, teşebbüs kendine ait bulunan malvarlığını üzerinde tasarruf yetkisine sahiptir.
- 8) Kamu İktisadi Teşebbüsleri devlet bütçesi dışında yönetilirler. Bu, devlet bütçesi ile hiçbir ilişkilerinin bulunmadığı anlamına gelmez. Bütçeden yardım görebilecekleri gibi, kârları kısmen veya tamamen bütçeye aktarılabilir.

- 9) Teşebbüs çalışmalarında, devlet işlemlerinin tabi bulunduğu esaslara (alımlarda artırma ve eksiltme sistemi, işlemlerde önceden vize alma v.b.) tabi değildir.
- 10) Ayrı muhasebeleri vardır; devlet muhasebesi esaslarına göre değil, ticari muhasebe esaslarına göre yürütülür.
- 11) Devletle olan ilişkileri kamu hukukuna, üçüncü kişilerle olan ilişkileri özel hukuka tabidir.
- 12) Kamu İktisadi Teşebbüslerinin personeli genellikle devlet personel rejimine tabi değildir. Personelle ilişkiler özel hukuk çerçevesinde yürütülür. Ancak bu durum bütün teşebbüsler için sözkonusu değildir.
- 13) Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Parlamento denetimine tabidirler. Dolayısı ile, teşebbüsler üzerinde halkın da dolaylı denetimi vardır.
- 14) Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tek amacı kâr değildir. Ayrıca, kamu hizmeti görme ve sosyal refahı sağlama gibi amaçları da vardır.

C- KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN TARİHÇESİ

Gelişmekte olan ülkelerde, genellikle üretim faktörlerinden bilhassa sermaye ve müteşebbis yetersizliği nedeniyle, sanayileşmenin devlet eliyle geliştirilmesinin benimsenmesi sonucu kurulan Kamu İktisadi Teşebbüsleri; bazı gelişmiş ülkelerde ise, daha ziyade mevcut kuruluşların kamulaştırılması suretiyle kurulmaktadır.

Türkiye'de Kamu İktisadi Teşebbüsleri, bugünkü anlamda Cumhuriyet devrinde kurulmaya başlanmışsa da; Osmanlı İmparatorluğu döneminde, bugünkü KİT'lerin çekirdeğini oluşturan devlet teşebbüslerinin başta ordunun ve sarayın ihtiyaçlarını karşılamak üzere 19. yüzyılda kurulmaya başlandığı görülmektedir. 1810'da kurulan Beykoz Teçhizat-ı Askeriye Fabrikasını 1835'de Feshane ve Çuha, 1845'de Hereke İpekli ve Yünlü Dokuma, 1850'de Bakırköy Pamuklu Dokuma Fabrikalarının ve diğer teşebbüslerin kurulması izlemiştir.

Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı ertesinde kaynakları büyük ölçüde harab olmuş olarak çıkan Türkiye'nin sanayileşme ve kalkınma stratejisini tesbit etmek için 13 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir İktisat Kongresi toplanmıştır. Bu kongrede kalkınmanın özel sektör eliyle gerçekleştirilmesini sağlamak yönünde görüşler ağır basmış; ancak, özel kesim sermaye ve gücünün yetersiz kaldığı veya gitmediği veya korunmaya ihtiyaç duyulan ekonomik alanlardaki işlerin devletin görev ve sorumluluk sınırları içine alınması prensibi benimsenmiştir⁽²⁾

(2) A. Gündüz Ökçün (derleyen), Türkiye İktisat Kongresi 1923-İzmir (Haberler, Belgeler, Yorumlar), 2.B., Ankara, Sevinç Matbaası, 1971, s. 262 - 263.

İzmir İktisat Kongresinde öngörülen özel girişime ağırlık verilerek sanayileşme konusunda alınan kararlar doğrultusunda 1924'te çıkarılan bir kanun ile gümrük muafiyeti sağlanmış, yine aynı yıl özel kesimin finansmanını üstlenmek üzere Türkiye İş Bankası kurulmuştur. Sağlanan bu teşviklere ek olarak 1927 yılında 1055 sayılı "Teşvik-i Sanayi Kanunu" çıkarılmıştır.

1925 yılında ise devlet, Cumhuriyet döneminde kurulan ilk Kamu İktisadi Teşebbüsü olan Türkiye Sanayi ve Maaden Bankası ile ekonomik alanda aktif olarak faaliyette bulunmaya başlamıştır. 19 Nisan 1925 tarih ve 633 sayılı Kanunla kurulan bu bankaya devlete ait sanayi kuruluşlarını işletmek, yenilerini tek başına ya da iştirak suretiyle kurmak, madenleri işletmek, sanayici ve madencilere kredi vermek ve her türlü bankacılık işlemlerini yapmak görevleri verilmiştir.

Bankaya Osmanlı İmparatorluğundan intikal eden Feshane Yünlü Dokuma Fabrikası, Bakırköy Pamuklu Dokuma Fabrikası, Hereke İpekli ve Yünlü Dokuma Fabrikası ve Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası devredilmiştir.

Böylece bankaya, Osmanlı İmparatorluğundan intikal eden fabrikaları geçici olarak işletmek, özel sektörün yatırımlara özendirilmesi amacıyla ve daha sonra yine özele devredilmek koşulu ile sanayi kuruluşları kurma ve kredilerle destekleme görevi verilerek sanayileşme ve şirketleşme teşvik edilmek istenmiştir.

Ancak, Türkiye Sanayi ve Maadin Bankasının yedi yıl sonra; kendisinden beklenilen amaca ulaşamaması sonucu elindeki fabrikalarının idaresi 3 Temmuz 1932 tarihinde 2058 sayılı yasa ile kurulmuş bulunan Devlet Sanayi Ofisine bırakılmış, 7 Temmuz 1932 tarih ve 2064 sayılı yasa ile de bankacılık görevleri Türkiye Sanayi Kredi Bankasına verilmiştir.

Fakat, bu yeni kuruluşların ömürleri çok kısa sürmüştür; özel sektörün alınan tüm teşvik tedbirlerine rağmen sanayide arzulanan gelişmeyi sağlayamaması, gerekli sermaye birikimine sahip olmaması ve 1929 Dünya Ekonomik Bunalımının, batı ekonomik sisteminin geçerliliğine karşı kuşkular yaratması sonucu Devlet Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi Kredi Bankası birleştilerek 3 Haziran 1933 tarih ve 2262 sayılı Kanunla Sümerbank kurulmuştur.

Sümerbank'a devlet elindeki fabrika ve iştirakleri idare etmek ve yeni müesseseler ve iştirakler kurmak, yurtiçinde ve dışında her türlü personeli yetiştirmek, sınai kredi sağlamak ve her çeşit bankacılık işlemleri yapmak görevleri verilmiştir.

1933'de Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı, 1936'da İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı yapılmış ve devlet iktisadi hayatı üretici ve yatırımcı olarak yoğun bir şekilde girmiştir. Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı ile tesbit edilen 43.953.000.- TL.'lık

yatırım harcamasının 41.553.000.- TL.'sının Sümerbank tarafından gerçekleştirilmesi öngörülümüştür⁽³⁾. Bu dönemde kurulan fabrikalar olarak; Kayseri Pamuklu Dokuma Fabrikası, Nazilli Pamuklu Dokuma Fabrikası, İzmit Kağıt Fabrikası, Karabük Demir Çelik Fabrikaları sayılabilir.

Böylece Birinci Beş Yıllık Sanayi Planının finansmanı ve büyük ölçüde gerçekleştirilmesi görevi Sümerbank'a verilmiş, günümüze kadar gelen bir çok sanayı bu dönemde kurulmuştur.

Ayrıca, burada üzerinde durulması gereken önemli bir nokta da; devletin, ekonomik alandaki bu girişime başlarken yasal yönden getirdiği yeniliklerdir. Bunlar; hükümlü şahsiyet, Sayıştay denetimine tabi olmamak, bilançoların onayının hükümetçe, İbranın ise TBMM Maliye ve Ticaret Komisyonlarından kurulu bir genel kurulca yapılması, özel hukuk hükümlerine tabi olmak ve Artırma-Eksiltme Yasası dışında kalmak gibi yeniliklerdir. Böylece, devletin daha o devirde serbest bir yol izlediği ve modern işletmeciliğin temellerini attığı görülmektedir.

Daha sonraki yıllarda Sümerbank'ın tek başına her alanda sanayileşme faaliyetini yürütemeyeceği anlaşıldığından madencilik ve elektrik enerjisi üretimi alanlarında faaliyet göstermek üzere 14 Haziran 1935 tarih ve 2805 sayılı Kanun ile Etibank kurulmuştur.

(3) Afet İnan (derleyen), Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyetinin Birinci Sanayi Planı 1933, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1972, s. 141.

İkinci Beş Yıllık Sanayi Planının gerçekleştirilmesinde önemli görevler üstlenen Etibank'ı; 1937 yılında 3202 sayılı Kanun ile T.C. Ziraat Bankası ve 1938 yılında 3491 sayılı Kanun ile Toprak Mahsulleri Ofisi'nin kuruluşu takip etmiştir.⁴

1938 yılında Kamu İktisadi Teşebbüsleri konusunda önemli bir adım atılarak; 17 Haziran 1938 tarih ve 3460 sayılı "Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilâtiyle İdare ve Murakabeleri Hakkında Kanun"⁽⁴⁾ çıkarılmış ve tüm kuruluşların ortak bir hukuki statü altında toplanmaları amaçlanmıştır.

1950'li yıllarda, Devletin iktisadi hayatı müdahalesinin sınırlanması için izlenen politikalara, kamu hizmeti gören ve ana sanayi dışındaki KİT'nin özel sektörde devri ve özel sektör sahasını mümkün olduğu kadar genişletmek konusundaki düşüncelere rağmen KİT sistemi giderek genişlemesini sürdürmiş ve yeni Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kurulduğu görülmüştür. Denizcilik Bankası T.A.O., T.C.D.D., PTT Genel Md., T.Et Balık Kurumu Gn.Md., Devlet Malzeme Ofisi Gn.Md., T.Petrolleri A.O., SEKA Gn.Md., T. Demir Çelik Kurumu, THY A.O. ve TKİ Kurumu bu dönemde kurulan başlıca Kamu İktisadi Teşebbüsleridir.⁴

Kamu İktisadi Teşebbüsleri 1960 sonrası başlayan planlı kalkınma döneminde de yaygınlaşmaya devam etmişler ve kalkınmanın gerçekleştirilmesinde önemli bir araç olarak görülmüşlerdir. Planların uygulanmasında devlet yatırımlarının önemi nedeni ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri ekonomide ağırlıklarını sürdürmişlerdir.

(4) Resmi Gazete Yayılm Tarihi: 4 Temmuz 1938 Sayı : 3 950.

Bu nedenle öncelikle mevcut yapının düzeltilmesine ağırlık verilmiş ve KİT'lerin rasyonel çalışmalarını sağlamak ve kaynak yaratan kuruluşlar haline getirmek amacıyla çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır.

- Bu yasal düzenlemelerin en önemlileri olarak⁽⁵⁾; 12 Mart 1964 tarih ve 440 sayılı "İktisadi Devlet Teşekküleriyile Müseseleri ve İştirakler Hakkında Kanun"⁽⁶⁾ ile, 12 Mart 1964 tarih ve 441 sayılı "Devlet Yatırım Bankası Hakkında Kanun"⁽⁷⁾ ve 12 Mayıs 1964 tarih ve 468 sayılı "Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun"⁽⁸⁾ sayılabilir.

Planlı dönemde öngörülen amaç ve hedeflere ulaşılması, kaynak dağılıminin belli yönde değiştirilmesi için devletin kontrolünde tuttuğu araç Kamu İktisadi Teşebbüsleri olmuş dolayısı ile bu kuruluşlar ağır yatırım görevleri ile karşı karşıya kalmışlardır.

(5) Meceddin Akin, Kaya Erdem ve Güven Dincer (derleyenler), İktisadi Devlet Teşekkülleri Mevzuatı, Ankara, Mars Matbaası, 1966.

(6) Resmi Gazete Yayımlanma Tarihi: 21 Mart 1964 Sayı : 11 662.

(7) Resmi Gazete Yayımlanma Tarihi: 21 Mart 1964 Sayı : 11 662.

(8) Resmi Gazete Yayımlanma Tarihi: 22 Mayıs 1964 Sayı : 11 709.

D- KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN HUKUKİ YAPISI

1933 yılında Sümerbank'ın, 1935 yılında Etibank'ın kurulması ile devletin iktisadi alandaki faaliyetlerinden alınan olumlu sonuçlar, devlet işletmelerinin süratle gelişmesini sağlamış ve tüm işletmelerin ortak bir hukuki statü altında toplanarak; örnek, bir idare ve hukuk düzeni içinde çalışma zorunluluğu kısa sürede kendini hissettirmiştir.

Bu amaçla uzun ve ciddi çalışmalardan sonra, 17 Haziran 1938 tarih ve 3460 sayılı "Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekkülerin Teşkilâtiyle İdare ve Murakabeleri Hakkında Kanun"⁽⁹⁾ çıkarılmıştır.

Bu kanunla getirilen hukuki yapıda Kamu İktisadi Teşebbüslерinin başlıca yasal nitelikleri şu şekilde özetlenebilir;

- 1) Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan,
- 2) Özel kuruluş yasası olan,
- 3) Tüzel kişiliğe sahip olan,
- 4) 3460 sayılı yasa ile kendi özel yasası dairesinde mali ve idari özerkliğe sahip olan,

(9) Resmi Gazete Yayımlama Tarihi: 4 Temmuz 1938 Sayı: 3950.

- 5) Sorumlulukları sermayeleri ile sınırlı olan,
- 6) Özel Hukuk hükümlerine göre idare olunan,
- 7) Özel kuruluş yasasında 3460 sayılı kanuna tabi olduğu belirtilen,
- 8) Sayıştay denetimine tabi olmayan,
- 9) 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununa tabi olmayan,
- 10) 2490 sayılı Artırma-Eksiltme ve İhale Kanunu ile Devlet inşaatının tabi bulunduğu 2443 ve 2799 sayılı Kanunların hükümlerine tabi olmayan,
- 11) İdari, mali ve teknik bakımından Umumi Murakabe Heyetinin daimi nezaret ve Murakabesi altında bulunan kuruluşlar 3460 sayılı yasa kapsamında KİT sayılmışlardır.

Ayrıca, 3460 sayılı Kanun'un 4. maddesinde KİT'lerin yetkili yönetim ve denetim organları şu şekilde belirtilmiştir; Umumi Heyet, Umumi Murakabe Heyeti, İdare Meclisi, Umum Müdürlüğü.

3460 sayılı Kanunla getirilen yapı Devlet işletmelerinin iktisadi hayatı ticari esaslara göre davranışlarına olanak veren bir yapı olup, teşebbüsler devlet formalitelerinin bağlayıcı hükümlerinden istisna edilmişler ve böylece basiretli bir tüccar gibi hareket etmek koşulu ile iktisadi ve idari faaliyetlerinde özerkliğe kavuşmuşlardır. Böylece idarede

ademi merkeziyetçi denetimde ise merkeziyetçi bir sistem kurulmuştur.

Özellikle 1950'li yıllarda sonra bu kuruluşlar kendi aralarında ve özel kesimle ve bazı hallerde Hazineyi ve yabancı sermayeyi ortak ederek Türk Ticaret Kanuna göre Anonim ve Limited şirketler kurmaya başlamışlardır. Böylece sermaye yapısı, yasal dayanağı, personel rejimi, denetim biçimini v.s. açısından birbirinden farklı kuruluşlar olmuş ve 3460 sayılı kanunda öngörülen ortak hukuki yapı yıpranmıştır.

3460 sayılı Kanun, devrine göre tutarlı ve önemli hukuki esaslar getiren bir kanun olmakla birlikte; kamu sermayesinin çoğunlukta olduğu şirketleri kapsam dışı bırakması, İdare Meclisinin teşekkül tarzını özel kanumlara bırakması ve iştirakları düzenlememesi yüzünden yetersiz kalmıştır. Öte yanından iktisadi niteliği bulunmayan bazı kuruluşlar 3460 sayılı kanuna tabi tutulurken, iktisadi niteliği ağır basan bazı kuruluşların kapsam dışı bırakılması, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin bünyelerine uygun ortak bir statüye kavuşturulmalarına imkân vermemiştir.

15 Temmuz 1960 tarih ve 23 sayılı, "3460 sayılı Kanuna Ek (Geçici) Kanun"⁽¹⁰⁾ ile 3460 sayılı kanunla veya bir özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş olan bütün teşekkülerin denetimi bu kanun kapsamına alınmış ve Yüksek Denetleme Kurulunun denetimine verilmiştir. Böylece denetim açısından yeknesaklık sağlanmış, ayrıca İdare Meclisleri

(10) Resmi Gazete yayım tarihi: 20 Temmuz 1960 Sayı: 10 556.

(yönetim kurulları) kaldırılarak yerlerini "Müdürlər Kurulu"na bırakmış ve Başbakanlığa bağlı olarak görev yapan Yüksek Denetleme Kurulu, Yasama Organı Başkanlığına bağlanmıştır.

- 23 sayılı Kanun geçici bir tedbir niteliğinde öngörülmüş ve bu teşebbüslerin durumlarının her yönü ile incelenerek alınmış gereken tedbirlerin tesbit edilmesine yarayacak çalışmaların yapılmasına olanak sağlamak amacıyla ile 6 Aralık 1960 tarih ve 154 sayılı Kanun çıkartılmıştır.

Bu Kanun gereğince yapılan geniş kapsamlı reorganizasyon çalışmaları, bunlardan alınan sonuçlar ve hazırlanan raporlar gözönünde tutularak 12 Mart 1964 tarih ve 440 sayılı "İktisadi Devlet Teşekküleriyile Müesseseleri ve İştirakler Hakkında Kanun"⁽¹¹⁾ çıkarılmış ve 21 Mart 1964 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

440 sayılı Kanunla getirilen yapıda İktisadi Devlet Teşekkülerinin başlıca hukuki nitelikleri şu şekilde sıralanabilinir;

- 1) Sermayelerinin yarısından fazlası, tek başına veya birlikte Devlete ve İDT'lerine ait olan,
- 2) Özel Kuruluş yasası olan,
- 3) Tüzel kişiliğe sahip,
- 4) Faaliyetlerinde özerk olan,

(11) Resmi Gazete yayım tarihi: 21 Mart 1964 Sayı: 11 662.

- 5) Sorumlulukları sermayeleri ile sınırlı olan,
- 6) İktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan,
- 7) 440 sayılı Kanun ile özel kuruluş yasasının saklı tuttuğu hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi olan,
- 8) Özel Kuruluş yasasında 440 sayılı kanuna tabi olduğu belirtilen,
- 9) Sayıştayın denetimine tabi olmayan,
- 10) 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununa tabi olmayan,
- 11) 2490 sayılı Artırma-Eksiltme ve İhale Kanunu ile Devlet İnşaatının tabi bulunduğu mevzuat hükümlerine tabi olmayan,
- 12) İdari, mali ve teknik bakımdan TBMM ile Yüksek Denetleme Kurumunun denetimine tabi olan kuruluşlar 440 sayılı Kanun kapsamında İktisadi Devlet Teşekkülü sayılmışlardır.

440 sayılı Kanunla, 3460 ve 23 sayılı Kanunlarla getirilen hukuki yapıda önemli değişikler yapılmıştır. 440 sayılı Kanunun, 3460 sayılı Kanundan en önemli farkı; sermayesinin tamamı Devlete ait olan kuruluşlar yanında, sermayesinin yarısından fazlası tek başına veya birlikte Devlete ve İktisadi Devlet Teşekkülerine ait olan kuruluşların da İktisadi Devlet Teşekkülü kapsamına alınmasıdır.

440 sayılı Kanunun, 3460 sayılı Kanundan bir diğer farkı İktisadi Devlet Teşekkülü olabilmek için iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet gösterme şartını getirmiş olmasıdır. Buna ilaveten yönetimde prensibin kârlılık ve verimlilik olduğuna ve amacın sermaye birikimine yardım etmek suretiyle daha fazla yatırım kaynağı yaratmak olduğuna dikkat çekilmıştır.

Ayrıca, 440 sayılı Kanun 3460 sayılı Kanundan farklı olarak iştirakler konusunu düzenlemiştir.

154 sayılı Kanun gereğince yapılan geniş kapsamlı reorganizasyon çalışmaları sonucunda; ayrıca, 12 Mart 1964 tarih ve 441 sayılı "Devlet Yatırım Bankası Hakkında Kanun"⁽¹²⁾ ile 12 Mayıs 1964 tarih ve 468 sayılı "Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun"⁽¹³⁾ çıkarılmıştır.

468 sayılı Kanunla kurulan denetime tabi Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tanımı, bu kanunun dördüncü maddesinde şu şekilde yapılmıştır;

"Ödenmiş sermayesinin yarısından fazlası kamu tüzel kişilere saǎlanmış olan Kurumlar ile bu kurumların ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını sağlamış oldukları diğer kurumlar ve yukarıda sayılanlardan olmamakla beraber kendilerine bazı kamu yetki ve görevleri verilmiş olup galip vasıfları bu kamu hizmetlerini yürütmek olan ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından olmayan özel kanunlara tabi Kurumlar ve İller Bankası, bu Kanunla konulan denetime tabidirler"⁽¹⁴⁾.

(12) Resmi Gazete Yayımlama Tarihi: 21 Mart 1964 Sayı: 11 662.

(13) Resmi Gazete Yayımlama Tarihi: 22 Mayıs 1964 Sayı: 11 709.

(14) Mecdeddin Akın, Kaya Erdem ve Güven Dinçer (derleyenler), İktisadi Devlet Teşekkülleri Mezvuatı, Ankara, Mars Matbaası, 1966, s. 256,

440 sayılı Kanunun birinci maddesinde ise; İktisadi Devlet Teşekkülerinin tanımı şu şekilde ifade edilmiştir;

"İktisadi Devlet Teşekkülerileri; sermayelerinin yarısından fazlası tek başına veya birlikte Devlete (Genel ve katma bütçeli idarelere) ve İktisadi Devlet Teşekkülerine ait olup, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan ve kuruluş kanunlarında bu kanuna tâbi olacakları belirtilen teşebbüslerdir"(15).

468 sayılı Kanunun getirdiği tanımın genişliği dikkate alındığında; Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) tanımının, İktisadi Devlet Teşekkülerileri (İDT) tanımından daha geniş olduğu ve her İDT aynı zamanda bir KİT olduğu halde her KİT'in aynı zamanda İDT olmadığı açıkça görülmektedir.

Ayrıca, 440 sayılı Kanunun geçici birinci maddesi uyarınca Kamu İktisadi Teşebbüslerinin muhasebe usullerinin yeknesaklaştırılması amacı ile çalışmalar yapılmış ve 1 Temmuz 1971 tarih ve 7/2767 sayılı Kararname ile 1972 yılından itibaren 27 Kamu İktisadi Teşebbüsü maliyet bölümü hariç Tekdüzen Muhasebe Sistemini uygulamaya geçmiştir.

440 sayılı Kanun yirmi yıla yakın süre İktisadi Devlet Teşekkülerinin faaliyetlerini düzenledikten sonra 11 Nisan 1983 tarih ve 60 sayılı "İktisadi Devlet Teşekkülerileri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında Kanun Hükümünde Kararname"⁽¹⁶⁾

(15) Mecdeddin Akın, Kaya Erdem ve Güven Dinçer (derleyenler), İktisadi Devlet Teşekkülerileri Mevzuatı, Ankara, Mars Matbaası, 1966, s. 5.

(16) Resmi Gazete Yayımlama Tarihi: 20 Mayıs 1983 Sayı: 18 052.

ile yürürlükten kalkmıştır. 60 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin (KHK) 66. maddesi ile 440 sayılı Kanunla ek ve değişikliklerin ve teşebbüslerin ve bağlı ortakların kuruluş kanunlarındaki bu KHK'ye aykırı hükümlerinin yürürlükten kaldırıldığı ifade edilmektedir.

60 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin 440 sayılı Kanuna göre en önemli farkı; uygulanan sisteme içinde ekonomik alanda ticari esaslara göre çalışmak durumunda olan kuruluşlar ile kamu hizmeti, kamu yararı ağır basan kuruluşlar arasında bir ayrımı öngörmüş olmasıdır. 60 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT); İktisadi Devlet Teşekküller (İDT) ve Kamu İktisadi Kuruluşları (KİK) olmak üzere ikili bir ayrımı tabi tutulmuş ve bunlara Müessese ve Bağlı Ortaklıklar bağlanmıştır.

İktisadi Devlet Teşekküllerin, ekonomik gereklere uygun olarak verimlilik ve kârlılık ilkeleri ile çalışarak sermaye birikimine yardım etmeleri ve bu suretle daha fazla yatırım kaynağı yaratmaları benimsenirken; Kamu İktisadi Kuruluşlarının, kendilerine verilen görev ve kamu hizmetlerini ekonomik ve sosyal gereklere uygun olarak sadece verimlilik ilkesi doğrultusunda yürütülmeleri ile yetinilmiştir.

60 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile getirilen yeni hukuki yapıda İktisadi Devlet Teşekkülü, Kamu İktisadi Kuruluşu, Müessese, Bağlı Ortaklık, İştirak ve İşletme aynen şu şekilde tarif edilmektedir;

" İktisadi Devlet Teşekkülü, sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kanunla kurulan kamu iktisadi teşebbüsleridir.

Kamu İktisadi Kuruluşu, sermayesinin tamamı devlete ait olan ve tekel niteliğindeki mallar ile temel mal ve hizmet üretmek ve pazarlamak üzere kanunla kurulan, kamu hizmeti niteliği ağır basan kamu iktisadi teşebbüsleridir.

Müesseses, sermayesinin tamamı bir İktisadi Devlet Teşekkülüne veya Kamu İktisadi Kuruluşuna ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğudur.

Bağlı ortaklık, sermayesinin yüzde ellisinden fazlası İktisadi Devlet Teşekkülüne veya Kamu İktisadi Kuruluşuna ait olan işletme veya işletmeler topluluğundan oluşan anonim şirketlerdir.

İştirak, İktisadi Devlet Teşekkülerinin veya Kamu İktisadi Kuruluşlarının veya bağlı ortaklarının, sermayelerinin en az yüzde yirmi altısına en çok yüzde ellisine sahip bulundukları anonim şirketlerdeki hisseleridir.

İşletme, müesseselerin ve bağlı ortakların mal ve hizmet üretim birimleridir." (17).

60 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile getirilen hukuki yapıda; Kamu İktisadi Teşebbüslerinin nitelikleri yani tüzel kişiliğe sahip, özel hukuk hükümlerine tabi olmaları v.b. gibi hususlar 440 sayılı Kanunda olduğu gibi aynen korunmuştur.

Ayrıca, 60 sayılı Kanun Hükümünde Kararnameye ekli liste ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri kapsamına açıklık getirilmiş; daha önce KİT kapsamında olan ve gördükleri hizmetler sınai ve ticari nitelikte olmayan Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu gibi sosyal güvenlik kuruluşları ile Türkiye Radyo

(17) Resmi Gazete, Sayı: 18 052, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 20 Mayıs 1983, s. 2.

Televizyon Kurumu kapsam dışı bırakılırken, aslında KİT kapsamında bulunması gereken Tekel İşletmeleri Gn.Md., Orman Ürünleri Sanayii Gn.Md. (ORÜS), Devlet Hava Meydanları İşletmesi Gn.Md., Devlet Üretme Çiftlikleri Gn.Md. ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş. (DESİYAB) KİT kapsamına alınmıştır.

24 Haziran 1983 tarih ve 72 sayılı Kanun Hükümünde Kararname⁽¹⁸⁾ ile T.C. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu yeniden düzenlenmiştir.

19 Ekim 1983 tarih ve 2929 sayılı "İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında Kanun"⁽¹⁹⁾ çıkarılmıştır. Bu Kanun ile 60 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamede ufak değişiklikler yapılmış, esas olarak 60 sayılı KHK aynen kabul edilmiştir. Bu değişiklikler içinde, Kararnameye ekli listede yapılanlar, örneğin 60 sayılı KHK ile KİT kapsamına alınan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş. (DESİYAB)'ın tekrar KİT kapsamı dışına çıkarılması gösterilebilir.

8 Haziran 1984 tarih ve 233 sayılı "Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname"⁽²⁰⁾ çıkarılmış ve 2929 sayılı Kanun, ek ve değişiklikleri ile bu KHK kapsamına giren teşebbüslerin kuruluşlarına ait KHK'ler yürürlükten kaldırılmıştır.

(18) Resmi Gazete Yayın Tarihi: 20 Ekim 1983 Sayı: 18 197
Mükerrer.

(19) Resmi Gazete Yayın Tarihi: 22 Ekim 1983 Sayı: 18 199

(20) Resmi Gazete Yayın Tarihi: 18 Haziran 1984 Sayı: 18 435
Mükerrer.

233 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile 2929 sayılı Kanuna göre getirilen değişikliklerin en önemlileri aşağıda özetlenmiştir;

- 1) 233 sayılı Kararname ile getirilen en önemli değişiklik, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulacağını belirtmesidir. 2929 sayılı Kanunda ise KİT'nin Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu'nun görüşü alınarak Kanunla kurulacağı ifade edilmektedir.
- 2) 233 sayılı KHK ile uygulamada gerekli koordinasyonu yeterince sağlayamayan bazı üst kurumlar kaldırılmış, yönetim kurullarında kurum içi ve kurum dışı denge kurularak, yönetim kurulu üyelerinde mesleki ihtisasına ağırlık verilmiştir. 60 sayılı KHK ve 2929 sayılı Kanunda 5 üyeden meydana gelen yönetim kurulu üyelerinin 4'ü kurum dışından atanmaktadır. 233 sayılı KHK ile teşebbüslerde yönetim kurulu üye sayısı 6'ya çıkarılmış ve bunların 3'unun kurum içinden, 3'unun ise kurum dışından atanması öngörmüştür.
- 3) 233 sayılı KHK'de, 2929 sayılı Kanun'dan farklı olarak Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Bağlı Ortaklıkların diğer anonim şirketlere iştiraki halinde asgari katılma payı yüzde 26'dan yüzde 15'e düşürülmüştür.
- 4) 233 sayılı KHK ile, 29 Şubat 1984 tarih ve 2983 sayılı "Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun"⁽²¹⁾ uygulanması ile ilgili işbirliği ve koordinasyon esasları düzenlenmiş ve teşebbüs,

(21) Resmi Gazete Yayımlama Tarihi: 17 Mart 1984 Sayı: 18 344
Mükerrer.

müessese, bağlı ortaklık, işletme birimleri ile iştiraklerinin tasfiye, devir, satış ve işletme haklarının verilme konusu Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kuruluna verilmiş ve bu işlemlerin 2983 sayılı "Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkındaki Kanun'un tesbit ettiği esaslar dahilinde Kamu Ortaklılığı Kurulunca yürütülmesi öngörülü müştür.

E- KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN TÜRK EKONOMİSİ İÇİNDEKİ YERİ

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türk Ekonomisi içindeki yeri, ülkemiz ekonomisine olan katkıları, kalkınma ve sana-yileşmemizdeki önemi aşağıda incelenecektir.

1) Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya Katkısı.

1977-1983 yıllarında, işletmeci Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı ile sanayi sektöründe faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüslerinin bu sektörün katma değeri içindeki payı (TABLO: 1)'de gösterilmiştir⁽²²⁾.

İncelenen yedi yıllık dönemde işletmeci KİT'nin Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya katkısı yüzde 7,47 ile yüzde 9,57 arasında değişmektedir. 1982 ve 1983 yıllarında işletmeci KİT'nin payında düşme eğilimi gözlenmektedir.

Sanayi sektöründe faaliyet gösteren KİT'nin, Sanayi Katma Değeri içindeki payı ise, 1977-1983 yılları arasında yüzde 18,70 ile yüzde 27,79 arasında değişmektedir. 1983 yılında bu oran incelenen yedi yıllık dönemin en düşük seviyesi olan yüzde 18,70'e düşmüştür.

(22) T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâti, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler 1972-1983 (Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler), Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1985, s. 110. (1983 değerleri düzeltılmıştır.)

TABLO : 1 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasilaya Katkısı

(Cari Faktör Fiyatlarıyla, Milyon TL.)

Y I L L A R	G.S.Y.İ.H. (Faktör Fiyatlarıyla)	İşletmeci		Sanayici KİT'nin Katma Değeri (5)	Sanayici KİT'nin Katma Değeri (6)=(5/4)
		KİT Katma Değeri (2)	İşletmeci KİT'nin Payı (%) (3)=(2/1)		
1977	796 123	59.440	7,47	158 007	36 951
1978	1 190 073	102 033	8,57	273 391	68 061
1979	2 015 305	192 829	9,57	479 855	133 346
1980	4 080 491	362 949	8,89	1 026 713	238 472
1981	6 060 226	553 406	9,13	1 577 566	368 011
1982	8 107 235	729 170	8,99	2 191 456	500 040
1983	10 871 666	844 226	7,77	3 096 036	578 942

Kaynak : DPT

2) Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Üretim ve Satış Hasılatı

İşletmeci Kamu İktisadi Teşebbüslerinin cari fiyatlarla, 1977-1983 yıllarındaki üretimleri ve gayri safi satış hasılatları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir⁽²³⁾.

TABLO : 2 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Üretim ve Satış Hasılatı
(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

YILLAR	Üretim	Artış	Gayri Safi Satış Hasılatı	% Artış
1977	135,7	29,98	183,3	44,22
1978	177,4	30,73	295,0	60,94
1979	305,1	71,98	505,6	71,39
1980	699,6	129,30	1 221,1	141,52
1981	1 147,3	63,99	1 867,5	52,94
1982	1 629,3	42,01	2 757,0	47,63
1983	2 255,3	38,43	3 794,1	37,62

Kaynak : DPT

İncelenen yedi yıllık dönemde; 1980 yılında, işletmeci KİT'nin üretim ve gayri safi satış hasılatlarında sırasıyla yüzde 129,30 ve yüzde 141,52 olmak üzere en yüksek oranda artış gerçekleşmiştir. Ekonomik İstikrar Tedbirleri ile birlikte uygulanan KİT fiyatlarının serbestleştirilmesi sonucunda sağlanan bu artış, daha sonraki yıllarda da enflasyon oranlarının üzerinde seyretmiştir.

(23) T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâti, V.Bes Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler 1972-1983 (Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler), Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1985, s. 110. (1983 değerleri düzeltilmiştir.)

3) Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Sabit Sermaye Yatırımları İçindeki Payı

İşletmeci Kamu İktisadi Teşebbüsleri yatırımlarının, kamu yatırımları ve ekonomideki toplam yatırımlar içindeki payı 1977-1983 yılları itibarı ile (TABLO: 3)'de gösterilmiştir.⁽²⁴⁾

İncelenen dönemde 1981 ve 1982 yılları hariç tutulursa KİT'nin yatırımlarının toplam kamu yatırımları içindeki payı sürekli artma eğilimi göstermektedir. 1977 yılında toplam kamu sabit sermaye yatırımları içinde KİT'nin payı yüzde 42,80 iken, bu oran 1983 yılında yüzde 58,85'e yükselmiştir.

İşletmeci KİT'nin, ekonomideki toplam yatırımlar içindeki payı da 1982 yılı hariç tutulursa, 1977-1983 döneminde sürekli artma eğilimi göstermektedir. Tablodan da görüldüğü gibi incelenen dönemde işletmeci Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, toplam sabit sermaye yatırımları içindeki payı; dörtte bir seviyelerinden, ücťe bir seviyelerine yükselmektedir. Özel sektör yatırım eğiliminin son yıllarda düşmesi nedeni ile Kamu İktisadi Teşebbüslerinin payı artış göstermiştir.

Cök sayıda projeye dağılmış olan KİT yatırımları; özellikle 1980 yılından sonra enerji ve altyapı projeleri ile üretim, ihracat ve istihdam açısından önemli katkı sağlayacak projelere yönlendirilmiştir.

(24) T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâti, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler 1972-1983 (Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler), Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1985, s.111. (1983 değerleri düzeltilmiştir.)

TABLO : 3 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Sabit Sermaye Yatırımları İçindeki Payı

(Cari Fiyatlarla, Milyon ₺.)

Y I L L A R	KİT Yatırımı (1)	Diger Kamu Yatırımı (2)	Toplam Kamu Yatırımı (3)=(1+2)	Özel Yatırımlar (4)	Toplam Yatırımlar (5)=(3+4)	Toplam Kamu Yati- rimları İçinde KİT'nin Payı (%) (6) = (1/3)	Toplam Yatırı- mlar İçinde KİT nin Payı (%) (7) = (1/5)
1977	46 119	61 641	107 760	102 998	210 758	42,80	21,88
1978	61 350	74 946	136 296	143 278	279 574	45,01	21,94
1979	127 179	108 311	235 490	213 835	449 325	54,01	28,30
1980	282 522	202 331	484 853	378 746	863 599	58,27	32,71
1981	411 455	355 484	766 939	474 497	1 241 436	53,65	33,14
1982	535 966	469 547	1 005 513	641 440	1 646 953	53,30	32,54
1983	774 306	541 455	1 315 761	865 045	2 180 806	58,85	35,51

Kaynak : DPT

4) Kamu İktisadi Teşebbüslerinin İstihdam İçindeki Payı

İşletmeci Kamu İktisadi Teşebbüsleri istihdamının, toplam kamu kesimi istihdamı ve Türkiye sivil işgücü talebi içindedeki yeri 1977-1983 yılları itibarı ile (TABLO: 4)'de gösterilmişdir.⁽²⁵⁾

Kamu İktisadi Teşebbüsleri çalıştırıldıları yarı milyondan fazla insangücü ile, istihdama önemli bir katkıda bulunmaktadırlar.

İşletmeci Kamu İktisadi Teşebbüslerinde çalışan personel sayısının, toplam kamu kesiminde çalışan personel sayısı içindedeki payı, incelenen dönemde yüzde 24,09 ile yüzde 27,67 arasında değişmektedir. Toplam kamu kesiminde çalışan personel sayısının kabaca dörtte birini Kamu İktisadi Teşebbüslerinde çalışanlar oluşturmaktadır.

1977-1983 döneminde, Türkiye sivil işgücü talebi içinde işletmeci KİT'nin payı ise, yüzde 3,40 ile yüzde 3,73 arasında değişmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, toplam Türkiye istihdamı içindedeki payı incelenen dönemde hemen hemen aynı oranı korumaktadır.

(25) -T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâti, V.Bes Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler 1972-1983 (Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler), Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1985, s. 114 ve 335. (1983 değerleri düzeltilmiştir.)

-T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâti, 1985 Yılı Programı, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1985, s. 78 ve 279.

TABLO : 4 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin İstihdam İçindeki Payı

(Kişi)

YILLAR	KİT'nde Çalışan Personel Sayısı			Kamu Kesiminde Çalışan Personel Sayısı			Türkiye Sivil İşgücü Talebi (Fiilen mi İçinde KİT'-de Çalışanlar)	Toplam Kamu in Payı (%) = (3/6)	Türkiye Sivil İşgücü Talebi İçinde KİT'in Payı (%) = (3/7)
	İşçi (1)	Memur (2)	Toplam (3)=(1+2)	İşçi (4)	Memur (5)	Toplam (6)=(4+5)			
1977	383 738	153 917	537 655	784 475	1 175 000	1 959 475	15 121 300	27,44	3,56
1978	376 534	158 402	534 936	792 299	1 200 000	1 992 299	15 249 300	26,85	3,51
1979	388 473	159 963	548 436	799 135	1 225 000	2 024 135	15 238 600	27,10	3,60
1980	386 636	160 735	547 371	793 958	1 250 000	2 043 958	15 231 300	26,78	3,59
1981	367 400	154 567	521 967	752 218	1 415 000	2 167 218	15 367 900	24,09	3,40
1982	369 554	159 063	528 617	740 992	1 390 000	2 130 992	15 467 000	24,81	3,42
1983	403 241	177 131	580 372 ^(*)	742 796	1 355 000	2 097 796	15 577 000	27,67	3,73

Kaynak : DPT, SSK İstatistik Bülteni, Emekli Sandığı İstatistik Bülteni.

(*) 1983 yılında Türkiye Elektrik Kurumu, 14 401 adet işçi ve 12 454 adet memur olmak üzere toplam 26 855 adet personeli Belediyelerden bünyesine geçen dağıtım müesseselerinden devralmıştır.

II. BÖLÜM

KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİİNDE KULLANILAN MALİ ANALİZ TEKNİĞİ OLARAK ORANLAR.

A- GİRİŞ

Mali analiz; bir işletmenin mali durumunun, faaliyet sonuçlarının ve mali yönden gelişme seviyesinin yeterli olup olmadığını tesbit için, mali tablolarda yer alan kalemlerdeki değişikliklerin, kalemler arasındaki ilişkilerin ve bunların zaman içersinde göstermiş oldukları eğilimlerin önem ve anlamını saptamak ve geleceğe ait tahminlerde bulunabilmek amacıyla yürütülen bir faaliyettir.

Mali analiz; 19. yüzyılın son yıllarda batılı ülkelerde para ve sermaye piyasalarının oluşmasıyla, banka ve bankerlerin kendilerinden kredi talebinde bulunan müşterilerinden mali durum tablolarını istemeğe başlamaları ve bunları analiz etmeleriyle ortaya çıkmış ve gelişmiştir.

Genellikle, uygulamada, mali tablolar analizinde kullanılan teknikler dört grup altında toplanmaktadır;

- 1) Karşılaştırmalı (Mukayeseli) Analiz
- 2) Yüzde Metodu ile Analiz ("Müşterek Esasa İndirgenmiş Tablolar", "Yüzdelerle İfade Olunan Tablolar," "Dikey Analiz")
- 3) Eğilim (Trend) Yüzdeleri
- 4) Oranlar ("Rasyolar", "Reşyolar")

Mali analiz teknikleri içinde, oranlar yolu ile analiz önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Mali analizi, oran analizi anlamına alan yazarlar olduğu gibi, açıklamalarında diğer mali analiz tekniklerine yer veren yazarlar da oran analizi üzerinde daha büyük bir ağırlıkla durmaktadır.

Bu çalışmada, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin değerlendirmesinde mali analiz tekniği olarak oranlar kullanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde sadece oranlar ile analizde kullanılan teknikler anlatılmış, bundan sonra gelen III. Bölümde ise 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün 1977-1983 dönemi ana faaliyet alanları itibarı ile sektörel ve toplulaştırılmış mali tablolardan elde edilen oranlar yorumlanmıştır. Ek tablolarda ise; ayrı ayrı 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün 1977-1983 dönemi temel mali tabloları ve oranları yer almaktadır.

Oran, geniş anlamıyla iki rakam arasındaki sayısal ilişkinin basit bir matematik ifadesi olarak tanımlanabilir. Mali analiz bakımından oranlar ise, bir işletmenin likidite, finansal yapı, faaliyet ve kârlılık durumunu değerlendirirken; mali tablolarda yer alan mutlak rakamlardan ziyade bu kalemler arasındaki ilişkilerin daha anlamlı olması nedeni ile başvurulan bir tekniktir. Bu teknik ile, tek başına fazla bir anlam ifade etmeyen mali tablolara ait kalemler, oranlar yolu ile daha anlamlı hale getirilmektedir. Burada unutulmaması gereken husus; oranların hesaplanmasıdan çok yorumlanmasıının önemli olduğu ve bunun ihtiyatla yapılması gerektigidir. Oran analizi sonuçlarına dayanarak işletme ile ilgili hükümlere varılırken çok dikkatli olunmalıdır. Hatta, bu konu ile ilgili olarak bir kısım yazarlar⁽¹⁾, oran analizinin bir bilim değil, bir sanat olduğunu ileri sürmektedirler.

(1) Stephen H. Archer, G. Marc Choate, George Racette, Financial Management An Introduction, New York, John Wiley and Sons, 1979, s. 538.

Hem mali analizi hem de oran analizini tarif ederken, mali tablolarda yer alan kalemlerin incelenmesi olarak ifade ettik. Bu nedenle biraz da mali tablolar üzerinde duralım. Mali tablo ifadesi aşağıdaki tabloları kapsamaktadır;

- 1) Bilanço ("Mali Durum Tablosu", "Hesap Vaziyeti", "Aktif ve Pasif Tablosu")
- 2) Gelir Tablosu ("Kâr/Zarar Tablosu", "İşletme Tablosu")
- 3) Fon Akımı Tablosu ("Finansman Tablosu", "Kaynaklar ve Ödemeler Tablosu")
- 4) Dağıtılmamış Kârlar Tablosu ("Yedek Akçeler Değişim Tablosu", "Oto Finansman Tablosu")
- 5) Öz Sermaye (Öz Varlık) Değişim Tablosu
- 6) Net İşletme Sermayesinde Değişim Tablosu
- 7) Nakit Akımı Tablosu ("Para Akımı Tablosu")

Diğerlerine nisbeten önemi dolayısı ile bunlardan birinci, ikinci ve üçüncü sırada yer alan bilanço (aktif ve pasif tablosu), gelir tablosu (kâr/zarar tablosu) ve fon akım tablosuna (kaynaklar ve ödemeler tablosuna) temel mali tablolar denmektedir. Özellikle bunlardan bilanço ve gelir tablosu çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Mali analiz, özellikle oran analizi de esas olarak bilanço ve gelir tablosunda yer

alan verilerden faydalananlarak yapılmaktadır. Bu çalışmada da, 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün 1977-1983 dönemi bilanço ve gelir tablosundan yararlanılarak oran analizi yapılmıştır.

Temel mali tablolardan bilanço; belirli bir tarihte bir işletmenin sahip olduğu ekonomik değere haiz varlıklar ile bu varlıkların hangi kaynaklardan sağlandığını yani bu varlıklar üzerindeki hakları gösteren bir tablodur şeklinde tanımlanabilir. Gelir tablosu ise; "... bir işletmenin belirli bir hesap döneminde elde ettiği gelirlerle yaptığı giderleri, tasnifli bir şekilde gösteren ve dönem faaliyetinin net sonucunu kâr veya zarar olarak özetleyen bir tablodur"⁽²⁾ şeklinde tanımlanabilir.

Kapsamlarına göre mali analiz çeşitleri statik ve dinamik mali analiz olarak ikiye ayrılmaktadır. Belli bir tarihteki veya belli bir döneme ait mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin tesbit edilmesine ve incelenmesine statik analiz (dikey analiz) denmektedir. Dinamik analiz (yatay analiz) ise; birbirini izleyen dönemlere ait mali tablolarda yer alan kalemlerin zaman içersinde göstermiş oldukları eğilimlerin (trendlerin) tesbit edilerek, geçmiş yıllarla ve/veya rakip işletmelerle mukayese edilmesidir.

Bizim çalışmamızda kullandığımız analiz, yatay analiz yöntemidir. 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün 1977-1983 dönemi bilanço ve gelir tabloları kullanılarak oranlarla mali analizi yapılmış ve 7 yıllık trendler tesbit edilerek, dinamik analiz yöntemi kullanılmıştır.

(2) Öztin Akguç, Mali Tablolar Analizi, 4.B., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979, s. 173.

B- ORAN ANALİZİNDE GÖZÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN ESASLAR

Mali tablolar analizine son yıllarda artan ilgiye paralel olarak çok çeşitli oranların hesaplanıp, bu alanda kullanılması eğilimi de artmıştır. Ancak, mali tablolar analizinde oranlardan yararlanılırken, aşağıdaki esasların gözönünde tutulması gereklidir;

- 1) Mali analizde esas alınan tabloların doğru ve güvenilir olması, analizin sıhhati açısından büyük önem taşır. Mali tablolardaki verilerin doğru olması ve işletmenin, durumunu daha iyi göstermek amacıyla mali tablolarında birtakım "ayarlamalar" yapmaması gereklidir, Verilerin doğru ve gerçek ilişkileri yansıtmasının, analizin değerini düşürür, sonuçlarını saptırır.
- 2) Analizde çok sayıda ve anlamsız oranlar kullanılmalıdır. Mali tablolarda yer alan çeşitli kalemler arasında çok sayıda oran hesaplamak mümkündür. Ancak, burada önemli olan; gerçek ilişkileri yansitan, işletme ile ilgili soruları cevaplandıran, anlamlı oranların hesaplanmasıdır.
- 3) Oranlar yorumlanırken, ilgili dönem veya dönemlerdeki ekonominin genel durumu ve trendleri gözönünde tutulmalıdır. Ekonomideki gelişme ve durgunluk devreleri işletmelerin finansal yapılarını dolayısı ile oranlarını etkiler. Ayrıca, işletmelerin alınan makro ekonomik kararlardan etkilenceği unutulmamalıdır.

Özellikle genel fiyat seviyesindeki değişiklikler dikkate alınmalıdır. Enflasyon hızının yüksek ve/veya yükselme eğilimi gösterdiği dönemlerde; bilhassa işletmenin yeniden değerlendirme yapmaması durumunda, mali tablolardaki verilerin gerçek değerleri yansıtmadığı unutulmamalıdır. Mali tablolarda, gelirler gerçek değeri üzerinden (cari fiyatlarla) gösterilirken, arazi, bina, makina ve teçhizat gibi maddi duran (sabit) varlıkların defter kıymeti üzerinden yani edinildiği tarihteki fiyatlar üzerinden, stokların ise maliyet bedeli üzerinden gösterilmesi, finansal analiz sonuçlarını saptırabilmektedir. Bunun sonucu olarak da işletmece elde edilen kâr, tatminkâr bir performans nedeni ile değil, daha çok artan fiyatların bir fonksiyonu olabilmektedir.

4) Oranlar hesap edilirken ve yorumlanırken, işletmenin faaliyette bulunduğu sektörün özellikleri, mevsimlik ve konjonktür hareketlerinin etkisi dikkate alınmalıdır. Bu etkileri azaltmanın bir yolu, işletmenin "tabii iş yılı" esasını uygulamasıdır. "Tabii iş yılı", işletme faaliyet hacminin en düşük olduğu tarihlerde sona erdiginden ve bu tarihte faaliyet sonuçları ve finansal yapı daha doğru olarak tesbit edildiğinden, oranlar da daha sağlıklı ilişkileri göstermektedir.

5) İşletmenin oranları değerlendirilirken; eğer aynı endüstri kolundaki benzer işletmelerle karşılaştırılma yapılıyorsa, işletmelerin muhasebe teknik ve uygulamalarının, izledikleri politikaların farklı olabilmesi nedeni ile tam olarak mukayese yapılamayacağı unutulmamalıdır.

6) Bir işletmenin zaman içindeki gelişimi ve göstermiş olduğu eğilimler inceleniyorsa, bu işletmenin incelenen dönemde; doğru ve aynı muhasebe yöntemlerini uygulaması, özellikle kullanılan değerlendirme ve amortisman yöntemlerinin aynı olması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca ilgili dönemde; donelerin terminoloji bakımından bir yeknesaklığının bulunmasına, doğru, tam ve mukayeseye elverişli olmalarına dikkat edilmelidir.

Trend analizinin yapıldığı dönemde, işletmenin farklı muhasebe yöntemleri kullanması, işletme faaliyet sonuçlarını da farklı göstereceğinden yapılan analizin değeri kalmayacaktır. Bu durumda mali analistin, verileri kendi görüşüne ve analiz amacına uygun olarak yeniden düzenlemesi gerekecektir.

7) Oranların hatalı bir şekilde yorumlanmasıdan kaçınılmalı, elde edilen oranlar ihtiyatla ve çeşitli kaynaklar- dan sağlanan ek bilgilerle desteklenerek, derinlemesine inceleme yapılarak değerlendirilmelidir.

8) Bir oranın değerinde meydana gelen değişiklik, oranın pay ve paydasında yer alan rakamların artış veya azalışından ileri gelebilir. Mali analistin, bu değişikliğin payın veya paydanın veya her ikisinin de birlikte değişim esinin bir sonucu olup olmadığını ve hangi etkinin daha güçlü olduğunu araştırması gereklidir.

C- HESAPLANAN ORANLARIN YORUMLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİNDE
KULLANILAN KRİTERLER

Mali tablolarda yer alan iki kalem arasındaki sayısal ilişkinin basit bir matematik ifadesi olan oranların hesaplanması esas amaç değildir. Önemli olan oranların gösterdiği bu ilişkilerin yorumlanması, değerlendirilmesidir. Ancak, oranların diğer mali analiz teknikleri gibi bir araç olduğu ve analistik değerleri ne kadar fazla olursa olsun, sağlam bir muhakemenin, mantık ve tecrübe yerini de hiçbir şekilde alamayacakları unutulmamalıdır. Bu nedenle oran analizi sonuçlarına dayanılarak yapılan değerlendirmelerde ihtiyatla hareket etmek; eğer herhangi bir oran tatminkar olmayan bir durumu gösteriyorsa bunu bir ikaz işaretinin olarak kabul ederek, diğer bilgilerin ışığı altında analizi genişletmek büyük önem taşımaktadır.

Bir işletme ile ilgili oranların değerlendirilmesinde aşağıdaki dört ölçüden yararlanılabilirinir⁽³⁾;

1) Bazı oranlar tek başlarına anlamlı olabilir ve geçmiş tecrübelere dayanan bilgilerle karşılaştırılarak yorumlanabilir. Bu durumda, elde edilen oran, değerlendirme ile ilişili olarak ortaya konulmuş genel kaideler, ölçüler kullanılarak yorumlanır. Ancak bu yöntem konuya ilk yaklaşım için faydalı, yol gösterici olabilmesine rağmen, çoğu kez yalnız başına bir değer ifade etmiyebilir ve meseleyi bütün yönleri ile ortaya koymayı yetersiz kalabilir. Tek bir oranın inceliyerek, işletme hakkında güvenilir, anlamlı sonuçlara ulaşmak güç, hatta imkansızdır.

(3) Robert H. Wessel, Principles of Financial Analysis-A Study of Financial Management-, New York, The Macmillan Company, 1961, s.37.

2) Değerlendirmede ikinci yöntem, birbiri ile ilgili birkaç oranın birlikte değerlendirilmesidir. Burada, tek başına tam olarak anlamlı olmayan bir oran, analizi genişleterek bu oranın ilgili olduğu diğer oranlar yardımı ile daha anlamlı hale getirilmeye çalışılır.

3) Başka bir değerlendirme tarzı ise; belli bir oran veya bir grup oranın zaman içinde göstermiş oldukları eğilimler incelenmek suretiyle yorumlama yapılmasıdır. Bizimde esas olarak bu çalışmada kullandığımız değerlendirme yöntemi bu şekildedir. Trend analizi olarak da adlandırılan bu yöntem ile belirli bir süre içinde incelenen oranlarda meydana gelen yükseliş, düşüş veya istikrar gösteren anlamlı eğilimlerin tesbiti yapılır. Daha sonra ise incelenen oran veya oranların geçmiş yıllarda gösterdikleri eğilim esas alınarak, işletmenin halihazır oranları mukayese edilmek suretiyle değerlendirilir.

Ayrıca, bir oranın geçmiş yıllar ortalaması da bir ölçü, bir standart olarak kabul edilerek, incelenen işletmenin halihazır oranı değerlendirilebilinir.

Başka bir ifade ile bu yorum tarzında oranların geçmişteki değerleri gözönünde tutularak, incelenen dönem hakkında sonuçlara varılmaktadır.

4) Son olarak da incelenen işletme aynı endüstri kolundaki benzer işletmelerin oranları ile karşılaştırma yapmak suretiyle değerlendirilebilinir. Faaliyet alanları aynı olan işletmeler, genellikle benzer mali sorunlarla karşılaşmış olduklarıdan oranların karşılaştırılması anlamlı olacaktır.

Ancak, işletmelerin muhasebe teknik ve uygulamalarının, değerlendirme metodlarının, izledikleri çeşitli politikaların farklı olması nedeni ile bir işletmenin tam anlamı ile diğer işletmelerle mukayese edilemeyeceği de unutulmamalıdır.

Ülkemizde işletmelerin ait olduğu sanayi kolundaki oranların ne olması gerektiği yani standartlar konusunda yayın yok denecek kadar azdır ve yetersizdir. Bu konuda Türkiye Sinai Kalkınma Bankası A.Ş.⁽⁴⁾ ve İstanbul Sanayi Odası'nın⁽⁵⁾ çalışmalarına rastlanmaktadır. Gerekli standartların ülkemizde bulunmaması üzerine, mali analizin çok gelişmiş olduğu Amerika Birleşik Devletlerinin bu konudaki yayınlarına başvurulduğu görülmektedir. Ancak, çok farklı mali ve ekonomik yapı için saptanan bu standartların, ülkemiz koşullarında kullanılmasının hatalı olacağı açıklıdır.

Amerika Birleşik Devletlerinde bu konu ile ilgili yaygın neşriyat bulunmaktadır⁽⁶⁾. Bunların içinde en çok bilineni; Dun and Bradstreet, Inc.'nın 1931 yılından beri, 125 faaliyet

-
- (4) -Türkiye Sinai Kalkınma Bankası A.Ş., İşletmeye Açılmış Kuruluşların Mali Durum ve Faaliyet Sonuçları (1973-1974), İstanbul, t.y.
- İbrahim Özer Ertuna, İmalat Sektorü Özel Kesiminde Mali ve Ekonomik Göstergeler (1973-1975), İstanbul, Bilrapor Sistemi, t.y.
- (5) İstanbul Sanayi Odası, Sanayide Fon Akımı ve Finans Yollarındaki Değişimler, İstanbul, Can Matbaası, 1984.
- (6) -J.Fred Weston ve Eugene F. Brigham, Esentials of Managerial Finance, New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1968, s. 51-53.
- Lawrence D. Schall ve Charles W. Haley, Introduction to Financial Management, New York, Mc Graw-Hill Book Company, 1977, s. 429-430.

dalında, 14 oranı medyan ve kartilleri ile yayınladığı kitaptır. İkinci olarak, gene ABD'de 156 faaliyet dalında 11 oranın standartlarının yer aldığı Robert Morris Associates tarafından yıllık olarak yayınlanan döküman gelmektedir. Ayrıca kamu kuruluşları tarafından yayınlanan Quarterly Financial Report For Manufacturing Corporations gibi yayınlarla, çeşitli bankaların, meslek birliklerinin norm oranlar (standartlar) konusunda çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca bu konu ile ilgili olarak Almanac of Business and Industrial Financial Ratios adı altında bir Almanak da çıkarılmaktadır.

İyi bir finansal analiz ve sıhhatli bir araştırma için yukarıda açıklanan dört yorum ve değerlendirme metodunun tümünden yararlanılmalıdır.

Mali tablolar ve bu tablolarda mevcut verilerden faydalılarak hesaplanan oranlar, bir işletmenin geçmiş yıllardaki performansını gösterir. Ancak, önemli olan işletmenin geçmiş yıllardaki faaliyet sonuçlarından çok, gelecekte göstereceği gelişmelerin tahmin edilmesidir. Bu nedenle oranlar, işletmenin geçmiş yıllardaki performansını açıklayıp, geleceğe ait tahminlerde yardımcı olduğu sürece yararlıdırlar.

D- ANALİZDE KULLANILAN ORANLAR

Bu bölümde, çalışmada kullanılan oranlar sınıflandırılacak, incelenecuk ve birbirleriyle olan ilişkileri üzerinde durulacaktır.

Mali tablolarda, özellikle bilanço ve gelir tablosunda yer alan kalemler arasındaki ilişkileri gösteren birçok oran hesaplanabilmektedir. Ancak, oran analizinde çok sayıda oran kullanılması, analizi oldukça ayrıntılı bir hale getireceğinden ve asıl önemli olan ilişkiler gözden kaçabileceğinden; oran analizinin anlamlı ve faydalı ilişkileri göstermesi gerekir. Bu bakımdan oran analizinde; birbirini destekleyen, tamamlayan ve anlamlı ilişkileri gösteren oranların seçilmesi büyük önem taşır.

Oranların tasnifi çeşitli şekillerde yapılmaktadır. Bu tasniflerden biri oranları temel mali tablolara göre yani bilanço oranları ve gelir tablosu oranları olarak sınıflandırmaktır. Bu tasnifi yapanlar, bilanço oranlarına, mali oranlar; gelir tablosu oranlarına da faaliyet oranları demektedirler.

Oranların tasnifinde en çok rastlanan ve bizim de bu çalışmada benimsediğimiz ve kullandığımız tasnif tarzı, oranları mali analizdeki fonksiyonlarına göre sınıflandıran yöntemdir. Buna göre oranlar; likidite, finansal yapı (mali bünye), faaliyet ve kârlılık oranları olarak dört grup altında toplanmaktadır.

Bu çalışmada kullanılan oranlar aşağıdaki başlıklar altında toplanacak ve incelenecektir.

- 1) Likidite Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar
 - 2) Finansal Yapı (Mali Bünye) Analizinde Kullanılan Oranlar
 - 3) Faaliyet Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar
 - 4) Kârlılık Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar
-
- 1) Likidite Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar

Likidite Oranları, işletmenin kısa vadeli borçlarını ve vecibelerini zamanında yerine getirip getiremeyeceği, net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını ölçmek için kullanılır.

İşletmenin kısa vadeli borçlarını zamanı gelince derhal ödeyip ödemeyeceği; gerek işletme yöneticileri, gerekse işletmeye kredi veren şahıs ve kurumlar (örneğin bankalar) için çok önemli bir hususdur. İşletme yöneticileri işletmenin yaşayabilirliğini, borç ödeme gücünü; işletmeye kredi verenler ise, kredi verirken, zamanı gelince alacaklarını tahsil edip edemeceklerini bilmek isterler.

Likidite, varlıkların paraya dönüşme yeteneği olarak tanımlanabilir. Likidite esas olarak iktisadi varlıkların arasında gerçek değerleri üzerinden nakde çevrilme kolaylığı ve elde edilen nakit miktarı ile ilgili bir kavramdır. Görüldüğü gibi, likiditenin zaman ve risk olarak iki önemli unsuru vardır.

İşletmenin kısa vadeli borçlarını (vadesi 1 yıl içinde gelen borçlarını) ödemekte kullanabileceği kaynaklar, bilançonun döner değerler bölümünde yer alır. Döner değerler; nakit veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde (azami 1 yıl içinde) paraya çevrilebilir aktif kıymetlerdir. Bu nedenle işletmenin vadesi gelen borçlarını ödemekte kullanılabilirler. Döner değerler içinde likiditesi en yüksek kalem olarak, kasa ve bankalardaki paralardan (özellikle vadesiz mevduat) sonra serbest menkul kıymetler gelir. Serbest menkul kıymetler yani hisse senedi ve tahvil her an ve kolaylıkla paraya çevrilebilir değerler olarak kabul edilirler. Bunları likiditesi nisbeten düşük değerler olan alacaklar ve stoklar takip eder. Alacaklar, tahsil edilebilme güçlüklerine rağmen; paraya çevrilmesi oldukça zaman alabilecek olan stoklara nisbeten likiditesi daha yüksek olarak kabul edilirler.

Likidite oranlarını değerlendirirken kesin sonuçlara varmadan önce; döner değerlerin çeşitli kalemler arasında nasıl dağıldığı, stokların bünyesi ve alacakların sıhhati gibi kalite durumlarıyla ilgili konular üzerinde de durmakta büyük yarar vardır. Ayrıca, likidite oranlarını yorumlarken; stok devir hızı, işletme sermayesi devir hızı gibi likidite durumlarıyla yakın ilgileri olan bazı faaliyet oranlarından da yararlanılması analizin güvenilirliğini ve değerini artıracaktır.

Likidite oranları hesaplanırken, mali tablo olarak sadece bilançodan (aktif ve pasif tablosundan) faydalanyılmaktadır. Söz konusu oranlar, döner değerler ile kısa vadeli borçlar arasındaki ilişkiyi gösterdiginden, bilançonun bu bölümlerinden yararlanarak hesap edilirler.

Likidite durumunun analizi başlığı altında aşağıdaki oranlar incelenecektir;

- a. Cari Oran (Banker Oranı, İşletme Sermayesi Oranı)
- b. Likidite Oranı (Hazır Kiyimetler Oranı)
- c. Nakit Oranı
- d. Stokların Net İşletme Sermayesine Oranı

- a. Cari Oran (Banker Oranı, İşletme Sermayesi Oranı)

Cari oran, döner değerlerin, kısa vadeli borçlara bölünmesi ile elde edilir.

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Döner Değerler}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

Cari oran, oldukça kaba bir ölçü olmasına rağmen, bir işletmenin kısa dönem taahhütlerini yerine getirip getiremiyeceğini gösteren bir endeks olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Ayrıca cari oran, mali analizde ilk kullanılan oran olma özelliği ile önemli bir yer işgal etmektedir⁽⁷⁾. Uzun süre başka bir oran kullanılmamıştır.

Cari oranın hesaplanmasındaki amaç, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme kabiliyetini ölçmek olduğu kadar net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını da ortaya koymaktır.

(7) Yüksel Koç-Yalkın, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri, 4.B., Ankara, Sevinç Matbaası, 1975, s. 125.

Cari oran, işletmenin borç ödeme kabiliyetini, net işletme sermayesi miktarına kıyasla daha iyi gösteren bir ölçü olarak kabul edilmektedir. Bilindiği üzere, net işletme sermayesi; döner değerler ile kısa vadeli borçlar arasındaki müsbet farklıdır. Diğer bir deyişle, net işletme sermayesi; döner değerlerin kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmemiş bölümünü göstermektedir. Ayrıca, cari oranın birden küçük olması işletmenin, net işletme sermayesinin olmaması anlamına gelir. Bu ise işletmenin günlük finansal işlemlerini büyük bir baskı, likidite darlığı içinde yürüttüğünü gösterir.

Döner değerler, para ile bir yıl içinde paraya çevrilebilecek aktiflerden meydana gelip, genellikle kasa-banka, serbest menkul değerler (hisse senedi ve tahliller), alacaklar, satıcılaraya verilen avanslar ve stoklar kalemlerini kapsar. Kısa vadeli borçlar ise, bir yıl içinde vadesi gelen borç kalemlerini kapsar ve genellikle banka kredileri, ticari borçlar borç senetleri, alıcılardan alınan avanslar, tahakkuk etmiş giderler, ödenecek vergi, resim ve sigorta pirimleri gibi kalemlerden oluşur.

Cari oranın ne kadar yüksek olursa işletmenin durumunun o kadar iyi olacağı hususunda genel bir görüş vardır. Ancak cari oranın çok yüksek olması işletmeye kredi verenlerin lehinde olmasına rağmen, işletme sahiplerinin ve yöneticilerinin de lehinde olduğu söylenemez. Cari oranın yüksek olması işletmenin elinde atıl dönen değerlerin (fonların) bulunduğuna işaret eder. Bu durum işletmenin kârlılığı üzerinde olumsuz etkiler yapabilir. Burada dikkat edilecek husus dönen değerlerin birkaç kalemi ihtiva eden ana (toplulaştırılmış) bir kalem olmasıdır. Yüksek bir cari oran kasa-banka, serbest menkul

değerler, alacaklar veya stoklar gibi dönen değer kalemlerinden herhangi bir veya birkaçının arzu edilen seviyenin üstünde olmasından ileri gelmiş olabilir. Bu durumda bu kalemlerdeki miktarları azaltmak; atıl fonları daha verimli olan uzun dönem aktiflere yani duran varlıklara yatırmak veya işletmenin borçlarını azaltmak için kullanmak gereklidir.

Genel bir kural olarak cari oranın; sınai ve ticari işletmelerde, işletmenin üretimde bulunduğu sektörle bağlı olarak 2-2,5 olması tatminkâr olarak kabul edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise likidite çok yüksek olmadığından, bu oranın 1,5 olmasının yeterli olabileceği ileri sürülmektedir.

b. Likidite Oranı (Hazır Kiyametler Oranı)

Cari oranın oldukça kaba bir likidite ölçüsü olması karşılığında iki oran daha geliştirilmiştir. Bu oranlardan biri likidite oranı diğer ise nakit oranıdır.

Likidite oranı; cari oranı tamamlayan, onu daha anlamlı hale getiren ve likidite durumunu daha hassas ve kesin bir şekilde ölçen bir orandır. Bu oran paraya çevrilmesi oldukça zaman alabilecek olan stokları nazarı itibara almadığından, cari orana kıyasla daha duyarlı bir ölçütür.

Likidite oranı; hazır kıymetlerin yani nakit ve kolaylıkla nakde çevrilebilen kıymetlerin kısa vadeli borçlara bölmemesi suretiyle elde edilir.

$$\text{Likidite Oranı} = \frac{\text{Kasa} + \text{Banka} + \text{Serbest Menkul Değerler} + \text{Alacaklar}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

Bir işletmenin hazır kıymetlerine; kasa ve bankalardaki para mevcudu, kuponlar, pullar, ihtiyaç halinde derhal paraya çevrilmek imkânı olan serbest menkul kıymetler yani hisse senedi ve tahviller ile işletmenin esas faaliyetinden doğan, vadeleri bir yıldan kısa senetsiz ticari alacakları ve alacak senetleri dahil bulunmaktadır.

Mali analistlerin bir kısmı likidite oranını, cari oranın üzerinde görürler. Bu da stokların diğer dönen varlıklara göre en az likit olması ve ham maddelerin, mamul haline çevrilmesi ve nihai mamul malların satılmasının özellikle ekonomik durgunluk dönemlerinde uzun zaman almasındandır. Bu oranın önemi; başka bir deyişle, işletmenin satışlarının bir anda durması durumunda bile işletmenin kısa vadeli borçlarını karşılayıp karşılamayacağını göstermesindendir.

Genel yaklaşımalar kuralına göre, likidite oranının 1 olması oldukça tatminkâr bir nisbet olarak kabul edilmektedir. Söz konusu oranın 1 olması, işletmenin kısa vadeli borçlarının tamamının nakit ve sür'atle nakde çevrilebilir kıymetlerle karşılanabileceğini gösterir. Bazı yazarlar⁽⁸⁾, sanayi ortalaması olarak bu oran için 1.2 rakamının uygun olduğunu belirtmektedirler.

(8) Lawrence D. Schall ve Charles W. Haley, Introduction to Financial Management, New York, Mc Graw-Hill Book Company, 1977, s.411.

c. Nakit Oranı

Nakit oranı, para ve para benzerlerinin, kısa vadeli borçlara bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

$$\text{Nakit Oranı} = \frac{\text{Kasa} + \text{Banka} + \text{Serbest Menkul Değerler}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

Para ve para benzerlerine; kasa, bankalardaki mevduat (özellikle vadesiz mevduat) ile sermaye piyasasının gelişmiş olduğu ülkelerde her an piyasada satılabilir serbest menkul değerler (hisse senedi ve tahviller-özellikle devlet tahvil-leri) dahil bulunmaktadır.

Likidite oranı hesaplanırken, döner değerler arasında stoklar, satıcılaraya verilen avanslar ve peşin ödenmiş giderler yer almazı halde; nakit oranında alacaklar da yer almamaktadır. Bu nedenle, nakit oranı, likidite oranına kıyasla daha hassas ve sert bir ölçü olarak kabul edilmektedir.

Nakit oranı, işletmenin bir anda satışları durduğu gibi, alacaklarını da tahsil edememesi karşısında kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü gösterir. Bu oranının 1 olması, işletmenin kısa vadeli borçlarının tamamını, para ve para benzerleri ile karşılayabildiğini gösterir. Ancak bu kadar yüksek likidite işletmemeler için her zaman gerekli değildir ve bu oranın hiçbir zaman 0.20'nin altına düşmemesi genel bir kaide olarak kabul görülmektedir. Fakat anılan oran, ülkemizde özellikle sınai işletmelerde kısa vadeli borçların yüksekliği nedeni ile genellikle % 20'nin altındadır⁽⁹⁾.

(9) Öztin Akguç, Mali Tablolar Analizi, 4.B., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979, s. 284.

d. Stokların Net İşletme Sermayesine Oranı

Bu oran, stokların net işletme sermayesine (Dönen Değerler-Kısa Vadeli Borçlar) bölünmesi ile elde edilir.

$$\text{-Stokların Net İşletme Sermayesine Oranı} = \frac{\text{Stoklar}}{\text{Net İşletme Sermayesi}}$$

Bu oran, net işletme sermayesinin ne kadarının stoklara bağlandığını gösterir. Oranın önemi, stok seviyesini ölçmeden ileri gelir. Fakat uygulamada bu oran genellikle ihmali edilmektedir. Buna stok devir hızı oranının tatminkâr olması halinde, stok seviyelerinin de tatminkâr olacağı hususundaki düşünceler neden olmaktadır. Aslında stok devir hızı yüksek olsa bile bu oranın arzu edilen düzeyde olmaması, işletmedeki stok seviyelerinin yüksekliğine ve ihtiyaç fazlası stokların birliği işaret eder. Bilindiği gibi aşırı stoklar; birçok işletmenin ciddi mali krizlere düşmelerine neden olmuştur.

Stokların net işletme sermayesine oranı için genel bir standart söylemek mümkün değildir. Bu oranın, bir sektörden diğerine farklı olması nedeni ile benzer işletmelerin birbirleriyle karşılaştırılması, aynı işletmenin zaman süreci içinde gelişiminin izlenmesi (trend analizi) yararlı olacaktır.

2) Finansal Yapı (Mali Bünye) Analizinde Kullanılan
Oranlar

Kaldıraç oranları olarak da adlandırılan bu oranlar ile; işletmenin kısa ve uzun dönem taahhütlerini yerine getirip

getiremeyeceği, finansal yapısı yani kısa ve uzun vadeli borçları ile öz kaynaklarının bileşimi, öz kaynaklarının yabancı kaynaklara oranı ölçülür.

Finansal yapı analizinde kullanılan oranlar ile; işletmenin finansman ihtiyacının, yüzde kaçının işletme sahip veya sahipleri tarafından, yüzde kaçının ise işletmeye kredi verenler tarafından finanse edildiği araştırılır. Eğer toplam kaynaklar içinde öz kaynakların oranı küçük ise, işletme faaliyetlerini büyük ölçüde yabancı kaynaklarla yürütüyor demektir ve bu durumda işletmeye kredi verenler açısından risk unsuru yüksektir. Buna karşılık, işletme büyük ölçüde öz kaynaklarla (öz sermaye) ile finanse edilmiş ise kreditorler açısından emniyet payı yüksektir. Ancak, emniyet payının yüksek olması işletme açısından her zaman iyi bir politika değildir. İşletme için önemli olan faaliyetlerini en düşük maliyetli kaynaklarla finanse etmektir. Eğer yabancı kaynağın maliyeti, öz kaynak maliyetine kıyasla daha düşük ise, işletme daha çok yabancı kaynak kullanmak sureti ile öz sermaye üzerinden kâr oranını artıtabilir. Yani işletmenin faaliyetinden sağladığı kâr oranı, yabancı kaynak maliyetinden yüksek ise; işletmenin finansmanında daha fazla yabancı kaynak kullanması kârlılık oranını artırabilecektir. Fakat aynı zamanda kredi verenler açısından risk unsuru artacağından ve firmanın yeni borç fonlar bulabilmesi güç olacağından; işletmenin sınırsız bir şekilde "finansman kaldırıcı" etkisinden yararlanması imkânı yoktur. Bu nedenle; işletme, finansman ihtiyacının karşılanması emniyet ve kâr amaçlarını bağıdaştırmak durumundadır.

Finansal yapı ile ilgili oranlardan birinci derecede önemli olanlar sadece bilanço kullanılarak hesaplanabilmektedir. Tamamlayıcı, ikinci derecede önemli olan oranlar ise gelir tablosundan (kâr/zarar tablosundan) faydalananlarak elde edilmektedir. Bu başlık altında inceleyeceğimiz oranlar; finansal yapı ile ilgili oranların en önemlileri olup, sadece bilanço kullanılarak hesaplanabilmektedir.

Finansal yapı analizi ile ilgili olarak aşağıdaki oranlar inceleneciktir;

- a. Kısa Vadeli Borçların Pasif Toplamına Oranı
 - b. Uzun Vadeli Borçların Pasif Toplamına Oranı
 - c. Kaldırıç Oranı (Borçların Aktif Toplamına Oranı)
 - d. Öz Kaynakların Kaynaklar Toplamına Oranı
 - e. Öz Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı
 - f. Öz Kaynakların Maddi Duran Varlıklara Oranı
-
- a. Kısa Vadeli Borçların Pasif Toplamına Oranı
- Bu oran, kısa vadeli borçların kaynaklar (pasif) toplamına bölünmesi ile bulunur.
- Kısa Vadeli Borçların Pasif Toplamına Oranı = $\frac{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}{\text{Pasif(Kaynaklar)}} \times 100$
Toplamı

Bilindiği gibi bir bilançonun pasifi işletmenin iktisadi varlıklarının yani aktif değerlerinin hangi kaynaklardan finanse edildiğini gösterir. Kısa vadeli borçların, pasif toplamına yani toplam kaynaklara (Yabancı kaynak + Öz kaynak) oranı, işletmenin iktisadi varlıklarının yüzde kaçının kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini ortaya koyar. Bu oranın yüksek olması, iktisadi varlıkların büyük bir kısmının kısa vadeli borçlarla edinildiğini gösterir.

Genel bir kural olarak sınai işletmelerde söz konusu oranın 0.33'ü aşması riskli bir durum olarak ifade edilmektedir. Ancak, ülkemizde işletmeler daha çok kısa vadeli borç kullandıkları için bu oran birçok firmada 0.33 nisbetini aşmaktadır.⁽¹⁰⁾.

b. Uzun Vadeli Borçların, Pasif Toplamına Oranı

Bu oran, uzun vadeli borçların yani bilançonun tanzim edildiği tarihten itibaren firmanın bir yıl içinde ödenmesi gerekmeyen borçlarının kaynaklar (pasif) toplamına bölünmesi ile elde edilir.

$$\frac{\text{Uzun Vadeli Borçlar}}{\text{Kaynaklar (Pasif) Toplamı}} = \frac{\text{Uzun Vadeli Borçların Pasif Toplamına Oranı}}{\text{Kaynaklar (Pasif) Toplamı}}$$

Ticari işletmelerin çoğunlukla uzun vadeli yabancı kaynaklardan daha az faydalananları nedeni ile bu oran özellikle sınai işletmeler için daha anlamlıdır.

(10) Öztin Akguç, Mali Tablolar Analizi, 4. B., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979, s. 291.

Kısa vadeli borçların pasif toplamına oranında olduğu gibi, bu oranda da firmanın iktisadi varlıklarının (aktif değerlerinin) yüzde kaçına uzun vadeli yabancı kaynaklarla sahip olunduğu ortaya çıkar.

Gelirleri büyük dalgalanma göstermeyen ve satışları dü-
düzenli olan işletmeler, diğerlerine göre uzun vadeli yabancı
kaynaklardan daha çok yararlanabilirler. Ayrıca, sermaye
yoğun teknoloji kullanan işletmelerle, büyük ölçekli yeni
yatırımlara giren firmalarda uzun vadeli borçların pasif
toplamına oranı nisbi olarak yüksek olabilir.

Ancak ülkemizde, uzun vadeli kredi sağlanmadaki güçlük-
ler nedeni ile, söz konusu oran genellikle nisbi olarak düşük
gerçekleşmektedir.

c. Kaldıraç Oranı (Borçların Aktif Toplamına Oranı)

Borç oranı olarak da adlandırılan bu oran, toplam ikti-
sadi varlıkların yüzde kaçının firmaya kredi verenler tarafından
finanse edildiğini gösterir.

$$\text{Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Borçlar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Burada "Borçlar" kavramı ile, firmanın tüm kısa ve uzun
vadeli borçlar (yabancı kaynak) toplamı kastedilmektedir.

Kaldıraç oranının yüksek olması, işletmeye kredi verenler açısından emniyet marjinin azaldığını, işletmenin yüksek faiz ve borç ödemeleri nedeni ile mali yönden güç duruma düşme ihtimalinin yüksek olduğunu gösterir. Diğer taraftan bu oranın yüksek olması; firma sahiplerinin az bir sermaye ile geniş bir kaynağa hakim olduğunu gösterdiği gibi, ayrıca eğer işletmenin faaliyetlerinden elde ettiği kâr, kullandığı yabancı kaynağın maliyetinden yüksek ise, firmanın öz sermaye kârlılık oranını yükseltmek, yani finansman kaldırıcı etkisinden faydalanan olanağını da elde ettiğini gösterir. Finansman kaldırıcı olarak adlandırılan bu durumu Eric L. Kohler şu şekilde tarif etmektedir; "sermayenin düşük bir maliyetle yani borçla sağlanması ve daha yüksek oranda kazanç sağlayan bir işte kullanılması yoluyla işletmenin kârlılığının arttırılması..."⁽¹¹⁾.

Ancak bir işletmenin söz konusu oranı yükselterek, sınırsız bir şekilde finansman kaldırıcı etkisinden yararlanması ve kârlarını artttırması olanağı da yoktur. İşletmeye kredi verenler risk unsuru arttıkça kredi vermeyeceklerinden, firmanın öz kaynaklarını artttırmadan yeni borç fonlar bulabilmesi güç olacaktır.

Firmanın finansman ihtiyacının karşılanmasıında göz önünde bulundurulacak en önemli hususlardan biri, emniyet ile risk arasında bir denge kurulmasıdır. Emniyete önem vererek büyük ölçüde öz kaynak kullanılması kârlılık oranını

(11) Aktaran Yüksel Koç-Yalkın, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri, 4.B., Ankara, Sevinç Matbaası, 1975, s.37.

düşürebilecektir. Buna karşılık kârlılığa öncelik vererek büyük ölçüde yabancı kaynak kullanılması ve dolayısı ile kaldıraç oranının yükseltilmesi riski artıracaktır. Bu nedenle, işletme yöneticileri firmanın finansman ihtiyacının karşılanması emniyet ve kâr elde etme amaçlarını belli bir optimum noktasında bağıdstırmak durumundadırlar.

Kaldıraç oranı için genel bir standart konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Eugene F. Brigham, J.Fred Weston ile 1968 yılında birlikte yazdığı Esentials of Managerial Finance⁽¹²⁾ kitabında genel olarak imalat sanayinde bu oranın 0.33 olması gerektiğini ifade ederken, daha sonra 1980 yılında çıkardığı Fundamentals of Financial Management⁽¹³⁾ adlı eserinde 0.40 oranını makul bir düzey olarak belirtmektedir. Bazı yazarlar⁽¹⁴⁾ ise bu oran için en

(12) -J. Fred Weston ve Eugene F. Brigham, Esentials of Managerial Finance, New York, Holt Rinehart and Winston, Inc., 1968, s. 42 ve 48.

Bu oran için sanayi ortalaması olarak 0.33 rakamını ifade eden bazı yazarlar daha vardır. Örneğin;

-Stanley B. Block ve Geoffrey A. Hirt, Foundations of Financial Management, 2.B., Homewood, Illinois, Richard D. Irwin, Inc., 1981, s. 57 ve 58.

(13) Eugene F. Brigham, Fundamentals of Financial Management, 2.B., Hinsdale, Illinois, The Dryden Press, 1980, s. 154 ve 159.

(14) Lawrence D. Schall ve Charles W. Haley, Introduction to Financial Management, New York, Mc Graw-Hill Book Company, 1977, s. 411 ve 414.

yüksek kabul edilebilir seviyenin 0.45 olduğunu söylemektedirler. Batı ülkelerinde kaldıraç oranının 0.50'nin üstüne çıkması genellikle bir tehlike işaretini olarak yorumlanırken, gelişmekte olan ülkelerde söz konusu oranın 0.50'nin üzerinde olması makul olarak görülebilmekte ve ülkemizde anılan oranın genellikle 0.60 ve daha yüksek olduğu ifade edilmektedir⁽¹⁵⁾.

d. Öz Kaynakların Kaynaklar Toplamına Oranı

Öz kaynaklar (sermaye) oranı olarak da adlandırılan bu oran, aktif kaymetlerin yanı iktisadi varlıkların yüzde kaçının işletme sahip veya sahipleri tarafından finanse edildiğini gösterir.

$$\text{Öz Kaynakların Kaynaklar Toplamına Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

$$\text{veya} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Yabancı Kaynaklar} + \text{Öz Kaynaklar} \\ (\text{Pasif Toplamı})}$$

Öz kaynaklar, işletme sahip veya sahiplerinin işletmedeki payıdır. Bu kavram başlangıçta veya sonradan sahip veya ortaklar tarafından işletmeye konan sermaye ile kârların bir kısmının işletme bünyesinde bırakılması sonucu sağlanan kaynakları kapsar.

(15) Öztin Akguç, Mali Tablolar Analizi, 4.B., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979, s. 288.

Ozellikle sermaye şirketlerinde; anonim şirketlerin ve kamu iktisadi teşebbüslerinin bilançolarında öz kaynaklar ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Buna göre öz kaynaklar (sermaye); nominal (esas) sermayeden, ödenmemiş sermayenin çıkarılmasıyla bulunan ödenmiş sermayeye; kârin dağıtılmış olarak işletme bünyesinde kalan kısmının, yedek akçelerin, yedek akçe niteligideki özel karşılıkların, yeniden değerlenmeden doğan değer artışlarının eklenmesiyle ve geçmiş yıl ve dönem zararlarının çıkarılmasıyla bulunur.

Öz sermaye bir taraftan firmanın faaliyetlerini yürütmesi için gerekli olan kaynakları sağlarken, diğer taraftan işletmeye kredi verenlere karşı da bir güvence teşkil eder.

Öz kaynakların, kaynaklar toplamına oranı; bir firmanın uzun vadeli borç ödeme gücünü gösteren iyi bir ölçütür. Bu oranın yüksek olması, işletmenin kısa ve uzun vadeli borçlarının faiz ve ana para taksitlerini ödemekte mali yönden güçlükle karşılaşma ihtimalinin düşük olduğunu gösterir.

Söz konusu oranın yüksek olması durumunda yani bir işletmenin iktisadi varlıklarının büyük bir kısmının öz kaynaklar ile finanse edilmiş olması halinde; işletmeye kredi verenler için emniyet payının yüksek olduğunu, ancak aynı zamanda bu durumun işletmenin nispeten düşük faizli uzun vadeli yabancı kaynaklardan yeterince yararlanmadığını da gösterebildiğini göz önünde bulundurmak gereklidir. Eğer işletmenin satışlarından elde ettiği kâr marjı, kullandığı yabancı kaynakların

maliyetinden yüksekse; firma nisbeten daha az öz kaynak kullanarak kâr/sermaye oranını yükseltebilir. Burada unutulmaması gereken husus, işletmenin bu imkândan sınırsız bir şekilde faydalananamayacağıdır. İşletme daha az öz kaynak kullanarak kârlılık oranını yükseltirken riski artırabilir, aksine yatırımın emniyetini artırırken kârlılık oranını düşürebilir. Her işletme akıllı bir finansman politikası izleyerek bu iki amacı bağıdaştırmak durumundadır.

Özellikle enflasyon dönemlerinde, firmalar öz kaynak kullanımını azaltarak ve ağır borç yükü altına girerek zaman içerisinde kârlılık oranını yükseltmek eğilimi içerisindeidirlər. Ancak, ekonominin durgunluk devrelerinde, fiyatların ani düşmesi veya alacakların tahsil edilememesi halinde işletmeler, (özellikle kısa vadeli) borçlarının faiz ve ana para taksitlerini ödemekte zorlukla karşılaşarak ağır zararlara uğrayabilirler. Hatta varlıklarım dahi devam ettiremiyerek iflas edebilirler.

Sanayileşmiş batı ülkelerinde öz kaynak oranının 0.50 nin altına düşmesi riskli bir durum olarak yorumlanmaktadır. Ancak, gelişmekte olan ülkelerde öz kaynak sağlanmasındaki kurumsal güçlükler nedeni ile, bu oran genellikle 0.50'nin altında gerçekleşmektedir. Ülkemiz şartlarına göre söz konusu oranın 0.40'a kadar düşmesini normal karşılamak gereği ifade edilmektedir⁽¹⁶⁾.

(16) Öztin Akguç, Mali Tablolar Analizi, 4.B., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979, s. 289.

e. Öz Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı

Bu oran, öz kaynakların (sermayenin), kısa ve uzun vadeli borçlar toplamına bölünmesi ile elde edilir.

$$\text{Öz Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Yabancı Kaynaklar} \\ (\text{Borçlar}) \text{ Toplamı}}$$

Öz kaynakların yabancı kaynaklara oranı; öz kaynaklar yani işletme sahip veya sahiplerinin işletmedeki payı ile, işletmenin borçlanma suretiyle temin ettiği yabancı kaynaklar arasındaki ilişkiyi gösterir.

Gelişmiş batı ülkelerinde sınai işletmeler için bu oranın genel olarak 1'den küçük olması riskli bir durum olarak ifade edilmektedir. Bu oranın 1'den küçük olması; işletmeye kredi veren alacaklıların, işletme sahip veya ortaklarına kıyasla o işletmeye daha fazla fon yatırılmış olduğunu gösterir. Böyle bir durumda; genellikle işletme ağır faiz ve borç yükü altındadır ve işletmeye kredi verenler için emniyet payı düşüktür. Ayrıca, rakip işletmelerin faiz ve borç taksit ödemelerinin bulunmaması veya nisbeten az olması halinde firmanın durumu daha da güçleşecektir. Bu durumda borç sahipleri kendi yatırdıkları fonlar kadar işletme sahip veya sahiblerinin de yatırmasını talep edeceklerinden, firmanın öz kaynaklarını arttırmadan yeni ek borç fonlar bulabilmesi oldukça zor olacaktır.

Bu oran literatürde pay ve payda yer değiştirmiş olarak yani, Toplam Borçlar/Oz Kaynaklar şeklinde de ifade

edilmektedir⁽¹⁷⁾. Oran bu şekilde hesaplandığında oranın 1'den büyük olması tehlike işaretini olarak yorumlanacaktır.

Ülkemiz şartlarının sanayileşmiş batı ülkelerinden farklı oluşu, aynı şekilde işletmelerimizin finansal yapılarında da farklılıklara neden olmaktadır. Batı ülkeleri kriterlerine göre söz konusu oranın 1'den küçük olması riskli bir durum olarak yorumlanırken, ülkemiz işletmelerinde genellikle 1'in altındadır. Genel bir kural olarak bu oranın 2/3, yani 0.66 olması ülkemiz koşullarına göre tatminkâr olarak kabul edilmektedir.

f. Öz Kaynakların Maddi Duran Varlıklara Oranı

Bu oran ile işletmenin öz kaynaklarının ne ölçüde maddi duran varlıkların finansmanında kullanıldığı hesaplanır.
Şöyledir ifade edilir;

$$\frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Öz Kaynakların Maddi Duran Varlıklara Oranı}} = \frac{\text{Net Maddi Duran Varlıklar}}{\text{Varlıklar}}$$

(17) -James C. Van Horne, Financial Management and Policy, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., 1968, s. 617.

-Stephen H.Archer, G. Marc Choate ve George Racette, Financial Management An Introduction, New York, John Wiley and Sons 1979, s. 546.

-Yüksel Koç-Yalkın, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri, 4.B., Ankara, Sevinç Matbaası, 1975, s. 128.

Maddi duran varlıklar; arazi, arsa, bina, makina, teçhizat, taşıt araç ve gereçleri ile döşeme ve demirbaşlar gibi işletmenin esas faaliyetlerinde bir yıldan daha uzun süreli olarak kullanılan, aşınma ve yıpranmaya (boş arazi ve arsa hariç) maruz bulunan, kolaylıkla nakte çevrilemiyen ve tekrar satılmak amacıyla alınmamış aktif değerlerden meydana gelir. Söz konusu oran hesaplanırken paydada yer alan net maddi duran varlıklar, maddi duran varlıkların net değerini yani birikmiş amortismanlar düşüldükten sonra kalan değeri gösterir.

Bu oranın 1'den büyük olması, net maddi duran varlıkların tamamının öz kaynaklar ile finanse edildiğini ifade eder. Bu oranın düşük olması durumunda ise; işletmenin ağır dönüş hızına sahip aktif değerlerinin, yani maddi duran varlıklarının büyük bir kısmının borçla finanse edildiği ve öz kaynaklar ile yabancı kaynaklar arasında uygun bir dengenin bulunmadığı anlaşıılır. Bu durumda işletmeden alacaklılar için emniyet payı azdır. Anılan oranın 1'den küçük olması; kamu hizmet işletmeleri için normal kabul edilirken, sınai işletmeler için zaaf işaretinin olarak yorumlanmakta ve ek öz kaynağa ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir⁽¹⁸⁾.

(18) Öztin Akgünç, Mali Tablolar Analizi, 4.B., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979, s. 293.

3) Faaliyet Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar

"Aktivite oranları" yada "devir hızları" olarak da adlandırılan bu oranlar ile iktisadi varlıkların kullanımındaki etkinlik dereceleri ölçülür. Bu oranlar genellikle, safi satış hasılatı ile aktif kalemleri arasındaki ilişkiyi gösterir. Sözkonusu oranlar ile; toplam aktifler ve toplam aktiflere ait kısımların verimli kullanılıp kullanılmadığı, satış hacmine kıyasla aktif değerlere fazla yatırım yapılmış yapılmadığı gibi sorulara cevap verilmeye çalışılır.

Faaliyet durumu ile ilgili oranlar hesap edilirken mali tablolar olarak, bilanço (aktif ve pasif tablosu) ile gelir tablosu (kâr/zarar tablosu) kullanılır.

Bu başlık altında aşağıdaki oranlar incelenecektir;

- a. Stok Devir Hızı
- b. Net İşletme Sermayesi Devir Hızı
- c. Maddi Duran Varlıklar Devir Hızı
- d. Aktif Devir Hızı
- e. Öz Kaynak (sermaye) Devir Hızı

- a. Stok Devir Hızı

Bu oran ile stokların paraya çevrilme hızı ve stokların likiditesi belirlenir. Stokların devir hızının zaman içinde

yükselmesi; stokların iyi bir şekilde yönetildiğini, şirketin daha fazla kâr elde etme ihtimalinin yükseldiğini, kısa vadeli borç ödeme gücünün arttığını, şirketin stoklara daha az kaynak bağlayarak finansman ve net işletme sermayesi ihtiyacının azaldığını gösterir. Bu nedenle, işletme yöneticileri işletmenin başarısı bakımından stok kompozisyonları ve stok miktarları ile tüketici talepleri arasında iyi bir denge sağlayarak minimum bir düzeyde stok bulundurmak durumundadırlar.

Stok devir hızı, satılan malın maliyetinin (mal ve hizmet satışı maliyetinin) ortalama stok miktarına bölünmesi ile elde edilir.

$$\text{Stok devir hızı} = \frac{\text{Satılan Malın Maliyeti}}{\text{Ortalama Stok}}$$

Bu oranın hesaplanabilmesi için hem bilançoya hem de gelir tablosuna (kâr/zarar tablosuna) ihtiyaç vardır. Ortalama stok, dönem başı ve dönem sonu stok rakamlarının toplanıp ikiye bölünmesi suretiyle bulunur. Ancak burada unutulmaması gereken nokta; hesap döneminde özellikle mevsimlik hareketlerin etkisi ile büyük dalgalanmalar oluyor, stokların aşırı derecede yüksek ya da düşük olduğu devrelerde bilanço tanzim ediliyorsa yukarıdaki şekilde hesaplanan ortalama stok rakamının bir anlam ifade etmediğidir. Bu durumda gerekli düzeltmeyi sağlamak için her ay sonundaki stok rakamlarının basit aritmetik ortalaması alınarak ortalama stok hesaplanabilir.

Bu oran literatürde genellikle satılan malın maliyeti/ ortalama stok şeklinde yer alırken bazen satışlar/stoklar şeklinde de hesaplanmaktadır⁽¹⁹⁾. Burada iki önemli husus vardır. Birincisi, stoklar maliyetle ifade edildiğinden payda satışlar yerine satılan malın maliyetinin alınmasının daha doğru bir yaklaşım olduğunu söylemektedir. Çünkü oranın payı yani satışlar satış fiyatı üzerinden gösterilirken, paydası yani stoklar maliyet bedeli ile gösterilmektedir. Bu durumda, oranın pay ve paydasında yer alan kalemler farklı şekilde değerlendirildiklerinden tutarlılık kaybolmakta ve bulunan stok devir hızı hata payı taşımaktadır. Satılan malın maliyetinin tesbit edilememesi halinde, eğer safi (net) satış hasılatı payda yer almışsa; paydada gerekli düzeltme yapılarak stokları maliyet bedeli ile değil satış fiyatı ile değerlendirilerek stok devir hızını hesaplamak gereklidir. İkinci önemli husus ise; paydada yer alan stok rakamının ortalama stok olarak alınmasının daha doğru olmasıdır. Çünkü satışlar bir yıl boyunca olurken, bilançoda dönen değerler içinde yer alan stok kalemi bir anlık durumu gösterir. Bu nedenle ortalama stok rakamının alınması daha doğru bir yaklaşımındır.

(19) -Stanley B.Block ve Geoffrey A.Hirt, Foundations of Financial Management, 2.B., Homewood, Illinois, Richard D. Irwin, Inc., 1981, s.55-56.

-Stephen H.Archer, G.Marc Choate ve George Racette , Financial Management An Introduction, New York, John Wiley and Sons, 1979, s.539 ve 550.

Bilindiği gibi sanayi işletmelerinde hammadde, yarı mal ve mamul olarak üç çeşit stok vardır. Özellikle sanayi işletmelerinde bu üç çeşit stok için ayrı ayrı stok devir hızları hesaplanarak, ağır hareketli stok kalemlerinin hangi stoklara ait olduğu bulunabilir.

Stok devir hızlarının, çeşitli endüstri kolları arasında büyük farklılıklar göstermesi nedeni ile belli bir norm vermek oldukça güçtür. Buna rağmen Lawrence D. Schall ile Charles W. Haley'in birlikte yazdıkları Introduction to Financial Management⁽²⁰⁾ adlı eserde bu oran için sanayi ortalaması 5 olarak ifade edilirken, diğer bazı yazarların eserlerinde⁽²¹⁾ büyük sanayi işletmeleri için 7 ile 9 arasında değişen hızlar standart bir seviye olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle bir işletmenin stok devir hızı değerlendirilirken aynı endüstri kolunda faaliyet gösteren benzer işletmelerin birbirleriyle karşılaştırılması, aynı işletme-

(20) Lawrence D. Schall ve Charles W. Haley, Introduction to Financial Management, New York, McGraw-Hill Book Company, 1977, s. 411.

(21) -Stanley B. Block ve Geoffrey A. Hirt, Foundations of Financial Management, 2.B., Homewood, Illinois, Richard D. Irwin, Inc., 1981, s. 55, 56 ve 58. (Sanayi ortalaması olarak 7 rakamı ifade edilmektedir.)
-Stephen H. Archer, G. Marc Choate, George Racette, Financial Management An Introduction, New York, John Wiley and Sons, 1979, s. 539. (Sanayi ortalaması olarak 8 rakamı ifade edilmektedir.)
-Eugene F. Brigham, Fundamentals of Financial Management, 2.B., Hinsdale, Illinois, The Dryden Press, 1980, s. 150 ve 159. (Sanayi ortalaması olarak 9 rakamı ifade edilmektedir.)

nin geçmiş yıllar stok devir hızlarının ölçü olarak alınması faydalı olacaktır. Benzer işletmeler birbirleri ile mukayese edilirken, stok değerlendirme metodlarının farklı olabileceği gözönünde tutulmalıdır.

- b. Net İşletme Sermayesi Devir Hızı

İşletme Sermayesinin ne ölçüde verimli kullanıldığını anlamak için net işletme sermayesi devir hızı hesaplanır. Bir işletmenin satışlarıyla, net işletme sermayesi arasında yakın bir ilişki vardır. Firmanın satış hacmi büyüdükçe, stokların ve alacakların artması nedeni ile daha fazla net işletme sermayesine ihtiyaç duyulur.

Bu oran, safi (net) satış hasılatının, net işletme sermayesine bölünmesi suretiyle elde edilir.

$$\text{Net İşletme Sermayesi Devir Hızı} = \frac{\text{Safi (net) Satış Hasılatı}}{\text{Net İşletme Sermayesi}}$$

Safi (net) satış hasılatı; Gayri safi (brüt) satış hasılatından, hasılattan indirimlerin yanı satış vergileri, iadeler, kasa iskontosu ve indirimlerin tanzil edilmesinden sonra kalan meblağdır. Net işletme sermayesi ise; daha önce bahsedildiği gibi, dönen varlıklardan (değerlerden) kısa vadeli borçların çıkarılması suretiyle bulunur. Safi satış hasılatının, işletmenin bir yıllık faaliyet dönemi süresince yaptığı satışların toplamı olması nedeni ile, paydada net işletme sermayesi yerine ortalama net işletme sermayesinin

alınması daha doğru bir yaklaşım olur. Fakat genellikle ortalamada net işletme sermayesinin bulunamaması nedeni ile, dönem sonu net işletme sermayesi rakamı esas alınır.

Net işletme sermayesi devir hızının yüksek olması; net işletme sermayesinin yetersizliğini, stok ve alacakların devir hızının yüksek olduğunu gösterebilir. Söz konusu oranın düşük olması halinde ise; işletmenin aşırı net işletme sermayesine sahip olduğu, stok ve alacaklarının devir hızının yavaş olduğu, ihtiyacından fazla nakit değerlere sahip olduğu sonuçlarına varılabilir.

Zaman içinde net işletme sermayesi devir hızının artması, net işletme sermayesinin verimliliğinin arttığını gösterdiğinden işletme lehine bir gelişme olarak yorumlanabilir. Ancak, bu artış net işletme sermayesinin yetersizliğinden dolayı ise bunu olumlu bir gelişme olarak mütalâa etmemek gereklidir.

Bu oran ile ilgili norm yoktur. Söz konusu devir hızı oranının yeterli olup olmadığı komusunda, aynı sektörde farklıalette bulunan diğer işletmeler ile karşılaştırmalar yapılarak sonuca varılır.

c. Maddi Duran Varlıklar Devir Hızı

Maddi duran varlıklar (maddi sabit değerler) devir hızı; Safi (net) satış hasılatının, net maddi duran varlıkla-
ra bölünmesi suretiyle hesaplanır:

$$\frac{\text{Maddi Duran Varlıklar Devir Hızı}}{\text{Net Maddi Duran Varlıklar}} = \frac{\text{Safi (Net) Satış Hasılatı}}{\text{Net Maddi Duran Varlıklar}}$$

Bu oran; işletmenin maddi duran varlıklarının ne yoğunlukta kullanıldığını, atıl kapasite olup olmadığını, üretim ve satışlara göre maddi duran varlıklara fazla yatırım yapılmışlığını gösterir.

Söz konusu oran yorumlanırken; paydada yer alan net maddi duran varlıkların defter kıymetleri ile yer aldığı, yani maliyet bedelinden birikmiş amortismanların düşülmesi ile hesaplandığı ve bunların gerçek değerlerini yansıtmadığı göz önünde tutulmalıdır. Özellikle enflasyon dönemlerinde ve firmanın yeniden değerlendirme yapmaması durumunda, bu konu daha da önem kazanmaktadır.

Maddi duran varlıklar devir hızının düşük olması ve düşme eğilimi göstermesi, işletmede atıl kapasite bulunduğu ve kapasite kullanma oranının zaman içerisinde düşüğü şeklinde yorumlanabilir. Bu oranın normalin çok üstünde olması ise, işletme tesislerinin kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı şeklinde mütalâa edilir.

Bir işletmenin yeni sabit sermaye yatırımları için kredi talebinde bulunması halinde; kreditorler kredi talebini değerlendirirken mevcut tesislerin tam kapasite ile kullanılmışlığını araştırmak ve söz konusu orandaki gelişmelere bakmak durumundadırlar.

Maddi duran varlıklar devir hızına ait belli bir standart olmamakla beraber; bu komu ile ilgili çalışmalarda norm olarak, büyük sınai işletmeleri için 2 ile 5 arasında değişen oranlara rastlanmaktadır.⁽²²⁾.

d. Aktif Devir Hızı

İşletmenin sahip olduğu bütün iktisadi varlıkların yanı aktif değerlerin verimliliğini ölçen bu oran; safi (net) satış hasılatının, aktif toplamına bölünmesi ile elde edilir.

$$\text{Aktif Devir Hızı} = \frac{\text{Safi (Net) Satış Hasılatı}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Bir işletmede sermaye yoğunluğunun bir göstergesi olarak da yorumlanan aktif devir hızı; firmanın kârlılığını belirleyen önemli etkenlerden biridir. Bütün diğer koşullar aynı kalmak şartıyla aktif devir hızı daha yüksek olan işletmelerin kârlılık oranları da yüksektir.

(22) -Yüksel Koç-Yalkın, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri, 4.B., Ankara, Sevinç Matbaası, 1975, s.136. (Norm olarak, büyük sanayi işletmeleri için 2 rakamı ifade edilmektedir.)

-Eugene F.Brigham, Fundamentals of Financial Management 2.B., Hinsdale, Illinois, The Dryden Press, 1980, s. 152 ve 159. (Sanayi ortalaması olarak 3 rakamı ifade edilmektedir.)

-J.Fred Weston ve Eugene F.Brigham, Esentials of Managerial Finance, New York, Holt Rinehart and Winston, Inc., 1968, s.46 ve 48. (Sanayi ortalaması olarak 5 rakamı ifade edilmektedir.)

Aktif devir hızının yavaş olması; işletmede atıl kapasitenin bulunduğu ve işletmenin aktif yapısı içinde nisbi olarak duran varlıkların büyük yer tuttuğu şeklinde yorumlanabilir. Buna karşılık, duran varlıkların aktif toplamı içersindeki payının nisbeten az olduğu işletmelerde, genellikle aktif devir hızı yüksek olma eğilimindedir.

Aktif devir hızı ile ilgili standart olarak; çeşitli kaynaklarda, sınai işletmeler için 2 ile 4 arasında değişen normlar ifade edilmektedir. Ayrıca, bir işletmenin söz konusu devir hızı oranını değerlendirirken, zaman içindeki gelişimine bakmak ve işletmenin diğer oranları ile kıyaslamalar yapmak faydalı olacaktır.

e. Öz Kaynak (Sermaye) Devir Hızı

Safi (net) satış hasılatının öz kaynaklara bölünmesi suretiyle elde edilen bu oran, bir işletmenin öz kaynaklarının ne ölçüde verimli kullanıldığını gösterir.

$$\text{Öz Kaynak Devir Hızı} = \frac{\text{Safi (Net) Satış Hasılatı}}{\text{Öz Kaynak (Sermaye)}}$$

Bu oranın paydasında yer alan öz kaynak, işletmenin dönem sonu öz kaynağı olabileceği gibi; satışların bir yıl boyunca gerçekleşmesi nedeni ile o döneme ait ortalama öz kaynak rakamı da olabilir. Bu durumda ortalama öz kaynak, dönem başı ve dönem sonu öz kaynaklarının toplanıp ikiye bölünmesi suretiyle hesaplanır.

Öz kaynak devir hızının yüksek olması ve/veya yükselen bir seyir izlemesi; işletmede öz kaynağın verimli, ekonomik bir şekilde kullanıldığını, şirketin düşük bir öz sermaye ile yüksek kâr elde ettiğini gösterebilir. Ancak söz konusu oranın yüksek olması; işletmenin öz sermayesinin iş hacmine kıyasla yetersiz olmasından kaynaklanıyor ise, bu durumda şirketin faaliyetlerini büyük ölçüde borçlanmak suretiyle temin ettiği fonlarla yürüttüğü, alacaklıların emniyet payının az olduğu ve firmanın spekulatif bir politika izlediği sonuçlarına varılabilir. Bu durumda; işletmenin, öz kaynaklarını arttırmak, satış hacmini daraltmak, alacakların zamanında tahsiline önem vermek, mümkün olduğu kadar az stokla çalışmak gibi tedbirleri alması gereklidir.

Öz kaynak devir hızının düşük olması halinde ise; bu durum, işletmenin öz sermayesinin satış hacmine kıyasla fazla olduğunu, dolayısı ile kaynaklardan gereği kadar istifade edilemediğini yani öz sermayenin verimli bir şekilde kullanılamadığını ve/veya ekonomik koşulların iyi olmaması nedeni ile satışların düşük olduğunu gösterebilir. Bu durumda, firmanın öz sermayesini azaltarak satış hacmine kıyasla normal bir seviyeye indirmek ve/veya satış hacmini arttırmak gibi önlemler alınabilir.

Ülkemiz mevzuatına göre gerek sermaye gerekse şahis şirketlerinde esas (nominal) sermayenin azaltılması mümkün olmakla birlikte, uygulamada çok istisnai bir durumdur. Türk Ticaret Kanunu, Anonim şirketlerde özellikle şirket alacaklılarının haklarını korumak için esas sermayenin azaltılmasını bazı şartlara bağlamıştır (Bakınız T.T.K. Mđ:396, 397 ve 398).

Bu şartlar içinde en önemli olanı, T.T.K. Md.: 396'nın birinci fıkrasında aynen şöyle ifade edilmektedir;

"...Bir şirket, sermayesini azaltarak azaltılan kısmın yine geçmek üzere tamamen ödenecek yeni hisse senetleri çıkarmak niyetinde değilse umumi heyet, esas sermayenin itibarı kıymetine dair esas mukavelenin hükümlerinin devüstürülmesine karar verir; şu kadar ki, idare meclisi nin talebi üzerine mahkemece tayin edilecek üç bilirkişi tarafından verilecek müşterek bir raporla, esas sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifler mevcut olduğu tespit edilmiş olmadıkça böyle bir karar verilemez"(23).

Ayrıca T.T.K.'nun 517. maddesi; Limited Şirketlerde de sermayenin azaltılması hususunda, Anonim Şirketlere ait hükümlerin uygulanacağı esasını getirmiştir.

Bir işletmede öz kaynaklar devir hızının tatminkâr olup olmadığına; işletmenin geçmiş yıllar sonuçları ile ve/veya aynı faaliyet kolundaki benzer işletmelerle karşılaşmalar yapılarak karar verilebilir.

4. Kârlilik Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar

Kârlilik oranları, işletme ve finansman politikalarının uygulama sonuçlarını gösterir. Bir işletmenin likidite, finansal yapı (borç yöntemi) ve faaliyet (devir hızları-aktif

(23) Rıdvan Bülent Erciyes (derleyen), Türk Ticaret Kanunu, Ankara, Doruk Kitap ve Yayınevi, 1975, s. 124.

yöntemi) oranları, işletmenin belli bir durumu hakkında bilgi verirken; kârlılık oranları tüm politikalar sonucu ortaya çıkan durumu yansıtır.

Kârlılık, birçok politika ve kararlar sonucu ortaya çıkan bir durumdur ve işletme açısından hayatı önem taşır. Sürekli zarar eden bir işletme varlığını devam ettiremiyerek iflas eder. Mali tablolardan gelir tablosu (kâr/zarar tablosu); işletmenin kâr elde edip etmediğini ve kâr elde etmişse ne miktar kâr elde ettiğini gösterirken, bu kârin tatmin-kâr olup olmadığı konusunda fikir vermez. İşletmenin elde ettiği kârin yeterli ve faaliyet sonuçlarının tatminkâr olup olmadığını tayin için kârlılıkla ilgili söz konusu oranlardan yararlanılır.

Kârlılık durumunun analizi ile ilgili oranlar hesap edilirken; esas olarak mali tablolardan gelir tablosu (kâr/zarar tablosu) kullanılır. Ancak, söz konusu bazı oranların hesap edilebilmesi için bilançoya (aktif ve pasif tablosuna) da ihtiyaç vardır.

Kârlılık durumunun analizi ile ilgili olarak aşağıdaki oranlar inceleneciktir;

- a. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti Oranı
- b. Gayri Safi Satış Kârı Oranı
- c. İşletme Faaliyet Kârı Oranı

d. Vergiden Önceki Kârin Safi Satış Hasılatına Oranı

e. Vergiden Önceki Kârin Öz Kaynaklara Oranı

f. Vergiden Önceki Kârin Aktif Toplamına Oranı

a. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti Oranı

Mal ve hizmet satış maliyetinin, safi (net) satış hasılatına bölünmesi ile hesaplanır.

Mal ve Hizmet Satış
Maliyeti

Mal ve Hizmet Satış Maliyeti Oranı =

Safi (Net) Satış
Hasılatı

Mal ve hizmet satış maliyeti; direkt malzeme (hammadde), direkt işçilik ve genel imal giderleri gibi unsurlardan oluşur. Genel imal giderleri üretim için yapılan; fakat direkt malzeme ve direkt işçilik dışında kalan bütün giderleri kapsar.

Mal ve hizmet satış maliyetinin; doğru olarak hesap edilmesi, özellikle işletme yöneticileri açısından önemlidir. Bu nedenle pratik ve yeterli bir maliyet muhasebesi sisteminin kurulması gereklidir. İhtiyaçlara cevap veren bu sistem; mevcut sabit tesislerle hangi mal ve hizmetlerin ne miktarda üretilmesi gerektiği ve bunların satış fiyatlarının tesbiti hususunda işletme yöneticilerine yol gösterir, yardımcı olur. Ayrıca maliyet muhasebesi; maliyetlerin diğer rakip işletmelerin maliyetleri ile karşılaştırılmasına imkân hazırlar ve

hangi giderlerde tasarruf yapılmasının mümkün olduğu konusunda fikir verir.

Mal ve hizmet satış maliyeti oranının, makul olup olmadığını; söz konusu işletmenin geçmiş yıllardaki oranlarına ve o endüstri kolundaki diğer işletmelerin oranlarına bakılarak karar verilir. Anılan oranın, yıllar itibarı ile düşme eğilimi göstermesi olumlu bir gelişmedir. Aksine artma eğilimi göstermesi, şirketin olumsuz yönde gelişme kaydettiğini; mal ve hizmet satış maliyetinin, safi satış hasılatına kıyasla artış gösterdiğini ifade eder.

b. Gayri Safi Satış Kârı Oranı

Bu oran gayri safi (brüt) satış kârının, safi (net) satış hasılatına bölünmesi suretiyle elde edilir.

$$\text{Gayri Safi Satış Kârı Oranı} = \frac{\text{Gayri Safi}}{\text{(Brüt) Satış Kârı}} = \frac{\text{Safi (Net) Satış Hasılatı}}{\text{Safî (Net) Satış Hasılatı}}$$

Gayri safi (brüt) satış kârı; safi (net) satış hasılatından mal ve hizmet satış maliyetinin (satılan malın maliyetinin) düşürülmesiyle elde edilen müsbet faktır. Gayri safi satış kârının, işletmenin faaliyet ve diğer giderlerini karşılayabilecek ve işletme sahip veya ortaklarına yeterli bir kâr sağlayacak düzeyde olması gereklidir.

Bu oran, yukarıdaki şekilde hesap edilebileceği gibi, şu şekilde de hesaplanabilir;

Gayri Safi Satış Kârı Oranı = 1-

$$\frac{\text{Mal ve Hizmet Satış Maliyeti}}{\text{Safi (Net) Satış Hasılatı}}$$

Gayri Safi Satış Kârı Oranı = 1- Mal ve Hizmet Satış Maliyeti
Oranı

Gayri Safi Satış Kârı Oranı, işletme faaliyetlerinin etkinliğini, işletmenin yüksek maliyetle çalışıp çalışmadığını ve işletmenin fiyat baskısı altında bulunup bulunmadığını ölçer.

Bu oran için belli bir norm bulunmamaktadır. İncelenen işletmenin gayri safi satış kârı oranının; zaman içersinde yükselme eğilimi göstermesi ve o endüstri kolundaki diğer işletmelerin aynı mahiyetteki oranlarından yüksek olması, işletme açısından olumlu bir gelişmedir.

c. İşletme Faaliyet Kârı Oranı

"İş Hacmi Rantabilitesi" olarak da adlandırılan bu oran; işletme faaliyet kârının, safi (net) satış hasılatına bölünmesi ile hesaplanır.

İşletme Faaliyet Kârı Oranı = $\frac{\text{İşletme Faaliyet Kârı}}{\text{Safi (Net) Satış Hasılatı}}$

İşletme faaliyet kârı; gayri safi (brüt) satış kârından, dönem giderlerinin yanı araştırma-geliştirme giderleri, pazarlama-satış giderleri ve genel idare giderlerinin indirilmesi suretiyle hesaplanır.

İşletme faaliyet kârı oranı, bir işletmenin esas faaliyetinin ne ölçüde kârlı olduğunu gösterir. İşletme faaliyet kârı; bir işletmenin faaliyet dışı hasılat ve kârları (arızı gelirleri) ile faaliyet dışı gider ve zararlarından (arızı giderlerden) önce elde edilen ve dolayısı ile işletmenin esas üretim ve satışlarının başarısını ölçen kâr miktarıdır. İşletme faaliyet kârının; işletmenin faaliyet dışı gelirlerinin eklenip giderlerin çıkarılmasından ve gelir veya kurumlar vergisi karşılıklarının ayrılımasından sonra işletme sahip veya sahiplerine yeterli, normal bir kâr sağlayacak seviyede bulunması gerekdir.

Söz konusu oran; bir işletmenin esas faaliyetinin kârlılığı konusunda iyi bir ölçü olması nedeni ile işletme yöneticilerinin başarılı olup olmadığını göstermesi açısından da önemlidir. Ancak, değerlendirme yapılırken, işletme yöneticileri tarafından kontrol edilemeyen dışsal faktörler göz önünde tutulmalıdır. Eğer, bu oran işletmecce kontrol edilemeyen dış faktörler nedeni ile düşük olarak gerçekleşmişse; işletme yöneticilerinin başarısız olduğu, işletme faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülemediği şekilde bir yarıya varmamak gerekdir.

İşletme faaliyet kârı oranı; işletme faaliyet kârının, safi satış hasılatına bölünmesi ile hesap edilebileceği gibi,

aşağıdaki şekilde de hesaplanabilir ⁽²⁴⁾;

$$\text{İşletme Faaliyet Kârı Oranı} = 1 - \frac{\left[\begin{array}{c} \text{Mal ve Hizmet Dönem} \\ \text{Satış Maliyeti + Giderleri} \end{array} \right]}{\left[\begin{array}{c} \text{Safi Satış Hasılatı} \end{array} \right]}$$

$\text{İşletme Faaliyet Kârı Oranı} = 1 - \text{Faaliyet Oranı}$

İşletmenin üretim ve satış faaliyetlerinin etkinliğini ölçen bu oranın yüksek olması ve/veye zaman içinde yükselseme eğilimi göstermesi, işletme açısından olumlu bir gelişmedir. Söz konusu oran; satış fiyatlarındaki değişiklikten, mal ve hizmet satış maliyeti ve satış giderlerindeki değişiklikten ve satışların bileşimindeki değişiklikten etkilenerek zaman içinde dalgalanma gösterebilir.

d. Vergiden Önceki Kâr Oranı

Yapılan net satışlardan yüzde kaç nisbetinde kâr temin edildiğini gösteren bu oran; vergiden önceki kârin, safi (net) satış hasılatına bölünmesi ile elde edilir.

(24) Lawrence D.Schall ve Charles W.Haley, Introduction to Financial Management, New York, McGraw-Hill Book Company, 1977, s.420.

$$\text{Vergiden Onceki Kâr Oranı} = \frac{\text{Vergiden Onceki Kâr}}{\text{Safi Satış Hasılatı}}$$

Vergiden Onceki Kâr; İşletme faaliyet kâr veya zararı-na faaliyet dışı hasılat ve kârların (arızı gelirlerin) eklenmesi, faaliyet dışı gider ve zararların (arızı giderlerin) indirilmesi ile hesaplanır. Faaliyet dışı hasılat ve kârlar; alınan faiz ve komisyonlar, şüpheli alacaklardan yapılan tasarruf, iştiraklerden alınan kâr payları, sabit değerlerin ve menkul kıymetlerin satış kârı, işletmenin esas faaliyetinde kullanılmayan sabit değerlerin kiralanmasından sağlanan gelirler gibi kalemlerden meydana gelir. Faaliyet dışı gider ve zararlar ise; verilen faiz ve komisyonlar, geçmiş yıllara ait giderler, çalışmayan kısım giderleri, sabit değerlerin satış zararları gibi işletmenin esas faaliyeti nedeni ile meydana gelmeyen gider ve zarar kalemlerini kapsar.

Literaturde bu oran genellikle Net Kâr/Safi Satış Hasılatı olarak ifade edilmektedir. Net Kâr; vergiden önceki kârdan, vergi kanunlarına göre ödenmesi gereken gelir veya kurumlar vergisi ve benzerlerinin düşürülmesi ile hesap edilir. Ancak, uygulamada net kârin bulunmasında karşılaşılan güçlükler nedeni ile, söz konusu oranın; vergiden önceki kâr üzerinden hesaplanması yoluna da gidilmektedir.

Vergiden önceki kâr oranının, normalden düşük olması; satış fiyatlarının nisbi olarak düşük ve/veya maliyetlerin nisbi olarak yüksek olduğunu

gösterebilir. Bu oran, genel olarak fiyatlardaki düşüşün veya maliyetlerdeki artışın neden olacağı kayıplara karşı, işletmenin korunma marjının büyüklüğünü ifade eder.

Söz konusu oran için belli bir norm konusunda, bu konu ile ilgili çeşitli kaynaklarda farklı rakamlara rastlanmaktadır. Eugene F. Brigham'ın Fundamentals of Financial Management⁽²⁵⁾ adlı eserinde büyük sanayi işletmeleri ortalaması olarak 0.050 rakamı verilirken, Stanley B. Block ve Geoffrey A. Hirt'ün birlikte yazdıkları Foundations of Financial Management⁽²⁶⁾ adlı kitapta sanayi ortalaması olarak 0.065 rakamı ifade edilmektedir. Bazı yazarlar⁽²⁷⁾ ise bu oran için daha yüksek bir düzeyi, 0.072 rakamını, sanayi ortalaması olarak belirtmektedirler.

e. Vergiden Onceki Kârin Öz Kaynaklara Oranı

Öz kaynakların kârlılık derecesini gösteren bu oran, vergiden önceki kârin öz kaynaklara bölünmesi suretiyle hesaplanır.

-
- (25) Eugene F. Brigham, Fundamentals of Financial Management, 2.B., Hinsdale, Illinois, The Dryden Press, 1980, s. 155 ve 159.
 - (26) Stanley B. Block ve Geoffrey A. Hirt, Foundations of Financial Management, 2.B., Homewood, Illinois, Richard D. Irwin, Inc., 1981, s. 54 ve 58.
 - (27) Stephen H. Archer, G.Marc Choate ve George Racette, Financial Management An Introduction, New York, John Wiley and Sons, 1979, s. 539.

$$\frac{\text{Vergiden Önceki Kâr}}{\text{Öz Kaynaklar}} = \frac{\text{Vergiden Önceki Kârin Öz Kaynaklara Oranı}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

İşletme sahip veya sahipleri tarafından sağlanan sermayenin bir birimine isabet eden kâr nisbetini göstermesi nedeni ile, bu oran hesaplanırken payda yer alan vergiden önceki kâr yerine, net kâr rakamının alınması daha doğru bir yaklaşımdır. Ancak, ülkemiz uygulaması bakımından net kâr rakamının temin edilmesinin güçlüğü karşısında, vergiden önceki kâr rakamı kullanılabilir. Ayrıca, vergiden önceki kârin (bilanço kârinin) alınmasının yararı da vardır. Bu yarar; net kârin alınması durumunda işletmenin yıllar itibari ile ödediği vergi oranlarında (dolayısı ile miktarlarında) değişiklik olabileceğinden, işletmenin Net Kâr/Oz Kaynak oranı zaman içinde karşılaştırılmasının anlamını kaybetmesi ile ortaya çıkar. Böyle bir sakınca, vergiden önceki kârin alınması durumunda bulunmamaktadır. Ödenen vergi nisbetlerinin değişikliğe uğraması firmanın kontrolünde olmayan, tamamen işletme dışı sebeplerden ileri gelen bir hususdur. Bilhassa, yatırım indiriminden yararlanan işletmelerin ödedikleri vergi miktarlarının, indirimden yararlanmayan işletmelere göre düşük olması nedeni ile bunların da Net Kâr/Oz Kaynak oranlarının birbirleri ile karşılaştırılması anlamlı olmayacağındır. Gene böyle bir sakınca, söz konusu oranın payında vergiden önceki kârin (bilanço kârinin) alınması durumunda bulunmayacağındır.

Bilindiği gibi paydada yer alan öz kaynaklar (sermaye) ise; işletmenin net aktif toplamı ile yabancı kaynakları (borçları) arasındaki müsbet farktır. Devamlı büyümeye ve gelişme gösteren işletmelerde paydada öz kaynak (sermaye) yerine, ortalama öz kaynak (sermaye) tutarının yer alması daha doğru bir uygulama olacaktır.

Vergiden önceki kârın öz kaynaklara oranı; aslında, vergiden önceki kârın safi (net) satış hasılatına oranı ile öz kaynak devir hızının çarpımının sonucudur. Bu durumu şu şekilde gösterebiliriz;

Vergiden Önceki Kâr	Vergiden Önceki Kâr	Safi Satış Hasılatı
Öz Kaynaklar	Safi Satış Hasılatı	Öz Kaynaklar

Dolayısı ile işletmede; vergiden önceki kârın safi satış hasılatına oranının yükselmesi ve/veya öz kaynakların devir hızının artması, öz kaynakların kârlılığını da artıracaktır.

Oranlar arasındaki ilişkiyi göstermek açısından, vergiden önceki kârın öz kaynaklara oranının başka bir hesaplama şekli üzerinde duralım. Bu hesaplama şekli şöyledir⁽²⁸⁾;

(28) Stanley B. Block ve Geoffrey A. Hirt, Foundations of Financial Management, 2.B., Homewood, Illinois, Richard D. Irwin, Inc., 1981, s.54.

Vergiden Önceki Kârin Öz Kaynaklara Oranı=

Vergiden Önceki Kâr
Aktif Toplamı
Borçlar
1- Aktif Toplamı

Vergiden Önceki
Kârin Aktif
Toplamına Oranı

Vergiden Önceki Kârin Öz Kaynaklara Oranı=

1- Kaldırış Oranı

Ortaklardan sağlanan fonlar üzerinde gerçekleşen kâr yüzdesini belirleyen bu oranın; makul seviyesinin büyük sanayi işletmeleri için 0.13 ile 0.15 arasında olması literatürde genel bir eğilim olarak kabul edilmektedir. Ancak, Lawrence D. Schall ile Charles W. Haley'in birlikte yazdıkları Introduction to Financial Management⁽²⁹⁾ adlı eserde söz konusu oran için sanayi ortalaması olarak 0.095 rakamı ifade edilmektedir. Ayrıca burada unutulmaması gereken husus; eğer sermayenin alternatif kullanılmış olanakları içinde daha yüksek kâr oranı elde etmek imkânı varsa, anılan oran makul ve hatta yüksek dahi olsa bunu tatminkâr bir düzey olarak kabul etmek gerektidir.

(29) Lawrence D. Schall ve Charles W. Haley, Introduction to Financial Management, New York, McGraw-Hill Book Company, 1977, s. 411.

f. Vergiden Önceki Kârin Aktif Toplamına Oranı

İşletmenin aktiflerinin ekonomik kârlılığını yansıtan bu oran; vergiden önceki kârin, aktif toplamına bölünmesi suretiyle hesap edilir;

$$\frac{\text{Vergiden Önceki Kâr}}{\text{Aktif Toplami}} = \frac{\text{Vergiden Önceki Kârin Aktif Toplamına Oranı}}{\text{Aktif Toplami}}$$

Bu oran; vergiden önceki kârin (bilanço kârinin) safi satış hasılatına oraniyla , aktif devir hızının çarpımı sonucu da hesaplanabilir. Üç oran arasındaki ilişkiyi gösteren bu durumu şu şekilde ifade edebiliriz;

$$\frac{\text{Vergiden Önceki Kâr}}{\text{Aktif Toplami}} = \frac{\text{Vergiden Önceki Kâr}}{\text{Safi Satış Hasılatı}} \times \frac{\text{Safi Satış Hasılatı}}{\text{Aktif Toplami}}$$

Görüldüğü gibi; vergiden önceki kârin safi satış hasılatına oranının yükselmesi ve/veya aktif devir hızının artması, söz konusu oranı da artıracaktır.

İşletmenin, aktifleri üzerinden sağladığı kâr yüzdesini yani aktif kıymetlerin ne ölçüde verimli kullanıldığını gösteren bu oran, ihtiyatla yorumlanmalıdır. Söz konusu oran; azalan bir eğilim içerisindeyse, satış hacmine kıyasla aktiflere aşırı yatırımda bulunulduğu, mal ve hizmet üretim maliyetinin yüksek olduğu, şirket yönetiminin iyi olmadığı sonuçlarına varılabilir.

Vergiden önceki kârın net aktif toplamına oranı için genel bir standart hususunda çeşitli kaynaklar görüş birliği içerisinde dirler. Literatürde, bu oranın 0.09 ve 0.10 seviyelerinde olması tatminkâr olarak kabul edilmektedir⁽³⁰⁾.

(30) -Eugene F. Brigham, Fundamentals of Financial Management, 2.B., Hinsdale, Illinois, The Dryden Press, 1980, s. 155 ve 159. (Sanayi ortalaması olarak 0.09 rakamı ifade edilmektedir.)

-Stanley B. Block ve Geoffrey A. Hirt, Foundations of Financial Management, 2.B., Homewood, Illinois, Richard D. Irwin, Inc., 1981, s. 54 ve 58. (Sanayi ortalaması olarak 0.10 rakamı ifade edilmektedir.)

III. BÖLÜM
KAMU İKTİSADI TEŞEBBÜSLERİNİN
MALİ ANALİZ SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A- GİRİŞ

Bu bölümde 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün 1977-1983 dönemi mali yapıları, genel ve ana faaliyet alanları itibarı ile toplulaştırılmış mali tablolarından elde edilen oranlar yardımı ile incelenecektir. Ek tablolarda ise; ayrı ayrı 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün 1977-1983 dönemi bilanço (aktif ve passif tablosu) ve kâr/zarar tablosu (gelir tablosu) özetleri ile bunlardan elde edilen oranlar yer almaktadır.

Bu çalışmada kullanılan mali tabloların bilançolar T.C. Maliye Bakanlığı'nın yayınladığı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve İştirakleri Yıllıkları ile T.C. Maliye Bakanlığı'nın her mali yıl için çıkardığı Bütçe Gerekçesi yayınlarından alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. 1977-1983 dönemi kâr/zarar tabloları ise, kuruluşlardan temin edilmiştir.

Bilanço ve kâr/zarar tabloları her bir Kamu İktisadi Teşebbüsü için işletme ve müessese bazında konsolide olmakla beraber; çalışmamızda esas allığımız 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün genelde ve 4 ana faaliyet alanı itibarı ile hesaplarının toplulaştırılmasında gerçek anlamda bir konsolidasyon yapılmamıştır. Toplulaştırma her bir KİT'e ait büyüklüklerin alt alta toplanması suretiyle yapılmıştır. Bunun nedeni, ekonominin her kesimi ile geniş bir ticari ilişki içinde bulunan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin birbirleri ile olan ilişkilerini belirleyebilmekte karşılaşılan bilgi eksikliğidir.

Bu bölümde 1977-1983 dönemi 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün bilanço ve gelir tabloları kullanılarak oranlarla mali analizi yapılmış ve 7 yıllık trendler tesbit edilerek, dinamik analiz yöntemi kullanılmıştır.

- Burada önemli bir noktayı göz önünde tutmakta büyük yarar bulunmaktadır. Bu nokta, çalışmada kullandığımız mali tabloların enflasyon muhasebesi prensiplerine göre düzenlenmemiş olması (1983 yılı hariç) ve bu tablolardaki verilerin cari fiyatlarla gösterilmesidir. Dolayısı ile Kamu İktisadi Teşebbüslerinin mali tablolarında yer alan büyülüklükleri ve bunlardan elde edilen oranları yorumlarken enflasyonun etkilerini dikkate almak, enflasyon yanlışmasına ("Inflationary Illusion") düşmemek gereklidir.

İncelediğimiz dönemde Kamu İktisadi Teşebbüsleri sadece 1983 yılında yeniden değerlendirme yapmışlardır. Daha sonra ise, 4 Aralık 1984 tarih ve 3094 sayılı "4 Ocak 1961 Tarihli ve 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ile 21 Ocak 1983 Tarihli ve 2791 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun"⁽¹⁾ ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri 1985 yılından itibaren her yıl yeniden değerlendirme yapmaya zorunlu tutulmuşlardır. Bu Kanuna göre; Kamu İktisadi Teşebbüslerinin her yıl Ekim ayında (Ekim ayı dahil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Devlet İstatistik Enstitüsünün Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artışından yüzde on indirildikten sonra kalan oranı esas alarak yeniden değerlendirme yapmaları prensibi benimsenmiştir. Devlet İstatistik

(1) Resmi Gazete Yayımlanma Tarihi: 12 Aralık 1984 Sayı: 18 603
Mükerrer.

Enstitüsünde belirlenen oranın yüzde on (yüzde on dahil) ve daha aşağı olması halinde o yıl için yeniden değerlendirme yapılmayacağı ifade edilmiştir.

Bu bölümde ilk olarak 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün toplulaştırılmış mali tablolarından elde edilen oranlar yorumlanacak, daha sonra ise ana faaliyet alanları itibarı ile 4 grupta toplulaştırılmış Kamu İktisadi Teşebbüsleri gruplar itibarı ile değerlendirilecektir.

Ana faaliyet alanları ve bu faaliyet alanlarına giren Kamu İktisadi Teşebbüsleri şu şekilde tesbit edilmiştir⁽²⁾;

- 1) Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşlar;
 - a. Makina ve Kimya Endüstri Kurumu Gn.Md.
 - b. Sümerbank Gn.Md.
 - c. Türkiye Çimento Sanayi T.A.Ş.
 - d. Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Gn.Md.
 - e. Türkiye Selülöz ve Kağıt Fabrikaları İşletmesi Gn.Md.

(2) Bu tasnife, T.C. Maliye Bakanlığının 1975-1981 yılları arasında her yıl yayınlanmış olduğu Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve İştirakleri Yıllığı'ndaki sınıflandırılma esas alınmıştır.

2) Enerji ve Maden Üretim İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşlar;

- a. Etibank Gn.Md.
- b. Türkiye Elektrik Kurumu Gn.Md.
- c. Petkim-Petrokimya A.Ş.
- d. Petrol Ofisi Gn.Md.
- e. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
- f. Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Gn.Md.
- g. Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş.

3) Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşlar.

- a. Azot Sanayi T.A.Ş.
- b. Et ve Balık Kurumu Gn.Md.
- c. Toprak Mahsulleri Ofisi
- d. Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu Gn.Md.
- e. Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.

f. Türkiye Yapağı ve Tiftik A.Ş.

g. Yem Sanayii T.A.Ş.

h. Türkiye Zirai Donatım Kurumu Gn.Md.

i. Çay Kurumu Gn.Md.

4) Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşlar

a. D.B. Deniz Nakliyatı T.A.Ş.

b. Denizcilik Bankası T.A.O.

c. Posta, Telefon ve Telgraf İşletmesi Gn.Md.

d. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Gn.Md.

e. Türk Hava Yolları A.O.

f. Türkiye Radyo, Televizyon Kurumu Gn.Md. ⁽³⁾

(3) Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü, 11 Nisan 1983 tarih ve 60 sayılı "İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında Kanun Hükümünde Kararname" gereğince Kamu İktisadi Teşebbüsleri kapsamında çıkarılmıştır. Resmi Gazete Yayımlanma Tarihi: 20 Mayıs 1983 Sayı: 18 052.

B- GENEL DEĞERLENDİRME

27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün mali tablolarının (bilanço ve kâr/zarar tablolarının) toplulaştırılması sonucu elde edilen genel tablolardan hesap edilen oranlar (TABLO: 5)'de gösterilmiştir. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 1977-1983 dönemi itibarı ile toplulaştırılmış bilanço özetleri (TABLO: 6) da ve kâr/zarar tablosu ise (TABLO: 7)'de yer almaktadır.

Genel olarak bakıldığında Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, mali yapılarında 1980 yılından sonra belirgin bir iyileşmenin olduğu görülmektedir. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 1977-1979 döneminde net işletme sermayeleri (dönen değerler-kısa vadeli borçlar) negatif iken 1983 yılında bu kuruluşların 270 372 milyon TL net işletme sermayesine sahip oldukları, 1977-1978 yıllarını dönem zararı ile kapayan KİT'nin 1983 yılında ise 159 182 milyon TL kâr elde ettikleri görülmektedir.

1983 yılı sonu itibarı ile 27 Kamu İktisadi Teşebbüsünün aktif değerleri toplamı yani iktisadi varlıklar 5 824 686 milyon TL.'ya ulaşmıştır. Bir yıl öncesine göre yüzde 62,86 oranında meydana gelen bu artışta 1983 yılında yapılan yeniden değerlendimenin etkisi de bulunmaktadır. Ayrıca, 27 Kamu İktisadi Teşebbüsü 1983 yılında 3 531 042 milyon TL mal ve hizmet satış hasılatı elde etmişlerdir.

1980 yılından sonra görülen bu düzelmeye büyük ölçüde 25 Ocak 1980 Ekonomik İstikrar Tedbirleri ile getirilen KİT temel mal ve hizmet kapsamının daraltılması ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin temel mal ve hizmet kapsamı dışında kalan, üreticileri mal ve hizmet fiyatlarını tespitte serbest bırakılmaları ile sağlanmıştır.

24 Ocak 1980 tarih ve 8/180 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı⁽⁴⁾ ile temel mallar, elektrik (sadece ferrokrom ve alüminyum üretimi için), kömür ve her çeşit sun'i gübre olarak, temel hizmetler ise Devlet Demiryolları, Denizcilik Bankası ve D.B. Deniz Nakliyatı T.A.O.'nın yük taşımaları ile sınırlanmıştır.

Böylece daha önce temel mal kapsamında olan çimento, demir-çelik, yatırım malı niteliğindeki makina-teçhizat, kükürt, göztaşı, kağıt, zirai mücadele ilaçları, et, süt ve şeker gibi mallar ile ferrokrom ve alüminyum üretiminde kullanılan hariç olmak üzere elektrik kapsamdan çıkarılmıştır. Temel hizmet kapsamında ise değişiklik yapılmamıştır.

Temel mal ve hizmet kapsamındaki ürünlerin fiyatları Bakanlar Kurulu tarafından tesbit edilmekte, eğer tesbit edilen fiyatlar sonucunda zarar ortaya çıkarsa bu zarar hazine- den karşılanmaktadır. Temel mal ve hizmet kapsamı dışında kalan ürünlerin fiyatları ise, ilgili Teşebbüslerin yönetim kurulları tarafından ekonomik şartlara uygun olarak tesbit edilmeye çalışılmaktadır.

(4) Resmi Gazete Yayımlama Tarihi: 25 Ocak 1980 Sayı: 16 880
Mukerrer.

Ayrıca, her yıl çıkarılan "KİT Genel Yatırım ve Finansman Kararnameleri"nde yer alan hüküm gereğince, kuruluşlara temel mal ve hizmet kapsamı dışında kalan üretimlerinin girdi maliyetlerinde meydana gelen artışları zaman geçirmeksinin ve ekonomide büyük şoklar yaratmadan fiyatlarına yansıtma yükümlülüğü getirilmiştir.

Mali tablolardan elde edilen oranları dört başlık altında inceleyeceğiz;

1) Likidite Durumu

Cari oran, likidite oranı ve nakit oranını birlikte ele aldığımızda 1977-1983 döneminde her üç oranında belli bir düzeltme göstermesine rağmen tatminkâr kabul edilen seviyelerin altında gerçekleştiği görülmektedir. 1977-1983 döneminde cari oran 0,87 ile 1,11 arasında, likidite oranı 0,39 ile 0,57 arasında ve nakit oranı ise 0,04 ile 0,09 arasında değişmektedir. Göründüğü gibi bu oranlar sırasıyla tatminkâr olarak kabul edilen 2-2,5, 1 ve 0,20'nin oldukça altında gerçekleşmiştir.

Buna rağmen 1977-1979 döneminde işletme sermayeleri hiç olmayan, cari oranı 1 den küçük olan bu kuruluşların, 1980 yılında uygulanmaya başlanan ve ağırlığını KİT fiyatlarının serbest bırakılmasına veren politikalar sonucunda likidite durumlarını nisbi olarak düzelttikleri görülmektedir.

Ancak 1983 yılında dahi kuruluşların günlük faaliyetlerini sürdürmede nakit sıkıntısı ile karşı karşıya oldukları dikkati çekmektedir. Bunun nedeni döner değerlerin büyük bir kısmının alacak ve stoklardan meydana gelmesidir. KİT'nin genel olarak stok fazlası ve alacaklarını tahsil edememe durumu içerisinde olduğu görülmektedir.

Net işletme sermayesinin ne kadarının stoklara bağlandığını gösteren, stokların net işletme sermayesi oranına baklığımızda ise; 1980 yılından sonra net işletme sermayesine kavuşan kuruluşların, stok idaresine 1980-1983 döneminde ağırlık verdikleri göze çarpmaktadır.

2) Finansal Yapı

1977-1983 döneminde Kamu İktisadi Teşebbüslерinin kısa vadeli borçlarının, kaynaklar (pasif) toplamına oranı 0,41 ile 0,50 arasında değişmektedir. Uzun vadeli borçların kaynaklar toplamına oranı ise, incelenen dönemde belli bir azalma eğimi göstererek 0,37 seviyesinden 0,27'ye düşmüştür. Kalıcı duraç oranı 1980 yılından başlayarak azalma eğimi gösterirken, öz kaynakların kaynaklar toplamına oranı giderek artmış ve kuruluşların kaynak yapılarında öz kaynak lehine bir düzeltme sağlanmıştır.

1983 yılında yeniden değerlendirme yapılmış olmasına rağmen KİT'nin finansal yapı ile ilgili oranlarının halen yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Büyük ölçüde yeniden değerlermenin etkisiyle KİT'nin 1982 yılında 891 503 milyon TL olan öz kaynak toplamı yüzde 105,41 artarak 1983 yılında 1 831 199 milyon TL.'ye yükselmiştir. Meydana gelen bu artışın 623 195 milyon TL.'lık kısmı yeniden değerlendirme ile sağlanmıştır.

Öz kaynakların yabancı kaynaklara oranı giderek artış gösterirken, öz kaynakların maddi duran varlıklara oranı da artmış ve 0,34 seviyesinden 0,66'ya yükselmiştir.

3) Faaliyet Durumu

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin incelenen dönemde stok devir hızları 2,30 ile 3,45 arasında değişmektedir. Norm olarak 7 ile 9 arasında değişen hızlar kabul edildiğinden, söz konusu devir hızları standardın çok altında kalmaktadır.

Maddi duran varlıklar ve aktif devir hızı oranlarını incelediğimizde de aynı durum ile karşılaşılmakta, elde edilen sonuçlar norm seviyelerin altında kalmaktadır.

Ancak, genel olarak baktığımızda kuruluşların faaliyetlerinde bir canlanma olduğu görülmektedir.

4) Kârlılık Durumu

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin incelenen dönemde mal ve hizmet satış maliyetinin, safi (net) satış hasılatına oranı 0,87 ile 0,98 arasında değişmektedir.

1980 yılından başlayarak kuruluşların kârlılıklarını izlenen fiyat politikasının da etkisiyle arttırdıkları görülmektedir.

Kuruluşlar 1977 ve 1978 yıllarını sırasıyla 17 474 milyon TL. ve 13 588 milyon TL. zararla kapamış iken; 1982 ve 1983 yıllarında sırası ile 170 401 milyon TL. ve 159 182 milyon TL. kâr elde etmişlerdir.

1983 yılında kârlılık oranlarında ve kârlılıkta bir düşme görülmektedir. Bunun nedeni; temel mal ve hizmet dışındaki fiyatların serbest bırakılmasına rağmen, 1983 yılının seçim yılı olması nedeni ile yeterli fiyat politikası izlenmemesidir.

TABLO : 5 - Kamu İktisadi Teşebbuslerinin (Toplulaştırılmış) Oranları ve Özeti Bilgileri

YILLAR	LIKİDİTE DURUMU			FİNANSAL YAPI			FAALİYET DURUMU			KARLILIK DURUMU														
	LIKİDİTE DURUMU			FİNANSAL YAPI			FAALİYET DURUMU			KARLILIK DURUMU														
	CARI	DİTE	NAVİT	İSL.SER.I	PAS.TOP.	PAS.TOP.	RAC	KAY.TOP.	YAB.KAY.	MAD.B.V.I	DEVİR	DEVİR VAR.DEV.	DEVİR	DEVİR İ SAT.MAL.	SATIS K.	KAPI	KAPİ	Dİ KAYAKT.İ						
1977	0.8924	0.3945	0.0582	-3.7317	1	0.4664	0.3372	0.8036	0.1984	0.2443	0.4144	1	2.3014	-8.7129	0.9231	0.4374	2.2276	0.9852	0.0142	-0.0511	-0.1057	-0.2444	-0.0481	
1978	0.8737	0.4230	0.0362	-2.8028	1	0.4742	0.3565	0.8507	0.1953	0.2039	0.3443	1	2.8422	-8.5618	1.0421	0.5125	3.0256	1	0.9305	0.6695	0.0646	-0.0501	-0.1517	-0.0257
1979	0.9757	0.5218	0.0595	-13.4252	1	0.4775	0.3665	0.8440	0.1560	0.1849	0.3461	1	3.0646	-47.6328	1.2193	0.5455	3.5033	1	0.8749	0.1251	0.0253	0.0733	0.0256	0.0041
1980	1.0467	0.5238	0.0623	8.5988	1	0.4970	0.3126	0.8956	0.1904	0.2351	0.4646	1	3.0763	39.2370	1.7128	0.7015	3.6851	1	0.8748	0.1255	0.0816	0.0442	0.1629	0.0110
1981	1.0830	0.5191	0.0638	5.2618	1	0.4814	0.3131	0.7945	0.2055	0.2587	0.5048	1	2.8366	16.7417	1.6435	0.6891	3.2556	1	0.8916	0.1064	0.0712	0.0654	0.2128	0.0437
1982	1.1149	0.5589	0.0816	3.6262	1	0.4457	0.3051	0.7507	0.2493	0.3320	0.5873	1	3.4449	14.0994	1.7010	0.7219	2.8961	1	0.8866	0.1140	0.0820	0.0866	0.1911	0.0476
1983	1.1128	0.5748	0.0892	3.1842	1	0.4114	0.2742	0.6856	0.3144	0.4585	0.6637	1	3.6661	15.0018	1.2741	0.6035	1.9157	1	0.9027	0.0973	0.0642	0.0452	0.0866	0.0273

(Milyon TL.)

YILLAR	NET OZ MAL & DÖNEM İ			ISLETME İ KAYNAKİ BİLANCO İ HİZMET İ KAR İ			SERMA-İ TOPLAMI İ TOPLAMI İ SATIS İ veya İ			YESİ İ İHASLATI İ ZARARI İ			
	NET OZ İ			ISLETME İ KAYNAKİ İ			HİZMET İ			KAR İ			
	NET	OZ	MAL & DÖNEM	ISLETME	KAYNAKİ	BİLANCO	HİZMET	KAR	SATIS	veya	YESİ	İHASLATI	ZARARI
1977	-18281	71503	364152	152058	-17474	1							
1978	-31676	89594	529102	242896	-13588	1							
1979	-9921	133193	853710	407335	3410	1							
1980	38020	311960	1638816	1120357	50822	1							
1981	103350	531445	2586039	1743456	113102	1							
1982	183123	891503	3576458	2611741	170491	1							
1983	270372	1831199	5824666	3531042	159182	1							

TABLO : 6 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (Toplulaştırılmış) Bilanço Özétleri

(Milyon TL.)

YILLAR	DONEN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR										AKTIF	
	DIGER DONEN I TAS.BON.					MADDI					NET MADDI					OZEL						
	I KASA VE HISSE S.	VERILEN	DONEN VARLIK.I	YED.	VERILEN	DURAN	BIRIK.	DURAN	OLMA.	BIRIK.	OLMA.	TUEN.	DURAN	VARLIK.I								
	IBANKALAR TAHVIL ALACAK. AVANS. STOKLAR VARLIK. TOPLAMI I		TAH. ALACAK. AVANS. ISTIRAK VARLIK. AMORTIS. VARLIK. DUR.VAR. AMORTIS. DUR.VAR.TABL VAR. VARLIK. TOPLAMI I																			
I 1977	9158	720	57127	12398	68220	3442	151565	5135	16831	1243	9230	214922	42372	172550	832	408	424	1659	5315	212587	I 364152 I	
I 1978	8818	263	97049	19973	89782	4338	219223	4615	31055	1099	6669	329570	69347	260223	1157	622	535	2751	3022	309879	I 529102 I	
I 1979	24029	209	188461	38574	133201	13238	397712	1970	52303	757	7630	459653	76975	382678	1428	776	652	4950	5058	455998	I 653710 I	
I 1980	49964	815	375829	75837	326925	23144	852514	4488	78710	1811	11491	768713	97523	671190	2061	988	1093	8830	8609	768302	I 1638816 I	
I 1981	76878	2588	568010	126845	543783	29375	1348279	2455	111812	3254	23392	1176666	123858	1952908	5180	1210	370	20636	19433	1237760	I 2586029 I	
I 1982	113450	14605	760795	138032	864034	84063	1776979	2404	135735	5284	50452	1693412	175554	1517858	5680	1412	4268	33992	49486	1799479	I 3576458 I	
I 1983	187061	26566	1163816	179730	860918	248736	2866927	2174	217920	5048	35625	3518378	759283	2759095	8572	1926	6347	58767	72533	3157759	I 5824686 I	

15/56
2.

(Milyon TL.)

YILLAR	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR										UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR										FASIF
	ALINAN VERBI DIGER KISA VAD.I					DIGER UZUN VAD.I YABANCI I					ODEN-					OZEL DAGITIL-GENISEN					
	IKREDI VE ALINAN RESIM	YAB. YAB.KAY.I ALINAN	ALINAN YAB. YAB.KAY.I ALINAN	KAYNAK I NOMINAL	MEMIS ODEMIS	KARSILAMASI	MAMIS DEGER.	KAYNAK.I TOPLAMI I													
	TAHVIL BORCLAR	AVANS. GIO.TAH.	KAYNAK. TOPLAMI I	KREDI. BORCLAR	AVANS. KAYNAK. TOPLAMI I	SERMAYE SERMAYE	SERMAYE YEDEKLER	LEKLAR KARLAR	FONU ZARARLAR	TOPLAMI I											
I 1977	88573	51731	7580	19389	2573	169946	105154	16556	667	426	122803	292849	70386	11449	58937	38009	4556	1949	0	29948	71503 I 364152 I
I 1978	90838	105134	9993	42224	2710	250899	156601	30351	743	914	188609	439508	70397	9323	61074	8366	4624	2157	59467	46094	69374 I 529102 I
I 1979	145971	161232	20665	76820	3745	407433	269751	41721	927	585	312884	720517	233687	161653	91834	9117	8332	11948	66117	54155	133193 I 653710 I
I 1980	237824	243212	25424	146376	9658	814494	449878	58759	2742	983	512362	1326856	375698	130462	245226	16476	11746	2903	72690	62781	311960 I 1638816 I
I 1981	442077	603068	34379	143206	22199	1244929	704193	99089	2621	3782	809665	2054534	709277	325325	383952	41046	12830	90682	74242	71307	531445 I 2586029 I
I 1982	505432	747729	56585	172567	31533	1593856	551204	12781	3332	8882	1091099	2684955	978952	38196	597756	62842	33795	194405	86425	83720	891503 I 3576458 I
I 1983	911194	1151317	57079	223457	53508	2396555	1281891	19586	5277	14278	1596932	3993487	2373403	1390248	983155	126565	25754	220189	823195	147679	1871199 I 5824686 I

TABLO : 7 - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (Toplulaştırılmış) Kâr/Zarar Tablosu

(Milyon TL.)

YILLAR	MAL	HİZMET	ALINAN	VERGİ	SAFI	SATIŞ	KASA	LATTAN	SAFI	HİZMET	SAFI	ARAS,	PAZAR-	GENEL	ISLETME			
1977	132549	19509	14220	1086	167364	6947	450	21	655	8083	159281	156999	2282	67	3590	6760	10417	-8135 1
1978	214745	28151	35664	2486	294046	11621	395	27	822	12865	271181	252341	19840	145	6478	10971	17594	1246 1
1979	360544	46791	71477	10733	489545	18091	923	27	3892	22933	466612	408231	58381	758	9196	17740	27894	30487 1
1980	1024736	96021	73129	19470	1212956	32893	12037	50	17364	63344	1149612	1005713	143699	773	18057	32454	51294	92615 1
1981	1586991	156465	101455	15320	1860231	45521	38594	225	45636	129976	1730255	1542627	197628	344	17521	44507	64372	123256 1
1982	2392151	219590	111474	24827	2748042	60488	54822	370	50440	166120	2581922	2287518	274404	423	27409	54816	82648	211756 1
1983	3212203	318839	191180	53259	3780491	79667	131799	432	53271	285169	3515322	3173432	341890	690	32179	76184	109053	232337 1

(Milyon TL.)

YILLAR	FAIZ-	KOMIS-	YILLAR	KARSILIK,	GECMIS	ISTIRAK	IFAALIYET	GECMIS	CALIS.	IFAALIYET	YAR	DONEM	I	I	I	
1977	2159	137	79	939	627	3761	7702	5009	65	1742	1850	5375	17041	I	-17474	I
1978	3151	162	291	1214	443	5360	10621	9209	116	3754	2909	8867	25455	I	-13508	I
1979	3452	241	756	4467	732	7544	17192	14536	152	8828	4233	16520	44269	I	3410	I
1980	13333	459	1474	4959	1441	17261	38627	31050	462	16473	6811	25624	80420	I	50822	I
1981	27450	521	1551	20772	3792	26975	91201	51803	415	17972	7472	23693	101255	I	113102	I
1982	50679	724	299	19844	4440	40601	136607	110520	339	23597	9813	33693	177952	I	170401	I
1983	102702	832	1034	35592	24020	57245	221336	173110	461	43580	14917	62923	294991	I	159182	I

C- GENEL OLARAK İMALAT SANAYİNDE FAALİYET GÖSTEREN
KURULUŞLAR

Genel olarak imalat sanayinde faaliyet gösteren kuruluşların mali tablolarının toplulaştırılması sonucu elde edilen genel tablolardan hesaplanan oranlar (TABLO : 8)'de, bu kuruluşların toplulaştırılmış bilanço özetleri (TABLO : 9) da ve kâr/zarar tablosu ile (TABLO : 10)'da yer almaktadır.

Bu kuruluşlara genel olarak bakıldığından 1980-1981 yıllarında artan likidite, düzelmeye eğilimi gösteren finansal yapı ve yükselen kârlılıklarını daha sonra sürdüremedikleri görülmektedir.

İncelenen dönemde bu kuruluşlar net işletme sermayesine 1977, 1980 ve 1981 yıllarında sahip olmuşlar, genelde sadece 1979 ve 1980 yıllarını kârlı kapamışlardır.

1) Likidite Durumu

Genel olarak imalat sanayinde faaliyette bulunan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin; likidite durumlarında görülen 1980-1981 yıllarındaki nisbi iyileşmeye rağmen, bu kuruluşların likidite darboğazı içinde oldukları gözlenmektedir.

Bu kuruluşların cari, likidite ve nakit oranları norm olarak kabul edilen seviyelerin çok altındadır. Kuruluşların 1977, 1980 ve 1981 yılları hariç işletme sermayesi bulunmamaktadır.

Düzen faaliyet alanlarında 1980 yılından sonra görülen ve artan düzelleme eğiliminin, genel olarak imalat sanayinde faaliyet gösteren, KİT'nde görülmeyişinin nedeni, esas olarak bu kuruluşların rekabete açık oluşu ve fiyatlandırmada piyasa sınırları ile karşılaşmasıdır. Nitekim 1980 yılında fiyatların serbest bırakılmasından sonra bu kuruluşların stokları (TABLO : 9)'da görüleceği üzere 1980 ve 1981 yıllarında büyük miktarda artmış ve kuruluşlar stok finansmanı problemi ile karşı karşıya kalmışlardır.

Bu sektörde fiyat politikaları kadar yapısal reformlara da ağırlık verilmesi önem kazanmaktadır.

İmalat sanayinde likidite durumu ile ilgili olarak özel sektör ile yapılan karşılaştırmada şu sonuçlar elde edilmektedir. İstanbul Sanayi Odası'nın imalat sanayinde faaliyet gösteren 1215 firmانın mali tablolarına dayanarak yaptığı araştırmada⁽⁵⁾ imalat sanayi genel ortalaması olarak cari oran 1981 ve 1982 yıllarında sırası ile 1,29 ve 1,33 olarak bulunmuştur. Genel olarak imalat sanayinde faaliyet gösteren KİT'nde ise 1981 ve 1982 yıllarında cari oran (TABLO : 8)'de görüldüğü gibi sırası ile 1,05 ve 0,87 olarak hesaplanmıştır. Dolayısı ile özel sektörün söz konusu oranı daha tatminkâr bir durumu göstermektedir.

(5) İstanbul Sanayi Odası, Sanayide Fon Akımı ve Finans Yollarındaki Değişimler, İstanbul, Can Matbaa , 1984, s.272.

Aynı karşılaştırmayı likidite oranında yaptığımızda da benzer bir durumla karşılaşmakta ve özel kesimde imalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların genel ortalaması, imalat sanayinde faaliyet gösteren KİT'nin söz konusu oranının çok üstünde bulunmaktadır. İstanbul Sanayi Odası'nın çalışmasında 1981 ve 1982 yılları için sırası ile likidite oranı 0,67 ve 0,77 olarak bulunurken, anılan oran 1981 ve 1982 yıllarında imalat sanayinde faaliyet gösteren KİT'nde sırası ile 0,22 ve 0,17 olarak hesaplanmıştır.

2) Finansal Yapı

1980 yılında alınan tedbirlerle kuruluşların finansal yapılarında belirgin bir düzelleme olduğu görülmektedir. Kaynaklar içinde özkaynakların payı artarken maddi duran varlıkların artan kısmı özkaynaklarla finanse edilmektedir.

Kısa vadeli borçların pasif toplamı oranına baktığımızda 1980 yılında önemli ölçüde düşen bu oranın 1981 ve 1982'de yükselmeye başladığını ancak 1983 yılında yeniden değerlemenin etkisiyle düşüğünü görmekteyiz. Uzun vadeli borçların pasif toplamına oranı ise incelenen dönemde sürekli düşüş göstererek 0,47 seviyesinden 0,29'a düşmüştür.

Uzun vadeli borçlardaki düşüse paralel olarak ve dolayısı ile kaldıraç oranı (borçlar/aktif toplamı) da düşüş göstermiştir. Buna rağmen kaldıraç oranında 1981 ve 1982 yıllarında hesaplanan değerler özel kesimin üzerinde gerçekleşmiştir. İstanbul Sanayi Odası'nın çalışmasında kaldıraç oranı için

imalat sanayi genel ortalaması 1981 ve 1982 yıllarında sırası ile 0,73 ve 0,64 olarak hesap edilirken imalat sanayinde faaliyet gösteren KİT'nde söz konusu oran 1981 ve 1982 yıllarında sırası ile 0,75 ve 0,79 bulunmuştur.

Öz kaynakların yabancı kaynaklara oranına baktığımızda benzer eğilimle karşılaşılmaktadır. 1980 yılında yükselen söz konusu oran, 1981 yılında da aynı seviyesini korumuştur. 1982 de düşüş gösteren bu oran 1983'de ise yeniden değerlemenin etkisiyle 1980 yılındaki seviyesinin de üstünde gerçekleşerek büyük artış göstermiştir. Bu kuruluşların öz kaynakları, 1982 yılında 97 491 milyon TL iken büyük ölçüde yeniden değerlemenin etkisiyle 1983 yılında yüzde 126,02 oranında artış göstererek 220 348 milyon TL'sine yükselmiştir. Bu artışın 98 609 milyon TL'lik büyük bir kısmı yeniden değerlendirme ile sağlanmıştır.

Makul seviyesi 1 olan öz kaynakların maddi duran varlıklarla oranı 1980 yılında büyük bir sıçrama gösterirken, 1982 yılında düşmüştür, 1983 yılında ise yeniden değerlendirme etkisiyle tekrar yükselmiştir.

3) Faaliyet Durumu

1980 ve 1981 yıllarında stoklardaki artışa paralel olarak düşen stok devir hızı, 1982'de yükselmiş ancak 1983 yılında yeniden düşmüştür. Genel olarak imalat sanayinde faaliyet gösteren bu kuruluşların stoklarının 1983'de büyük ölçüde arttığı görülmektedir (Bkz. TABLO : 9). Stok devir hızlarının düşmesi satışlarda azalışı ifade etmektedir.

Safi satış hasılatının, aktif toplamına bölünmesi sureti ile bulunan ve sınai işletmeler için norm olarak 2-4 arasında olması makul kabul edilen aktif devir hızı ise, bu kuruluşlarda incelenen dönemde 0,38 ile 0,59 arasında değişmektedir. Aktif devir hızının yavaş olması kuruluşlarda atıl kapasitenin bulunduğu göstermektedir.

4) Kârlilik Durumu

Genellikle imalat sanayinde faaliyet gösteren KİT'nin mal ve hizmet satış maliyetinin, safi satış hasılatına oranı 1977-1983 döneminde 0,78 ile 0,90 arasında değişmektedir. İncelenen dönemde en düşük seviye olan 0,78 rakamı 1980 yılında gerçekleşmiştir. Bu oranın, düşük olması veya düşme eğilimi göstermesi olumlu bir gelişmedir.

Bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin kârlilik durumunu gösteren oranlar incelendiğinde 1980 yılında yükselen kârlığın bu yıldan sonra düşme eğilimine girdiği ve kuruluşların gayri safi satış kârı ve işletme faaliyet kârı elde etmelerine rağmen vergi öncesi kâr (bilanço kârı) elde edemedikleri ve zararda oldukları görülmektedir. Bunun nedeni kuruluşların içinde bulunduğu likidite darlığı nedeni ile borçlanmaları ve ağır faiz yükü altında bulunmalarıdır (Bkz. TABLO : 10).

TABLO : 8 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Oranları ve Özeti Bilgileri

YILLAR	LIKIDITE DURUMU I FINANSAL YAPI I FAALIYET DURUMU I KARLILIK DURUMU I																				
	LIM- CARİ DRAN			STOKAFİ K.V.B. O.V.B. NAKİT ISL.SER. PAS.TOP. PAS.TOP. DRANI DRANI DRANI			KALDI- DZ.KAY. OZ.KAY. OZ.KAY.I RAC KAY.TOP. YAE.KAY. MAD.D.V.I DRANI DRANI DRANI			STOK ISL.SER. MAD.DUR. AKTİF DEVİR DEVİR VAR.DEV. DEVİR HIZI HIZI HIZI			DZ.KAY.I MALAHİZ. GAYRI S. ISL.FAÇ. VERGİ D. V.O.KAP. V.D.KAP.I DEVİR İ SAT.MAL. SATIS K. KARI KAP OZ KAY. ANI.TOP.I HIZI İ ORANI DFANI ORANI ORANI DRANI DRANI								
1977	1.1630	0.4174	0.0703	5.2910 I	0.4440	0.4391	0.8821	0.1169	0.1324	0.2555 I	1.3673	B.2733	0.8265	0.3783	3.2349 I	0.8745	0.1255	0.0093	-0.0860	-0.2784	-0.0325 I
1978	0.5910	0.2933	0.0460	-27.0350 I	0.4610	0.4674	0.9284	0.0716	0.0771	0.1428 I	1.5199	-46.8473	0.8633	0.4326	6.0437 I	0.8769	0.1232	0.0087	-0.0373	-0.2251	-0.0161 I
1979	0.9651	0.3167	0.0628	-14.2441 I	0.4936	0.4096	0.9032	0.0966	0.1072	0.1953 I	1.5210	-26.9156	0.9366	0.4643	4.7965 I	0.8649	0.1951	0.0784	0.0173	0.0829	0.0060 I
1980	1.1816	0.3910	0.0574	4.0405 I	0.4047	0.3467	0.7514	0.2466	0.3309	0.4973 I	1.3718	7.1009	1.0431	0.5217	2.0984 I	0.7807	0.2193	0.1200	0.0466	0.0977	0.0243 I
1981	1.0546	0.2162	0.0642	12.9756 I	0.4375	0.3115	0.7490	0.2510	0.3351	0.4917 I	1.3194	19.9354	0.9333	0.4764	1.8982 I	0.8589	0.1412	0.0514	-0.0345	-0.0655	-0.0165 I
1982	0.8727	0.1743	0.0509	-3.3437 I	0.4770	0.3107	0.7877	0.2123	0.2695	0.4366 I	2.6546	-9.8647	1.2220	0.5942	2.7892 I	0.8986	0.1002	0.0295	-0.0925	-0.2588	-0.0549 I
1983	0.9495	0.2771	0.0577	-18.6256 I	0.4022	0.2873	0.6895	0.3105	0.4502	0.5418 I	1.8642	-39.5419	0.8476	0.4857	1.5645 I	0.8783	0.1717	0.0527	-0.0711	-0.1519	-0.0471 I

1 Milvus TL

I	I	I	I	I	I	I
I	I	NET I	OZ I	I	MAL & I	DONEM I
I	YILLAR	ISLETME I	KAYNAKI BILANCO I	HIZMET I	KRP I	
I		SERMA-I	TOPLAMI I	TOFLANI I	SATIS I	veva I
I		YESI I		I	IHASILATI I	ZARAF I
I						
I	1977	3103	7936	67866	26726	-2209 I
I	1978	-799	6196	86566	39327	-1395 I
I	1979	-2442	13704	141576	66518	1136 I
I	1980	17960	60767	244411	132217	5937 I
I	1981	8856	92010	370572	191516	-6096 I
I	1982	-27664	97491	459286	290029	-25230 I
I	1983	-8718	220346	709755	359103	-33461 I
I						

TABLO : 9 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Bilanço Özeti

KAYNAKLAR										DEER-										PASTİF									
YILLAR					KAYNAKI					YABANCI					YARDIÇ					DEER-					KAYNAKLARI				
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1977	12447	7287	4868	5384	174	30431	23222	7471	0	6	20799	59930	9750	263	9487	2194	1619	224	0	5488	7936	67866	1	1	1	1	1		
1978	12045	11615	5574	10470	207	39911	35208	4244	0	7	40459	80370	9750	94	96586	2278	846	515	0	7099	6156	86566	1	1	1	1	1		
1979	19065	19704	11131	19406	580	6986	56866	1077	35	8	57986	127872	47500	29678	17822	2416	1398	937	0	8849	13704	141576	1	1	1	1	1		
1980	28803	34494	12141	22121	1345	98094	80892	3537	221	0	84740	183644	100000	36591	63409	2912	2150	0	0	7704	60767	244411	1	1	1	1	1		
1981	44567	75371	15484	23753	2988	162143	111643	3417	335	4	115419	277562	169000	64546	10454	3118	3202	2870	0	20534	97010	370572	1	1	1	1	1		
1982	47406	122261	16870	25834	6685	219076	138807	30333	353	4524	142719	361795	204000	73314	130686	5999	11342	81	0	53617	97491	169755	1	1	1	1	1		
1983	65135	146380	20730	47744	5190	28579	185144	17837	127	20	203928	489407	207074	196799	17620	7388	4572	9809	94820	220358	169755	1	1	1	1	1			

TABLO : 10 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Kâr/Zarar Tablosu

															(Milyon TL.)						
I	I	I	I	I	GAYRI	I	I	I	HASI-I	I	MAL	I	GAYRI-I	I	I	I	I				
I	YILLAR	I	MAL	HIZMET	ALINAN	VERGI	I	SAFI	I	SATIS	KASA	I	LATTAN	I	SAFI	I	HIZMET				
I		I	SATIS	SATIS	SURVAN-	IADE-I	I	SATIS	I	VEREI-	IADE-	ISKON-	DIGER-I	INGI-I	SATIS	I	SATIS				
I		I	İHASILATI	İHASILATI	SIYON	LERI İHASILATI	I	LERI	I	LER	LER	TOSU	LERI	I	RIMLER İHASILATI	İMALİYETI	I				
I		I					I								I	KARI	I				
I		I					I								I	GIDER.	I				
I		I					I								I	GIDER.	I				
I		I					I								I	KARI	I				
I		I					I								I		I				
I	1977	26705	21	495	62	27283	I	1465	0	0	146	1611	25672	22445	3223	35	696	2252	2983	246	I
I	1978	39251	76	771	86	49184	I	2476	0	0	261	2737	37447	32832	4615	40	1044	3204	4288	327	I
I	1979	66316	292	3698	123	70249	I	3955	1	0	565	4521	65728	52905	12823	136	1719	5814	7669	5154	I
I	1980	137124	1093	435	197	138349	I	9689	5	0	1839	11333	127516	99551	27965	225	2982	9462	12669	15296	I
I	1981	190551	1485	19	2063	193582	I	12082	1	0	4966	17050	176548	151619	24929	185	4086	11575	15846	9082	I
I	1982	268185	1841	1	2909	292959	I	1122	17	0	6893	20052	272896	245567	27331	138	4716	14337	19291	8040	I
I	1983	355959	3152	0	5851	364954	I	16192	5	0	4031	20228	344726	302768	41958	328	6129	17345	23892	18156	I

															(Milyon TL.)			
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	
I	YILLAR	I	KARSILIK,	KOMIS-	GEÇMIS	İSTİRAH	I	İFAALİYET	I	I	İFAALİYET	I	KAR	I	DONEML	I	I	
I		I	FAİZ-	KOMIS-	KULLA-	YIL.AIT	I	KAR	I	DİBER	I	DİSİ	I	FAİZ-	KOMIS-	YIL.AIT	I	
I		I	LER	YONLAR	NİLMA,	KAR	I	PAYI	I	MASILAT	I	LER	I	KİSM	DİBER.I	DİSİ	I	
I		I					I		I			I		veva			I	
I		I					I		I			I		ZARARI			I	
I		I					I		I			I					I	
I	1977	704	28	9	47	85	I	444	1317	2521	3	68	229	945	3766	1	-2209	I
I	1978	647	32	69	163	120	I	795	1826	2036	2	347	256	907	3548	1	-1395	I
I	1979	632	43	41	320	255	I	637	1928	2930	7	522	610	1877	5946	1	1136	I
I	1980	713	32	387	637	153	I	1285	3293	5198	16	858	893	5597	12562	1	5937	I
I	1981	2742	52	71	215	409	I	3719	7214	12232	38	2897	764	6462	22393	1	-6096	I
I	1982	3757	161	53	898	2253	I	3741	10843	27533	74	3986	1536	10974	44113	1	-25230	I
I	1983	5619	70	166	8366	2953	I	5932	23106	39281	91	18079	3634	13638	74723	1	-33461	I

D- ENERJİ VE MADEN ÜRETİM, İŞLEME VE PAZARLAMASI ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN KURULUŞLAR

Enerji ve maden üretim, işleme ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren KİT'nin temel mali tablolarının toplulaştırılması sonucu elde edilen tablolardan hesaplanan oranlar (TABLO : 11)'de, söz konusu kuruluşların toplulaştırılmış bilanço özetleri (TABLO : 12)'de ve toplulaştırılmış kâr/zarar tablosu ise (TABLO : 13)'de yer almaktadır.

İncelenen dönemde bu kuruluşlar 1977 ve 1978 yılları hariç giderek artan miktarda kâr elde etmişlerdir.

1977-1983 döneminde bu kuruluşların net işletme sermayesi (dönen değerler-kısa vadeli borçlar) negatifdir. Yani işletme sermayeleri mevcut bulunmamaktadır. Bu durum kuruluşların likidite darboğazı içinde olduğunu göstermektedir.

1) Likitide Durumu

Enerji ve maden üretim, işleme ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren KİT'nin likidite durumlarına genel olarak bakıldığından, 1977 yılından 1983 yılına kadar düzenli bir şekilde artma olduğu görülmektedir. Ancak bu kuruluşların kısa vadeli borçlarının çok yüksek oluşu ve alacaklarını tahlil edemeyisi 1983 yılına kadar likidite ile ilgili oranların tatminkâr bir seviyeye çıkmasını önlemiş ve bu kuruluşları işletme sermayesi yetersizliği ile karşı karşıya bırakmıştır.

Bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların cari ve likidite oranlarının özel sektör ile karşılaştırılmasından sonuçlar elde edilmektedir. İstanbul Sanayi Odası'nın çalışmasında⁽⁶⁾ özel kesimde madencilik sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların cari oranının genel ortalaması 1981 ve 1982 yıllarında sırası ile 1,21 ve 1,18 olarak bulunmuştur. Söz konusu oran bizim çalışmamızda bu kuruluşlarda 1981 ve 1982 yıllarında sırası ile 0,89 ve 0,96 olarak hesap edilmişdir. Görüldüğü gibi özel sektörün cari oranı, norm olarak kabul edilen düzeyin oldukça altında olmasına rağmen; bu alanda faaliyet gösteren KİT'ne göre daha tatminkâr bir durumu ifade etmektedir.

Likidite oranının karşılaştırılmasında yine benzer sonuçlar elde edilmekte ve özel sektörün söz konusu oranı bu alanda faaliyet gösteren KİT'ne göre daha iyi bir durumu göstermektedir. İstanbul Sanayi Odası'nın çalışmasında madencilik sektörü likidite oranı genel ortalaması 1981 ve 1982 yıllarında sırası ile 0,67 ve 0,71 olarak bulunurken, bizim çalışmamızda likidite oranı bu kuruluşlar için aynı yıllarda sırası ile 0,59 ve 0,68 olarak hesap edilmiştir.

2) Finansal Yapı

Bu alanda faaliyet gösteren KİT'lerinin finansal yapısına baktığımızda kısa vadeli borçlarının pasif toplamına oranının genel KİT ortalamasının üstünde, uzun vadeli borçlarının pasif toplamına oranın ise genel KİT ortalamasının oldukça alta tında olduğu dikkati çekmektedir.

(6) İstanbul Sanayi Odası, Sanayide Fon Akımı ve Finans Yollarındaki Değişimler, İstanbul, Can Matbaa , 1984, s.274.

İncelenen dönemde uzun vadeli borçların pasif toplamına oranı 0,21 ile 0,32 arasında değişirken, makul seviyesi 0,40-0,50 olan kaldırıç oranının (borçlar/aktif toplamı) ise 0,68 ile 0,78 arasında değiştiği görülmektedir.

Yetersiz olmakla birlikte öz kaynakların, kaynaklar toplamına ve yabancı kaynaklara oranları genel KİT ortalamasının üstünde seyretmektedir. Bu ve yukarıdaki hususlar, bu alanda faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüslerinin öz kaynak ve kaynak kompozisyonundan çok, borçlarının vade yapısı itibarı ile problemli olduğunu göstermektedir.

İşletmenin öz kaynaklarının ne ölçüde maddi duran varlıkların finansmanında kullanıldığını gösteren, öz kaynakların maddi duran varlıklara oranı ise 1980 yılından sonra düzenli bir artış göstererek 0,43 seviyesinden, 1983 yılı sonunda 0,61'e yükselmiştir (Bkz. TABLO : 11).

Sonuç olarak, bu alanda faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüslerin 1980 yılından sonra borçlarının kaynaklar toplamına oranı düşerken, öz kaynakların kaynaklar toplamına oranı yükselmiş, böylece kuruluşlar mali bütçe açısından daha sağlıklı bir yapıya kavuşmuşlardır.

3) Faaliyet Durumu

Bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin oldukça yüksek bir stok devir hızıyla çalışmaları dikkati çekmektedir. İncelenen dönemde enerji ve maden üretim, işleme ve pazarlaması alanında

faaliyet gösteren bu kuruluşların stok devir hızlarının; genel KİT ortalamasından ve diğer 3 ana faaliyet alanında toplulaştırılmış grupların her birinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu alanda faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüsleri içerisinde özellikle yüksek stok devir hızı ile dikkati çeken kuruluşlar olarak başta Petrol Ofisi Gn.Md. olmak üzere, T. Petrolleri A.O., Türkiye Elektrik Kurumu ve Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Gn. Md. sayılabilir (Bkz. EK-TABLO : 5).

1977-1983 döneminde bu kuruluşların stok devir hızı 6,04 ile 8,26 arasında değişmektedir. Bu oran için büyük sanayi işletmelerinde 7 ile 9 arasında değişen hızların standard seviye olarak kabul edildiği gözönünde tutulduğunda, bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin stok idaresi konusunda iyi bir performans gösterdikleri dikkati çekmektedir.

İşletme sermayesi yetersizliği içinde bulunan bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin, bu darboğazı etkin bir stok idaresi ile aşmaya çalışıkları görülmektedir.

Bir işletmenin öz kaynaklarının ne ölçüde verimli kullanıldığını gösteren, öz kaynak devir hızı ise bu kuruluşlarda 1980 yılında önemli bir sıçrama yaparak 4.06 seviyesine yükselmiş, ancak daha sonraki yıllar düşme eğilimi göstererek 1983 yılında 2,11 olarak gerçekleşmiştir.

4) Kârlılık Durumu

1977 yılı hariç tutulursa bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin mal ve hizmet satış maliyetinin safi satış hasılatına oranı, incelenen dönemde 0,82 ile 0,91 arasında değişmektedir. Bu kuruluşlarda söz konusu oran, 1977 yılında 1,01 olarak hesaplanmıştır. Yani 1977 yılında mal ve hizmet satış maliyeti, safi satış hasılatından daha yüksek gerçekleşmiştir.

Enerji ve maden üretim, işleme ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren bu kuruluşların 1977 ve 1978 yılları hariç tutulursa genelde kârlı oldukları görülmektedir (Bkz. TABLO:11).

Özellikle 1980 yılından sonra, bu kuruluşlarda bir işletmenin esas faaliyetlerinin ne ölçüde kârlı olduğunu gösteren işletme faaliyet kârı oranı ile vergi öncesi kâr oranının birbirine çok yakın olduğu dikkate alındığında; bu kuruluşların faaliyet dışı hasılat (arızı gelirleri) ile faaliyet dışı giderlerinin (arızı giderlerinin) birbirine yaklaşığı sonucuna varılabilir. (Bkz. TABLO : 11 ve 13).

Bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların kârlılık oranları, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin genel ortalamasının üstünde seyretmektedir.

TABLO : 11 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların
(Toplulaştırılmış) Oranları ve Özeti Bilgileri

I LIXIDITE DURUMU I		FİNANSAL YAP'I				FAALİYET DURUMU				KARLILIK DURUMU I															
I YILLAR	I	LIKİ-	STOKLARI	K.V.B.	U.V.B.	KALDI-	Dİ.KAY.	Dİ.KAY.	Dİ.KAY.I	STOK	İSL.SER.	MAD.DUR.	AKTİF	Dİ.KAY.I	MAL&HİZ.	GAYRI S.	İSL.FAA.	VERGİ D.	V.O.KAR.	V.O.KAR.I					
I	I	CARI	DİTE	NAKİT	İSL.SER.I	PAS.TDF.	PAS.TDF.	RAC	KAY.TDF.	YAB.KAY.	MAD.D.V.I	DEVİR	DEVİR	VAR.DEV.	DEVİR	DEVİR	SAT.MAL.	SATIS K.	KARI	KAR	Dİ.KAY.	AKT.TDF.I			
I	I	DİRANI	ORANI	ORANI	I	ORANI	DRANI	DRANI	DRANI	DRANI	DRANI	HIZI	HIZI	HIZI	HIZI	HIZI	ORANI	ORANI	ORANI	ORANI	ORANI	ORANI			
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I				
I	1977	0.6546	0.4427	0.0368	-0.4588	I	0.4151	0.2778	0.6929	0.3071	0.4432	0.4937	I	6.6423	-3.0220	0.6966	0.4333	1.4110	I	1.0084	-0.0084	-0.0709	-0.1539	-0.2172	-0.0667
I	1978	0.7059	0.5233	0.0323	-0.4755	I	0.4277	0.2785	0.7063	0.2937	0.4159	0.4656	I	7.8516	-4.2057	0.8386	0.5291	1.8011	I	0.8878	0.1122	0.0554	-0.0201	-0.0342	-0.0106
I	1979	0.8876	0.6405	0.0684	-1.4115	I	0.4316	0.3170	0.7485	0.2515	0.3559	0.4405	I	7.2691	-12.4748	1.0602	0.6053	2.4070	I	0.8248	0.1752	0.1263	0.0522	0.1257	0.0316
I	1980	0.8711	0.6280	0.0638	-1.3757	I	0.5253	0.2577	0.7830	0.2170	0.2772	0.4256	I	8.2548	-15.0243	1.7291	0.8817	4.0625	I	0.8719	0.1281	0.0994	0.0597	0.2427	0.0527
I	1981	0.8914	0.5849	0.0528	-2.0141	I	0.5292	0.2335	0.7627	0.2373	0.3111	0.4825	I	6.0404	-13.5849	1.5876	0.7807	3.2905	I	0.8956	0.1044	0.0817	0.0868	0.2858	0.0678
I	1982	0.9630	0.6749	0.0781	-5.8814	I	0.4679	0.2378	0.7058	0.2942	0.4169	0.5739	I	7.2657	-48.3802	1.6341	0.8378	2.8474	I	0.8873	0.1167	0.0982	0.0983	0.2514	0.0740
I	1983	0.9546	0.6108	0.0908	-3.6350	I	0.4699	0.2120	0.6819	0.3181	0.4664	0.6110	I	7.8297	-31.3783	1.2865	0.6697	2.1056	I	0.9070	0.0930	0.0725	0.0644	0.1356	0.0431

(Milyon TL.)						
I	I	I	I	I	I	I
I	I	NET I	OZ I	I	MAL & I	DONEM I
I	I	YILLAR	I	ISLETME I	KAYNAKI	BILANCO I
I	I	I	I	KAYNAKI	BILANCO I	HİZMET I
I	I	I	I	SEPM-A TOPLAMI I	TOPLAMI I	SATIS I
I	I	I	I	I	I	veva I
I	I	I	I	I	I	IHASILATI I
I	I	I	I	I	I	ZARRI I
I	I	I	I	I	I	I
I	1977	-22177	47497	154670	70734	-10317
I	1978	-31451	73440	250013	127734	-2660
I	1979	-19687	102031	405765	234078	12822
I	1980	-55467	177824	819352	734030	43161
I	1981	-78819	325404	1371496	1141300	92989
I	1982	-33815	574552	1952649	1732989	144655
I	1983	-69918	1041938	3275995	2343390	141279

TABLO : 12 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların
(Toplulaştırılmış) Bilanço Özeti

(Milyon TL.)

I YILLAR	DONEN VARLIKLER										DURAN VARLIKLER										I AKTİF I	
	I KASA VE HISSE S.					VERILEN					Diger DONEN I TAS.BOM.					MADDİ NET MAD. MADEİ NET MAD. DİZEL DIGER DURAN I TOPLAMI I						
	IBANFLAR	TAHVIL	ALACAK.	AVANS.	STOKLAR	DONEN	VARLIK.I	YED.	VERILEN	DURAN	BIRIK.	DURAN	OLMA.	BIRIK.	OLMA.	TUHEN.	DURAN	VARLIK.I	I	I		
I 1977	2209	153	26057	2397	10174	1034	42024	2567	3421	28	4571	118259	22051	96208	497	359	138	1695	4018	112646	I 154670	I
I 1978	3207	246	52508	3563	14956	1009	75489	3210	5750	18	3868	195217	37494	157723	771	586	185	2587	1183	174524	I 250013	I
I 1979	11951	23	100195	14343	27789	1137	155438	674	5336	35	4472	278157	46521	231636	904	636	268	4541	3365	250327	I 405765	I
I 1980	27440	25	242798	27195	76309	1134	374900	734	3665	4	7741	475740	57947	417793	1239	768	471	8259	5785	444452	I 819352	I
I 1981	36404	1906	386202	56926	158753	6772	646963	1099	2096	4	17473	746360	71913	674447	1979	1065	914	19938	8562	724533	I 1371496	I
I 1982	58784	12533	545306	47797	198978	16595	879893	1085	2172	3	20950	1106819	105688	1001131	1816	945	671	32471	14270	1072756	I 1952649	I
I 1983	113397	26394	800553	63362	254149	211654	1469599	881	2798	33	13808	2091220	385930	1705290	2692	920	1772	57723	24181	1806486	I 3275995	I

(Milyon TL.)

I YILLAR	I YISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					I UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					I OZ KAYNAKLAR					I DI I PASIF I							
	I ALINAN VERGİ DIGER KISA VAD.I					I ALINAN YAB. YAB.KAY.I KAYNAK I NOMINAL MEMIS ODENMIS					I OZEL DAGITIL- YENİDEN KARSI- MAMIS DEGER. KAYNAK.I TOPLAMI I												
	IKREDİ VE ALINAN RESİM	ALINAN TAB. YAB. YAB.KAY.I ALINAN	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I NOMINAL MEMIS ODENMIS	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER	ALINAN TAB. YAB.KAY.I KAYNAK I TOPLAMI I SERMAYE SERMAYE YEDEXLER									
I 1977	30271	22863	1321	8627	1119	64201	37625	4475	602	270	42972	107173	35800	7583	28217	31738	1566	1437	0	15461	47497	I 154670	I
I 1978	33190	51133	2697	18644	1276	106940	54677	14112	601	243	69633	176573	35800	6539	29241	3925	1861	1143	59467	22197	73440	I 250013	I
I 1979	54617	82701	5411	31263	1133	175125	104232	23594	601	182	128609	303734	91550	51247	40303	4347	2330	10423	66117	21489	102031	I 405765	I
I 1980	163339	195287	7590	60715	3436	430367	188760	21332	601	468	211161	641528	123050	30014	93036	9849	3529	23856	72090	24536	177824	I 819352	I
I 1981	258611	382003	9998	71196	3974	725782	283940	35482	601	287	320310	1046092	385500	214349	171151	20894	2526	69039	74242	12448	325404	I 1371496	I
I 1982	368690	438371	11084	86600	8963	913708	412882	50591	568	348	464389	1378097	450500	153801	296699	46152	10270	135006	88425	0	574552	1952649	I
I 1983	620122	749330	24413	111416	34146	1539427	605051	81895	806	6078	694630	2234057	847102	360275	486827	94285	5952	136288	333673	15067	1041938	I 3275995	I

TABLO : 13 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların
(Toplulaştırılmış) Kâr/Zarar Tablosu

(Milyon TL.)

YILLAR	MAL	HİZMET	ALINAN	VERBİ	SAFI	SATIS	FASA	LATTAN	SAFI	HİZMET	SAFI	ARAS.	PAZAR-	GENEL	ISLETME			
I 1977	70243	491	283	1022	72039	4295	248	21	457	5021	67018	67578	-561	16	1068	3104	4188	-4749
I 1978	126924	810	10571	2400	140705	7814	81	27	511	8433	132272	117428	14044	72	2093	5349	7514	7330
I 1979	232872	1206	16949	10603	261630	12582	146	27	3284	16039	245591	202557	43034	577	2918	8510	12005	31029
I 1980	732454	1576	13556	19258	766844	22621	10124	50	11632	44427	722417	629909	92508	445	6607	13643	20693	71813
I 1981	1139193	2107	13245	12688	1167233	31327	36809	225	28132	96493	1070740	958925	111815	37	4634	19622	24293	87522
I 1982	1729823	3166	11285	20810	1765084	42420	52309	370	34009	129108	1635976	1444579	190997	43	5826	24527	30396	160601
I 1983	2339106	4284	22669	50991	2417050	57424	128609	431	36675	223139	2193911	1989898	204013	136	7731	37134	45001	159012

(Milyon TL.)

YILLAR	FAIZ-	KOMIS-	KULLA-	YIL.AIT	KAR	DİGER	DİSİ	FAIZ-	KOMIS-	YIL.AIT	KISIM	DİGER.I	DİSİ	veva	GECMIS	CALIS.	İFAALİYET	KAR
I 1977	1138	0	42	321	474	274	2249	3621	35	1332	822	2007	7817	I	-10317	I		
I 1978	2158	0	71	431	202	518	3380	5496	76	2359	1132	4107	13370	I	-2660	I		
I 1979	2247	9	650	2046	425	1174	6551	8393	93	6309	1343	8620	24758	I	12822	I		
I 1980	11164	16	959	3264	1053	3786	20242	18832	338	14530	2653	12541	48894	I	43161	I		
I 1981	21864	0	1324	27160	2978	4326	57652	31585	175	9660	2487	8278	52185	I	92989	I		
I 1982	51453	0	104	25280	996	7646	85479	72579	14	16530	2728	9774	101625	I	144455	I		
I 1983	87081	0	393	21317	19284	13833	141818	119575	19	14286	6032	19639	159551	I	141279	I		

E- TARIM, HAYVANCILIK VE TARIMSAL GİRDİ ÜRETİM, İŞLEME VE PAZARLAMASI ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN KURULUŞLAR

Bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin mali tablolarının toplulaştırılması sonucu elde edilen genel tablolardan hesap edilen oranlar (TABLO : 14)'de gösterilmiştir. Bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların toplulaştırılmış bilanço özetleri (TABLO : 15)'de ve kâr/zarar tablosu ise (TABLO : 16)'da yer almaktadır.

Genel olarak bakıldığındá tarım, hayvancılık ve tarimsal girdi üretim, işleme ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren bu kuruluşların, 1980 yılından sonra kâr elde ettikleri ve incelenen dönemde giderek artan miktarda net işletme sermayesi ile çalışmaları görülmektedir.

Bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin; iş hacmi ve büyüklerine kıyasla yetersiz olan öz kaynakları 1982 yılında 65 930 milyon TL iken, yeniden değerlemenin de etkisiyle yüzde 113,04 oranında artarak 1983 yılında 140 456 milyon TL 'ya yükselmiştir. 1983 yılında özkaynaklarda meydana gelen bu artışın 45 866 milyon TL 'lık kısmı yeniden değerlendirme ile sağlanmıştır.

1) Likidite Durumu

Genelde tarımsal destekleme ve tarımsal girdi üretim ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren, dolayısı ile ticaretle uğraşan bu kuruluşların cari oranı oldukça yüksektir. İncelenen dönemde bu kuruluşların 1,11 seviyesinden giderek

artan ve 1,71'e ulaşan cari oranlarının, genel KİT ortalamasından ve diğer üç ana faaliyet alanında toplulaştırılmış grupların her birinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu alanda faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüsleri içerisinde, özellikle başta Türkiye Zirai Donatım Kurumu olmak üzere Yem Sanayii T.A.Ş. ve T. Şeker Fabrikaları A.Ş. yüksek cari oranları ile dikkati çekmektedirler (Bkz. EK-TABLO : 9 ve 9a).

Ancak, likidite ve nakit oranları dikkate alındığında; bu kuruluşların dönemin varlıklarını içinde büyük yer tutan stoklar ve alacaklar nedeni ile bu oranların düşük olduğu görülmektedir. Söz konusu bu oranlar genel KİT ortalamasının altında gerçekleşmiştir.

İncelenen dönemde düşme eğilimi gösteren stokların net işletme sermayesine oranı, 1980 yılından sonra genel KİT ortalamasının da altında seyretmiştir.

2) Finansal Yapı

Bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların finansal yapıları incelendiğinde, bu kuruluşların büyük ölçüde borçlanarak faaliyetlerini yürüttükleri görülmektedir. 1977-1983 döneminde bu kuruluşların kaldıraç oranı (borçlar/aktif toplamı) 0,86 ile 0,94 arasında değişmekte ve genel KİT ortalamasının oldukça üstünde bulunmaktadır.

Genelde tarımsal destekleme ile uğraşan bu kuruluşların yabancı kaynaklarının kompozisyonuna baktığımızda incelenen dönemde genel olarak kısa vadeli borçların payı düşerken, uzun vadeli borçların pasif toplamı içindeki payı artmıştır.

Öz kaynak yetersizliği içinde bulunan bu kuruluşlarda öz kaynakların; ayrı ayrı kaynaklar (pasif) toplamı ve yabancı kaynaklar toplamına oranı, incelenen dönemde fevkâlâde düşüktür ve genel KİT ortalamasının oldukça altında gerçekleşmiştir.

İncelenen dönemde bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların öz kaynaklarının yetersiz olmasına rağmen; bu kuruluşların genellikle ticaretle uğraşmaları ve maddi duran varlıklarının düşük olması nedeni ile öz kaynaklarının maddi duran varlıklara oranı yüksek olarak gerçekleşmektedir. 1977-1983 döneminde giderek artmakta ve 0,36 ile 0,83 arasında değişmekte olan söz konusu oran genel KİT ortalamasının üstünde bulunmaktadır.

3) Faaliyet Durumu

Genellikle tarımsal destekleme ve suni gübre üretim ve pazarlaması ile uğraşan bu gruptaki kuruluşların faaliyet alanları nedeni ile stoklarının yüksek olması; stok devir hızının düşük olarak gerçekleşmesine yol açmaktadır.

Burada mevsimlik hareketlerin etkisini de göz önünde tutmakta büyük yarar bulunmaktadır. Genellikle kampanya döneminde mal alıp yılın geri kalan kısmında bunu satan kuruluşların bu grupta yer alması stok devir hızının düşük olmasına

neden olmaktadır. Net işletme sermayesi devir hızının düşük olması da bundan kaynaklanmaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi bu kuruluşların genelde ticaretle uğraşmaları nedeni ile maddi duran varlıklarını küçültür. Dolayısı ile bu alanda faaliyette bulunan bu kuruluşların, safi satış hasılatının net maddi duran varlıklara bölünmesi suretiyle hesap edilen maddi duran varlıklar devir hızı; yüksek olarak gerçekleşmekte ve genel KİT ortalamasının ve diğer 3 ana faaliyet alanında toplulaştırılmış grupların her birinin söz konusu devir hızından daha yüksek bulunmaktadır. Ayrıca 1977-1983 döneminde 3,12 ile 4,45 arasında gerçekleşen bu oran, standard bir seviye olarak kabul edilen 2 ile 5 arasında bulunmaktadır.

Bu kuruluşlarda, öz kaynağın verimli ve ekonomik bir şekilde kullanıldığını göstermesinden ziyade, öz kaynakların iş hacmine kıyasla yetersiz olmasından kaynaklanan öz kaynak devir hızının yüksek olması; aynı zamanda söz konusu kuruluşların faaliyetlerini büyük ölçüde borçlanmak suretiyle yürütülmüşü de göstermektedir.

4) Kârlılık Durumu

Tarım, hayvancılık ve tarımsal girdi üretim, işleme ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren bu kuruluşların mal ve hizmet satış maliyeti oranı incelenen dönemde 0,91 ile 0,95 arasında değişmektedir.

Bu alanda faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüslerinde özellikle yüksek stok seviyelerinin yol açtığı yüksek maliyet işletmelerin kârlılığını olumsuz yönde etkilemeye-
dir.

1980 yılından sonra izlenen serbest fiyat politikası ve finansman kaynaklarının uzun vadeli hale getirilmesi uygulamaları, bu kuruluşların kârlı hale gelmesine yol açmış-
tır.

TABLO : 14 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Oranları ve Özét Bilgileri

YILLAR	LIKİDİTE DURUMU		FİNANSAL YAPI		FAALİYET DURUMU		KARLILIK DURUMU														
	CARI	DITE	STOKLAR.I NAKİT	K.V.B. ISL.SER.I ORANI	U.V.B. PAS.TDF. ORANI	YALDI- RAC KAY. ORANI	OZ.KAY. YAB.KAY. ORANI	STOK ISL.SER. DEVİR ORANI	MAD.DUR. VAR.DEV. HIZI	AKTİF DEVRİ HIZI	OZ KAY.I DEVİR I SAT.MAL. HIZI	MALHİZ. SATIS K. HIZI	GAYRI S. KARI	VERGİ D. KAR	V.O.KAR. OZ KAY. AKT.TDF.						
1977	1.1686	0.3127	0.0315	4.3753	1 0.5773	0.3388	0.9161	0.0839	0.0916	0.5027	1 1.1586	5.3414	3.1166	0.5200	6.1993	1 0.9490	0.0510	0.0025	-0.0110	-0.0681	-0.0057
1978	1.1055	0.3495	0.0288	5.7749	1 0.5888	0.3524	0.9412	0.0588	0.0625	0.3598	1 1.5107	9.3103	3.5401	0.5784	9.8400	1 0.9371	0.0629	0.0056	-0.0078	-0.0768	-0.0045
1979	1.2006	0.4934	0.0323	2.7275	1 0.5289	0.4072	0.9361	0.0639	0.0683	0.4343	1 1.6432	4.8368	3.4848	0.5131	8.0245	1 0.9266	0.0734	0.0202	-0.0023	-0.0182	-0.0012
1980	1.3710	0.4020	0.0379	2.1027	1 0.5007	0.4166	0.9172	0.0828	0.0902	0.6604	1 1.1190	2.5683	3.8065	0.4770	5.7636	1 0.9161	0.0839	0.0314	0.0229	0.1318	0.0109
1981	1.6959	0.5160	0.0401	1.4209	1 0.4056	0.5116	0.9172	0.0828	0.0903	0.6635	1 1.2056	1.8752	4.2410	0.5293	6.3919	1 0.9130	0.0870	0.0466	0.0525	0.3356	0.0278
1982	1.5295	0.4539	0.0599	1.7088	1 0.4571	0.4547	0.9118	0.0882	0.0967	0.6732	1 1.3150	2.4107	4.4526	0.5834	6.6143	1 0.9321	0.0679	0.0261	0.0349	0.2307	0.0203
1983	1.7141	0.6140	0.0579	1.3026	1 0.3663	0.4966	0.8630	0.1370	0.1588	0.8252	1 1.7146	2.3509	3.7034	0.6150	4.4891	1 0.9496	0.0504	0.0214	0.0352	0.1581	0.0217

YILLAR	(Milyon TL.)					
	NET I	OZ I	MAŁ I	DONEM I	KAR I	SATIS I
I	ISLETME I KRYNAKI BİLANCO I HİZMET I		SERMA-I TOPLAMI I TOPLAMI I		I HİSİLATI I ZARAP İ	
I	YESİ I		IHİSİLATI I ZARAP İ			
I						
1977	8425	7259	86548	35079	-494	I
1978	7542	7136	121401	48090	-548	I
1979	21370	12881	201449	60789	-235	I
1980	73227	32630	394229	154115	4300	I
1981	164506	48262	582868	257232	16199	I
1982	180897	65930	747536	373869	15211	I
1983	268157	140456	1024982	517552	22205	I

TABLO : 15 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Bilanço Özeti

YILLAR	DONEN VARLIKLAR						DURAN VARLIKLAR						AKTİF							
	I KASA VE HISSE S.			VERİLEN			Diger DONEN TAS.BDN.			MADDİ			NET MADDİ			MADDİ				
	IBANKALAR	TAHVİL ALACAK,	AVANS. STOKLAR	VARLIK.	TOPLAMI	I	TAH. ALACAK.	AVANS.	ISTIRAK	VARLIK.	AMORTIS.	DUR.VAR.	AMORTIS.	DUR.VAR.TABI	VAR.	VARLIK.	TOPLAMI	I		
I 1977	1569	3	14052	5499	36862	406	58391	149	12504	7	631	17844	3405	14439	30	6	24	0	403	28157 I 86548 I
I 1978	2053	5	24358	7652	43554	1404	7926	148	21490	13	537	23857	4022	19835	36	10	26	0	326	42375 I 121401 I
I 1979	3436	2	49131	8352	58286	8711	127918	171	42651	45	696	34449	4788	29661	51	13	38	0	269	73531 I 201449 I
I 1980	7481	3	71866	20676	153973	16600	270599	2309	69875	493	1107	55445	6039	49406	39	19	20	0	420	123650 I 394229 I
I 1981	9465	5	112502	34338	233604	10977	400891	1099	104085	1643	1687	80410	7671	72739	145	17	128	1	595	181977 I 582868 I
I 1982	20482	0	134606	41776	309116	16586	522566	1193	120192	2144	2390	107869	9929	97940	262	71	191	1	919	224970 I 747536 I
I 1983	21723	0	208833	41132	349118	22817	643623	1170	198280	647	3175	235691	65476	170215	413	142	271	1	7600	381359 I 1024982 I

YILLAR	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						OZ KAYNAKLAR								
	ALINAN			VERGİ DIGER KISA VAD.I			DIGER UZUN VAD.I YABANCI I			OPEN-			DİZEL DABİTİL-YENTİDEN			OZ I PASİF					
	İKREDİ VE ALINAN	RESİM YAB. YAB.KAY.I	ALINAN	ALINAN	YAB. YAB.KAY.I	KAYNAK I NOMİNAL	MENİS	ODENMİS	KARSİ-	MAMİS	DEĞER.	KAYNAK.I TOPLAMI	I								
I 1977	30877	15583	414	2657	435	49964	24938	4317	65	3	29323	79289	8936	1456	7480	1193	874	388	0	2676	7259 I 86548 I
I 1978	36325	28538	411	5730	480	71484	34609	8027	142	3	42781	114265	8947	1074	7873	1249	1197	499	0	3682	7136 I 121401 I
I 1979	55174	35248	1160	14268	698	106548	70367	11455	191	7	82020	188568	36337	24891	11446	1416	3953	546	0	4480	12881 I 201449 I
I 1980	79101	73165	1869	41238	1999	197372	139110	24458	627	32	164227	361599	49138	21532	27606	1755	4935	3763	0	5429	32650 I 394229 I
I 1981	117686	84558	2385	26153	3603	236385	249605	47906	0	710	298221	534606	49277	20939	28318	4534	4957	15931	0	5478	48262 I 582868 I
I 1982	161981	131847	2304	41199	4338	341669	272428	65128	5	556	339397	681604	57952	24187	33765	6181	6874	26757	0	7847	65930 I 747536 I
I 1983	156891	167370	1706	42873	6648	375486	415288	85875	17	7860	509040	884326	176185	125674	50511	8354	9371	36420	45866	10066 140456 I 1024982 I	

TABLO : 16 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Kâr/Zarar Tablosu

(Milyon TL.)																					
I YILLAR																					
	I MAL		HİZMET		ALTINAN		VERGİ		SAFI		SATIS		KASA		I HASI-I		I MAL & I		BAYRI-I		I
	I SATIS	SATIS	I SUBVAN-	IADE-I	I SATIS	I VERGİ-	IADE-	ISKON-	DIGER-I	INDI-I	SATIS	I SATIS	I SATIS	GELIS.	LAMA	IDARE	DONEM	IFARALIYET	I ISLETME	I	
	I HASILATI	HASILATI	SIYON	LERI	I HASILATI	I LERI	LERI	LER	LERI	LERI	RIMLER	I HASILATI	IMALIYETI	KARI	GIDER.	GIDER.	GIDER.I	GIDER.I	KARI	I	
I																				I	
I	1977	35019	60	10958	2	46039	977	14	0	47	1038	45001	42707	2294	13	1199	968	2180	114	I	
I	1978	47890	200	23239	0	71329	1033	39	0	39	1111	70218	65799	4419	27	2240	1758	4025	394	I	
I	1979	60434	355	43781	7	104577	1123	59	0	32	1214	103563	95773	7590	33	2753	2712	5498	2092	I	
I	1980	153358	777	39323	15	193453	938	364	0	4085	5387	188066	172295	15771	74	5274	4517	9865	5906	I	
I	1981	255738	1494	64435	569	322236	1094	169	0	12485	13748	308488	281635	26853	78	5759	6643	12471	14382	I	
I	1982	371643	2226	72592	1117	447578	1656	301	0	9538	11495	436083	406490	29553	103	9685	8443	18231	11362	I	
I	1983	514472	3080	126089	1427	643068	1954	172	1	12565	14692	630376	598592	31784	175	6776	11332	18283	13501	I	

(Milyon TL.)																					
I YILLAR																					
	I FAIZ-		KOMIS-		KULLA-		YIL.AIT		KAR		Diger I		DISI I		FAIZ-		KOMIS-		YIL.AIT		KAR
	I LER	YONLAR	WILMA.	KAR	PAYI	HASILAT	I HASILAT	I LER	YONLAR	610. & ZR.	Diger.	DISI	GIDER.I	DISI	GIDER.I	GIDER.I	GIDER.I	ZARARI	veya	I	
I																				I	
I	1977	269	2	17	335	19	337	979	545	4	113	17	908	1587	1	-494	I			I	
I	1978	278	5	125	438	21	816	1683	569	2	407	117	1530	2625	I	-548	I			I	
I	1979	474	3	41	803	35	1073	2429	863	8	1526	314	2045	4756	I	-235	I			I	
I	1980	996	3	109	566	64	1806	3544	2287	20	268	473	2102	5150	I	4300	I			I	
I	1981	2327	6	13	755	131	2800	6032	1562	32	603	767	1251	4215	I	16199	I			I	
I	1982	3909	14	91	1073	609	3979	9675	1961	45	1289	1641	890	5826	I	15211	I			I	
I	1983	8052	27	433	3696	626	5196	18030	2103	14	1021	1204	4984	9326	I	22205	I			I	

F- ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN KURULUŞLAR

Ulaştırma ve haberleşme alanında faaliyet gösteren kuruluşların mali tablolarının toplulaştırılması sonucu elde edilen genel tablolardan hesap edilen oranlar (TABLO : 17)'de, bu kuruluşların toplulaştırılmış bilanço özetleri (TABLO : 18) de ve kâr/zarar tablosu ise (TABLO : 19)'da yer almaktadır.

Bu kuruluşlar 1980 yılında alınan Ekonomik İstikrar Tedbirleri sonucunda kârlı hale gelmişler ve bu yıldan itibaren artan miktarda net işletme sermayesi ile çalışmaya başlamışlardır.

Ulaştırma ve haberleşme alanında faaliyet gösteren kuruluşların öz kaynakları 1980 yılında büyük bir sıçrama yapmış ve bir yıl öncesine göre yüzde 790,08 oranında artarak 4 577 milyon TL.'dan 40 739 milyon TL.'ya yükselmiştir. Bu artışa büyük ölçüde ödenmiş sermayedeki yükseliş neden olmuştur (Bkz. TABLO : 18). Daha sonraki yıllarda da artmaya devam eden öz kaynaklar 1983 yılında yeniden değerlemenin de etkisiyle % 179,07 oranında artarak, 1982 yılında 153 530 milyon TL. olan seviyesinden 428 457 milyon TL.'ye yükselmiştir. Bu artışta yeniden değerlendirme ile sağlanan miktar 145 047 milyon TL. ve ödenmiş sermayedeki yükseliş ile sağlanan miktar ise 112 232 milyon TL.'dır. Özellikle, 1980 yılından sonra bu kuruluşların öz kaynakları büyük miktarda artış göstermiş ve kuruluşlar daha sağlıklı bir finansal yapıya kavuşmuşlardır.

1) Likidite Durumu

Ulaştırma ve haberleşme alanında faaliyet gösteren bu kuruluşların özellikle 1980 yılından sonra likidite durumlarının düzelmeye başladığı görülmektedir. Nitekim, ideal seviyesi 2-2,5 olan cari oran incelenen dönemde 1979'dan sonra 1'i aşarken, likidite ve nakit oranlarında da oldukça anlamlı artışlar izlenmektedir.

Tatminkâr seviyesi 1 olarak kabul edilen likidite oranı bu kuruluşlarda incelenen dönemde sürekli artış göstermiş ve 0,38 seviyesinden 0,68'e yükselmiştir. Nakit oranının ise 1978 yılında 0,05 seviyesinde iken 1982 yılında 0,23'e yükseldiği görülmektedir.

1983 yılındaki fiyat politikalarının etkisiyle likidite durumu ile ilgili bu oranlarda bir yıl öncesine göre gerileme meydana gelmiştir.

2) Finansal Yapı

Bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin finansal yapıları incelendiğinde, bu kuruluşların finansmanında belirgin bir şekilde öz kaynak ağırlığının arttığı görülmektedir.

İncelenen dönemde ayrı ayrı kısa vadeli ve uzun vadeli borçların pasif toplamına oranları düşmüş, dolayısı ile krediçi orası (borçlar/aktif toplamı) düşme gösterirken, öz-kaynakların kaynaklar toplamı içindeki payı yükselmiştir.

1978 yılında 0,96 olan kaldırıç oranı 1983 yılında 0,47'ye düşerken, 1978 yılında 0,04 olan öz kaynakların kaynaklar toplamına oranı 1983 yılında 0,53'e yükselmiştir.

Özellikle 1983 yılında yeniden değerlemenin de etkisiyle öz kaynakların yabancı kaynaklara oranının ideal seviyesini de aşarak 1'in üzerine çıktığı görülmektedir. Öz kaynakların maddi duran varlıklara oranı ise, 1980 yılında büyük artış göstermiş ve incelenen dönemde sonunda 1'e yaklaşmıştır.

1980 yılından sonra uygulanan fiyat politikası çoğu tekel niteliğinde olan bu kuruluşların finansal durumunu olumlu yönde etkilemiştir.

3) Faaliyet Durumu

Bu kuruluşlarda son yıllarda stok devir hızının düşüğü görülmektedir. Genel mahiyetleri itibarı ile hizmet üreten kuruluşlar olan ulaştırma ve haberleşme alanında faaliyet gösteren bu teşebbüslerin yüksek stok seviyeleri ile çalışmaları uygun olmamaktadır.

1980 yılında yükselen maddi duran varlıklar devir hızının daha sonra düşüğü görülmektedir. Bu oranın düşme eğilimi göstermesi kapasite kullanma oranının zaman içersinde düşüğünü ifade ettiğinden, bu kuruluşların işletmecilik açısından yeterli çabayı gösteremedikleri şeklinde yorumlanabilir. Aktif devir hızlarındaki düşme de bu gözlemi doğrulamaktadır.

4) Kârlılık Durumu

Ulaştırma ve haberleşme alanında faaliyet gösteren bu kuruluşların kârlarında ve kârlılık oranlarında özellikle 1980 yılından sonra uygulanan fiyat politikalarının etkisiyle önemli artışlar olduğu görülmektedir.

1980 yılından önce 1'den büyük olan safi satış hasılatı içinde mal ve hizmet satış maliyetinin payı düşerken, gayri safi satış kârı oranı, işletme faaliyet kârı oranı ve vergiden önceki kâr oranı yükselme göstermiştir. Ancak, 1983 yılında izlenen fiyat politikalarının etkisiyle bu oranlarda az da olsa bir düşme görülmektedir.

Faaliyet durumunu gösteren oranlar dikkate alındığında, kârlılığın; işletme faaliyetlerinde meydana gelen düzelmenden çok fiyat uygulamalarından kaynaklandığı şeklinde sonuca varılabilir.

TABLO : 17 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Oranları ve Özeti Bilgileri

I		L I K I D I T E		D U R U M U		I		F I N A N S A L		Y A P I		I		F A A L I Y E T		D U R U M U		I		K A R L I L I K		D U R U M U				
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I		
I	Y I L L A R	I	L I K I D I T E	STOYLAR.I	K.V.B.	U.V.B.	KALDI-	DZ.KAY.	DZ.KAY.	DZ.KAY.I	STOK	ISL.SEP.	MAD.DUR.	AKTIF	DZ.KAY.I	MAL&HIZ.	BAYRI S.	ISL.FAA.	VERGİ O.	V.D.KAR.	V.D.KAR.	I	I			
I	I	CARI	DITE	NAKIT	ISLSER.I	PAS.TOP.	PAS.TOP.	RAC	KAY.TOP.	YAB.KAY.	MAD.D.V.I	DEVIR	DEVIR	VAR.DEV.	DEVIR	DEVIR	I SAT.MAL.	SATIS K.	KARI	KARI	DZ.KAY.	AKT.TOP.I	I	I		
I	I	DRANı	DRANı	DRANı	I	DRANı	DRANı	DRANı	DRANı	DRANı	I	HIZI	HIZI	HIZI	HIZI	I	DRANı	DRANı	DRANı	DRANı	DRANı	DRANı	I	I		
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I		
I	1977	0.7013	0.4065	0.1498	-0.6245	I	0.4639	0.3761	0.8400	0.1600	0.1905	0.2857	I	5.0911	-2.8289	0.7000	0.3921	2.4503	I	1.1239	-0.1239	-0.1732	-0.2063	-0.3055	-0.0809	I
I	1978	0.7860	0.3622	0.0533	-1.2444	I	0.4579	0.5025	0.9603	0.0397	0.0413	0.0718	I	4.1843	-4.4839	0.7953	0.4393	11.0716	I	1.1612	-0.1612	-0.2178	-0.2876	-5.1837	-0.1263	I
I	1979	0.8366	0.4607	0.0792	-1.3471	I	0.5344	0.4219	0.9564	0.0436	0.0456	0.0894	I	4.1681	-5.6680	1.0141	0.4394	11.3459	I	1.0756	-0.0756	-0.1500	-0.1986	-2.2532	-0.0983	I
I	1980	1.0262	0.5376	0.1156	10.4683	I	0.4658	0.2889	0.7747	0.2253	0.2908	0.4984	I	4.3177	48.5274	1.3654	0.6172	2.7397	I	0.9314	0.0686	-0.0036	-0.0231	-0.0632	-0.0142	I
I	1981	1.0730	0.5367	0.1763	4.1460	I	0.4620	0.2900	0.7519	0.2481	0.3299	0.5562	I	4.1203	19.8114	1.4983	0.6682	2.8939	I	0.8623	0.1377	0.0703	0.0574	0.1545	0.0383	I
I	1982	1.5335	0.6780	0.2269	0.9974	I	0.2863	0.3455	0.6318	0.3682	0.5828	0.7854	I	2.9978	3.7197	1.2123	0.5683	1.5434	I	0.8038	0.1962	0.1340	0.1518	0.2343	0.0862	I
I	1983	1.4123	0.6500	0.1676	1.1777	I	0.2410	0.2326	0.4736	0.5264	1.1114	0.8985	I	2.9628	4.2822	0.7262	0.4255	0.8083	I	0.8148	0.1852	0.1218	0.0842	0.0681	0.0358	I

6 MILLION TL.

YILLAR						
	NET	OZ	MAL	BONEM	KAR	YIL
	I	I	I	I	I	I
1977	-7632	1811	55068	19519	-4454	1
1978	-6968	2822	71122	27745	-8985	1
1979	-9162	4577	104920	45950	-10313	1
1980	2300	4739	190824	93995	-2576	1
1981	8807	64769	261103	153498	10010	1
1982	63705	153530	416987	214854	35965	1
1983	80871	16457	813954	310997	29159	1

TABLO : 18 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Bilanço Özeti

(Milyon TL.)

YILLAR	DONEN VARLIKLER								DURAN VARLIKLER								AKTIF				
	I KAŞA VE HISSE S. VERILEN				DIBER DONEN I TAS.BON.				MADDİ NET MAD. DURAN I VARLIK.I				NET MAD. DİZEL DURAN I TOPLAMI								
	IBANKALAR TAHVİL ALACAK. AVANS. STÖYLAŞ VARLIK. TOPLAMI				VARLIK. YED. VERILEN TAH. ALACAK. AVANS. İSTIRAK				BIRIK. DURAN OLMA. BIRIK. OLNA. TUHEN. DURAN VARLIK.I				DURAN VARLIK. TOPLAMI								
I 1977	3271	556	6558	1711	4766	1054	17916	2056	350	1205	2193	40996	10155	30841	17	4	13	0	494	37152 I	55068 I
I 1978	1730	5	10711	3044	8671	1435	25596	1143	3376	920	314	51991	12703	39288	21	6	15	0	470	45526 I	71122 I
I 1979	4265	174	21392	6103	12342	2636	46912	1004	3825	491	324	66992	15785	51207	24	3	21	184	952	58008 I	104920 I
I 1980	10077	76	37073	14748	24077	4100	90151	1303	4218	1003	341	102663	20920	81743	38	7	31	226	1808	90673 I	180824 I
I 1981	26611	658	43466	18683	36514	9494	129426	1	2314	1283	1448	144083	27631	118452	235	8	227	306	9646	131677 I	261103 I
I 1982	25024	2072	53860	30561	63541	8050	183108	0	9360	2649	2100	235101	39631	195470	320	22	298	407	23595	233879 I	416987 I
I 1983	32829	48	94624	45806	95238	8489	277034	0	12436	3900	13019	704750	227870	476880	352	37	315	363	30007	536920 I	813954 I

(Milyon TL.)

YILLAR	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR								UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR								OZ I PASIF					
	I ALINAN VERGI DIGER KISA VAD.I				DIGER UZUN VAD.I YABANCI I				ODEN-				DİZEL DAGITIL- YENİDEN									
	IKREDİ VE ALINAN RESİM		YAB. YAB.KAY.I ALINAN		ALINAN YAB. YAB.KAY.I KAYNAK I NOMİNAL		MEMIS ODENMIS		KARŞI-		MAMIS DEGER.		KAYNAK.I TOPLAMI									
I TAHVİL BORCLAR	AVANS. GİD.TAH.	KAYNAK. TOPLAMI	I KREDİ. BORCLAR	AVANS.	KAYNAK. TOPLAMI	I SERMAYE	KAYNAK. TOPLAMI	SERMAYE	SERMAYE	SERMAYE	SEDEM	YEDEKLER	LIKLAR	KARLAR	FONU ZARARLAR	TOPLAMI						
I 1977	15008	5998	976	2721	845	25548	20269	293	0	147	20709	46257	15900	2147	13753	884	497	0	0	6323	8811 I	55068 I
I 1978	9278	13848	1311	7380	747	32564	31107	3968	0	661	35736	68300	15900	1596	14304	914	720	0	0	13116	2822 I	71122 I
I 1979	17115	23579	2363	11683	1334	56974	38286	5595	0	388	44269	100343	78300	56037	22263	938	651	42	0	19317	4577 I	104920 I
I 1980	18581	40266	3824	22302	2878	87851	41026	9432	1293	483	52234	140085	103500	42325	61175	1960	1132	1584	0	25112	40739 I	180624 I
I 1981	19233	61136	6512	22104	11634	12619	59905	12264	1665	2781	75715	196334	105500	25471	80029	12500	2145	2842	0	32747	64769 I	261103 I
I 1982	27355	55260	6305	18936	11547	119403	129267	8929	2404	3454	144054	263457	266500	129894	136606	4510	2309	32561	0	22456	153530 I	416987 I
I 1983	69046	88237	10230	21424	7226	196163	175498	10279	3327	320	189334	385497	945053	697225	248938	16526	3043	42929	145047	27726	428457 I	813954 I

TABLO : 19 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların (Toplulaştırılmış) Kár/Zarar Tablosu

(Milyon TL.)																			
YILLAR	MAL	HİZMET	ALIMAK	VERGİ	SAFI	SATIS	KASA	LATIAN	SAFI	HİZMET	SAFI	ARAS.	PAZAR-	GENEL	I	ISLETME	I	I	
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	
I	1977	582	18937	2464	0	22003	210	188	0	15	413	21590	24264	-2674	3	627	436	1066	-3740 I
I	1978	680	27065	4083	0	31829	298	275	0	11	584	31244	36282	-5038	6	1101	660	1767	-6805 I
I	1979	922	45028	7139	0	53089	431	717	0	11	1159	51930	56996	-5066	12	1806	904	2722	-7788 I
I	1980	1420	92575	19815	0	113810	645	1544	0	8	2197	111613	103958	7655	29	3194	4832	8055	-400 I
I	1981	2099	151399	23756	0	177164	1017	1615	0	53	2685	174479	150448	24031	44	5051	6667	11762	12269 I
I	1982	2497	212357	27596	0	242450	3290	2195	0	0	5485	236965	190482	46483	39	7182	7509	14730	31753 I
I	1983	2675	308322	42422	0	353419	4097	3013	0	0	7110	346309	282174	64135	51	11543	10373	21987	42168 I

(Milyon TL.)																		
YILLAR	FAIZ-	KOMIS-	KULLA-	YIL.AIT	KAR	DIGER	DISI	I	IFAALIYET	I	GECMIS	CALIS.	IFAALIYET	I	KAR	I	DONEM	I
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	48	107	11	236	49	2706	3157	1322	23	229	782	1515	3871	1	-4454 I		
I	1978	68	125	26	182	100	3231	3732	1708	36	441	1494	2323	5912	1	-8985 I		
I	1979	99	186	24	1298	17	4660	6284	2350	44	471	1966	397B	8809	1	-10313 I		
I	1980	160	408	19	496	171	10384	11638	4733	88	817	2792	5384	13814	1	-2576 I		
I	1981	511	563	143	2662	274	16150	20503	6424	170	4812	3454	7702	22562	1	10010 I		
I	1982	1580	609	51	2593	542	25235	30610	8447	206	1782	3908	12055	26398	1	35965 I		
I	1983	1950	735	132	2123	1157	32285	38382	12151	337	10194	4047	24662	51391	1	29159 I		

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, mali analiz tekniklerinden oranlar yardımı ile incelendiği bu çalışmada; bu kuruluşların likidite, finansal yapı, faaliyet ve kârlılık durumlarında göstermiş oldukları eğilimler zaman içerisinde değerlendirilerek, söz konusu kuruluşların mali durumlarının, faaliyet sonuçlarının ve mali yönden gelişme seviyelerinin yeterli olup olmadığı tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan bu analiz sonucunda Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, 25 Ocak 1980 Ekonomik İstikrar Tedbirleri ile özellikle temel mal ve hizmet kapsamının daraltılması, temel mal ve hizmet kapsamına girmeyen ürünlerin fiyatlarının serbest bırakılması ve uygulanan politikalar neticesinde giderek artan miktarda likidite durumlarında iyileşme olduğu, öz kaynaklar/yabancı kaynaklar oranında yani finansal yapılarında öz kaynaklar lehine artma olduğu, genelde faaliyet durumlarının canlandığı, kârlılık ve kârlılık oranlarında artışlar meydana geldiği tesbit edilmiştir.

Genel olarak imalat sanayinde faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 1980-1981 yıllarında artan likidite, düzelseme eğilimi gösteren finansal yapı ve yükselen kârlılıklarını daha sonra sürdürmedikleri görülmektedir. Genelde bu kuruluşlar rekabete açık oluşu nedeni ile fiyatlarını istedikleri gibi ayarlayamamakta ve fiyatların yükseltilmesi halinde stok ve dolayısı ile stok finansmanı problemi ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Enerji ve maden üretim, işleme ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren kuruluşlar ise incelenen dönemde 1979 yılından sonra giderek artan miktarda kâr elde etmelerine rağmen

işletme sermayeleri mevcut bulunmamakta ve bu kuruluşlar faaliyetlerini likidite darboğazı içinde yürütmektedirler. Ayrıca bu alanda faaliyet gösteren KİT'nin oldukça yüksek bir stok devir hızıyla çalışıkları dikkati çekmektedir.

Tarım, hayvancılık ve tarımsal girdi üretim, işleme ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren kuruluşların 1980 yılından sonra kâr elde ettikleri ve artan miktarda net işletme sermayesi ile çalışıkları görülmektedir. Bu kuruluşların genelde tarımsal destekleme ve tarımsal girdi üretim ve pazarlaması alanında faaliyet göstermeleri nedeni ile stokları yüksek, dolayısı ile stok devir hızı düşük, cari oranları yüksek ve öz kaynakları çok yetersizdir. Söz konusu kuruluşlar faaliyetlerini büyük ölçüde borçlanmak sureti ile yürütmektedirler.

Ulaştırma ve haberleşme alanında faaliyet gösteren KİT' nin ise 1980 yılında alınan Ekonomik İstikrar Tedbirleri ile kârlı hale geldikleri ve artan miktarda net işletme sermayesi ile çalışıkları görülmektedir. 1980 yılından sonra uygulanan fiyat politikası ile çoğu tekel niteliğinde olan bu kuruluşların finansal durumu olumlu yönde etkilenmiş, öz kaynakları artmış, likidite durumlarında olumlu gelişmeler olmuş ve kuruluşlar daha sağlıklı bir finansal yapıya kavuşmuşlardır.

A B S T R A C T

From last century on the role of state in economic and social life has been increased considerably. The early Laissez-faire policies of west european states in market have been left from 19th century on and state started to take part in economic and social life more actively by preparing necessary infrastructure to promote industrialisation and development.

The same tendencies were observed in post 1930's Turkey, with the same considerations. At the begining of 1930's the private sector was weak and its capital accumulation was very poor. In order to promote industrialisation and development, so the capital accumulation, state actively intervened to the economy.

Since early 1930's state started to create new economic establishments which were publicly owned and called State Economic Enterprises (SEEs). Now, SEEs are operating in all sectors of the Turkish Economy and acting effectively in regulating both economic and social life.

In this study financial structure of the SEEs were analyzed with the use of financial techniques and related ratios. 1977-1983 data were used to analyze liquidity positions, financial structure, economic activity, and profitability of 27 SEEs. In order to carry out these analyses, about some 21 ratios have been calculated.

In the first chapter of this study the historical background of SEEs, their conceptual definitions, their laws, and their role in economic and social life were summarized.

The second chapter was devoted to the theoretical explanation of financial analysis techniques and definitions of financial ratios.

In the last chapter 27 SEEs general and aggregated (by four main economic activity) financial tables and derived ratios were interpreted to determine the main economic tendencies.

The detailed balance sheets, revenue tables and related ratios which were derived from 1977-1983 financial data of 27 SEEs were given at the end of the study within Annexes.

At the end of the study it has been found that the liquidity situations, capital/debt ratios, economic activities, and profitabilities of SEEs improved positively after austerity programme of January 24, 1980.

E K T A B L O L A R

Faaliyet Gösteren Kuruluşların Oranları

**EK TABLO : 2 - Genel Olarak İmalat Sanayinde
Faaliyet Gösteren Kuruluşlar
Hakkında Özет Bilgiler**

(Milyon TL.)

I	I	I	I	I	I	I
I	NET I	OZ I	I	MAL & I	DONEM I	I
I KURULUSLAR	I ISLETME I	KAYNAK.I BILANCO I	HIZMET I	KAR I		I
I	I SERMA-I TOPLAMI I	TOPLAMI I	SATIS I	veya I		I
I	I YESI I	I	IHASILATI I	ZARARI I		I
I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I
I 1) M.K.E.K.	I	I	I	I	I	I
I 1977	938	2276	7548	4460	-162	I
I 1978	1084	2255	10343	5935	19	I
I 1979	1000	2241	19477	10501	-327	I
I 1980	5404	8019	35074	21050	1027	I
I 1981	9277	19029	47223	32688	2256	I
I 1982	11607	24505	62664	44649	3525	I
I 1983	19310	41363	85383	64264	6042	I
I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I
I 2) SUMERBANK	I	I	I	I	I	I
I 1977	3444	3402	14335	7935	374	I
I 1978	3937	3893	18151	11022	901	I
I 1979	4989	9337	29082	18235	1932	I
I 1980	8928	13414	51867	30624	2239	I
I 1981	10918	21838	72258	44820	467	I
I 1982	8415	29009	74720	71333	-2305	I
I 1983	12213	35853	136933	92202	-121	I
I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I
I 3) T.CIMENTO SAN.	I	I	I	I	I	I
I 1977	-1135	786	4142	2289	-145	I
I 1978	-381	845	5051	3620	-14	I
I 1979	-1462	250	7235	5227	-620	I
I 1980	1198	5994	15621	16126	921	I
I 1981	-2748	9120	40290	32515	2704	I
I 1982	-9548	8502	50580	41499	-714	I
I 1983	-13199	15238	65134	44741	-2450	I
I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I
I 4) T.D.C.I.	I	I	I	I	I	I
I 1977	699	1371	31278	7784	-1813	I
I 1978	-4179	-1640	37069	11988	-2903	I
I 1979	-3961	-935	56564	23806	1654	I
I 1980	4160	21364	91329	45414	2074	I
I 1981	100	28671	140000	44481	-9211	I
I 1982	-23425	18933	181972	80812	-17280	I
I 1983	-3741	83702	283215	91118	-22258	I
I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I	I-----I
I 5) SEKA	I	I	I	I	I	I
I 1977	-843	101	10563	4258	-463	I
I 1978	-1260	843	15952	6762	602	I
I 1979	-3008	2811	29218	8749	-1503	I
I 1980	-1730	11976	50520	25003	-324	I
I 1981	-8691	14352	70801	37012	-2312	I
I 1982	-14713	16542	89350	51736	-8456	I
I 1983	-23301	44192	139090	66778	-14674	I

EK TABLO : 3 - Genel Olarak İmlet Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Aktif)

D U R A N V A R L I K L A R												(Milyon TL.)																
1) KURULUŞLAR		DÖNEN TAS. BON.						DÖNEN VARLIK						DÖNEN VERLEN. YED.						NET MAD. MADDİ								
1) KASA VE HISSE S.		VERILEN AVANS. STİFLAR						VARLIK						AVANS. İSTİRK.						BİRK.		OLMA.		DURAN.				
1) İNKILÂR TANVİL ALAKAR.		VARLIK						VARLIK						VARLIK. ANDORTS.						DURAN.		DURAN.		VARLIK.				
1) İ.İ.E.K.		1) 1977						2) 1978						3) 1979						MADDE.		DİĞER		DURAN.				
1) 1) 1977	206	3	1420	491	2788	20	4928	8	162	0	373	2909	904	2005	17	5	12	0	60	2620	1	7548	1	AKTİF	1			
1) 2) 1978	81	2	2284	552	3576	40	6895	7	131	52	421	3789	10722	2767	22	3	19	0	51	3448	1	10343	1	DURAN	1			
1) 3) 1979	257	5	4637	1985	7204	68	14354	4	120	117	492	5223	1161	4162	22	5	17	0	211	5123	1	9477	1	DURAN	1			
1) 1) 1980	556	2	11470	2215	12982	155	21380	3	214	216	544	7694	13222	4372	21	7	14	0	331	7694	1	35074	1	VARLIK	1			
1) 2) 1981	1720	3	9279	5325	16820	197	35344	0	223	206	867	1585	10497	22	9	13	0	73	11879	1	47223	1	DURAN	1				
1) 3) 1982	1982	0	15824	4636	24159	210	46911	0	559	339	1261	15402	1935	13467	12	1	11	0	116	15753	1	62664	1	DURAN	1			
1) 4) 1983	3432	20	18674	7719	30385	266	60476	0	276	322	1454	38274	15760	22514	12	1	11	0	110	24887	1	85583	1	DURAN	1			
1) 2) SUMBERLİK	1249	3	3103	153	5118	141	9767	296	363	0	901	4123	13688	2735	13	2	11	20	242	4568	1	14333	1	DURAN	1			
1) 1) 1977	883	3	4364	705	6342	99	1201	53	221	0	927	5274	156	3678	18	7	11	35	625	5756	1	18151	1	DURAN	1			
1) 2) 1978	2181	2	6232	1206	10000	497	20518	61	296	0	997	8943	1835	7108	15	6	9	47	46	8554	1	29082	1	DURAN	1			
1) 3) 1979	2131	703	6544	2447	24999	530	3674	57	257	1	1005	16214	2444	13770	16	8	8	50	45	15193	1	51667	1	DURAN	1			
1) 1) 1980	3587	7	7544	3129	34524	497	49288	124	1385	0	1102	23249	3079	26210	17	11	6	77	56	22860	1	72256	1	DURAN	1			
1) 2) 1981	4517	0	186	144	75	41319	46241	122	1	0	22044	4862	27	4835	4	3	1	27	1449	28479	1	74720	1	DURAN	1			
1) 3) 1982	7465	204	32229	4085	45030	1237	90250	122	1341	0	1873	57344	14218	43126	231	150	91	1	139	46683	1	136333	1	DURAN	1			
1) 4) 1) CIMENTO SAN.	182	1	75	170	652	11	1101	9	15	0	313	3564	866	2698	1	1	1	0	1	5	3041	1	4142	1	DURAN	1		
1) 2) 1977	198	1	311	206	824	34	1574	7	20	0	320	4137	1015	3122	0	0	0	0	0	8	5051	1	5051	1	DURAN	1		
1) 3) 1978	589	2	783	1310	3	3078	14	37	0	344	4914	1159	3755	0	0	0	0	0	7	4157	1	7235	1	DURAN	1			
1) 1) 1979	776	2	869	1172	4015	38	6872	47	104	0	401	9450	1304	8146	1	1	0	0	0	51	8749	1	15621	1	DURAN	1		
1) 2) 1980	3022	2	2635	2515	9197	59	17330	106	181	0	458	23703	1617	22086	2	1	1	0	0	26	22860	1	40270	1	DURAN	1		
1) 3) 1981	2053	0	2144	1499	10557	3	16256	0	201	0	631	35309	1976	33433	8	1	1	0	0	52	3434	1	30580	1	DURAN	1		
1) 4) 1982	2134	0	2420	3882	10965	125	19666	0	253	0	1055	55663	10939	44704	10	2	8	0	0	48	46668	1	65134	1	DURAN	1		
1) 5) 1) O.C.I.	237	0	814	11657	56223	4123	75138	1	2291	0	1023	193967	0	193907	33	0	33	0	33	654	10168	280877	1	28315	1	DURAN	1	
1) 6) SEKA	1977	223	1	881	611	1737	3	3456	16	16	0	12	8249	1345	6904	146	7	161	0	0	7107	1	10563	1	DURAN	1		
1) 7) 1978	178	1	1471	645	2149	87	4331	13	14	0	11	12727	1561	11166	225	6	217	0	0	0	0	0	11421	1	15552	1	DURAN	1
1) 8) 1979	651	3	3727	1673	3482	2	9118	10	26	39	14	21482	2164	19378	289	56	233	0	0	0	0	0	19760	1	29218	1	DURAN	1
1) 9) 1980	887	4	2618	2596	6611	408	15124	7	101	71	13	37807	3115	34692	660	159	502	10	0	0	0	0	35396	1	50520	1	DURAN	1
1) 10) 1981	978	7	2467	3191	13511	151	20305	0	154	90	18	52878	5303	47575	2650	8	285	17	0	0	0	0	50476	1	50901	1	DURAN	1
1) 11) 1982	1499	0	4470	3391	16531	27	2518	0	218	149	18	68035	7967	60668	3375	349	2956	21	2	63432	1	89350	1	DURAN	1			
1) 12) 1983	3760	0	5669	2087	25111	0	245	146	18	141529	39070	102459	4930	774	4056	25	330	107279	1	139960	1	DURAN	1					

Kaynak : T.C. Maliye Bakanlığı KİT Yıllıkları ve Bütçe Gerekçesi.

EK TABLO : 3a - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Pasif)

(Millions TL.)

I	I	KISA	VADELI	YABANCI	• KAYNAKLAR	I	UZUN	VADELI	YABANCI	KAYNAKLAR	I	I	O Z	K A Y N A K L A R	I	I							
I	I	I ALINAN	VERGI	DIGER KISA VAD.I		I	DIGER UZUN VAD.I	YABANCI	I	ODEN-		DZEL	DAGITIL- YENIDEN	OZ I	PASIF I								
I	I	IKREDI VE	ALINAN RESIM	YAB. YAB.KAY.I	ALINAN	I	YAB. YAB.KAY.I	KAYNAK I NOMINAL	I	NEMIS ODENMIS		KARSI-	MAMIS DEGER.	KAYNAK.I	TOPLAMI I								
I	I	1 TAHVIL BORCLAR	AVANS. GID.TAH.	KAYNAK. TOPLAMI I	KREDI. BORCLAR	I	KAYNAK. TOPLAMI I	SERMAYE	I	SERMAYE YEDEKLER	LILKAR	KARLAR	FONU ZARARLAR	TOPLAMI I	I								
I	I	I) M.K.E.K.				I			I					I	I								
I	1977	1036	978	1576	400	0	3990	1269	7	0	6	1282	5272	1750	37	1713	515	214	0	166	2276 I	7548 I	
I	1978	856	1464	2366	925	0	5811	2211	59	0	7	2277	8088	1750	37	1713	528	182	10	178	2253 I	10343 I	
I	1979	1222	2857	3566	5708	1	13354	3748	127	0	7	3882	17236	7000	5287	1713	530	507	0	509	2241 I	19477 I	
I	1980	2388	7434	6777	5371	6	21976	4850	229	0	0	5079	27055	15000	7610	7390	532	392	0	295	8019 I	35074 I	
I	1981	3618	8351	9779	4318	1	26067	1910	217	0	0	2127	28194	30000	13086	16914	573	545	1219	222	19029 I	47223 I	
I	1982	5094	8616	15495	5006	1093	35304	2516	339	0	0	2855	38159	30000	10804	19196	4155	1154	0	0	24505 I	62664 I	
I	1983	9495	10476	12765	8449	1	41186	2505	322	0	7	2854	44020	100000	76804	23196	4319	1963	4572	7313	0	41363 I	85383 I
I	I) 2) SUMERBANK					I			I											1	1		
I	1977	3701	1191	289	1020	122	6323	1824	2786	0	0	4610	10933	2250	26	2224	1034	162	124	142	3402 I	14335 I	
I	1978	4525	1816	302	1708	113	8464	2326	3468	0	0	5794	14258	2250	0	2250	1090	199	354	0	3893 I	18181 I	
I	1979	8045	2963	924	3410	187	15529	3941	275	0	0	4216	19745	8000	1160	6840	1229	331	937	0	9337 I	29082 I	
I	1980	13459	5401	1763	6646	477	27746	7613	3093	1	0	10707	38453	25000	12990	12010	1537	444	0	577	13414 I	51867 I	
I	1981	21133	9700	1387	5826	534	38380	11810	229	0	1	12040	50420	25000	5067	19933	1334	745	0	374	21838 I	72258 I	
I	1982	22392	9975	860	963	3636	37826	3150	213	0	4522	7885	45711	60000	36444	23556	373	10217	0	5137	29009 I	74720 I	
I	1983	32779	29997	4840	8903	1518	78037	16107	6936	0	0	23043	101080	70000	44174	25826	1548	1502	0	11215	4238	35853 I	136933 I
I	I) 3) T.CIMENTO SAN.					I			I											I	I		
I	1977	1161	970	56	49	0	2236	1120	0	0	0	1120	3356	1000	43	957	130	40	0	341	786 I	4142 I	
I	1978	739	1043	112	56	5	1955	2251	0	0	0	2251	4206	1000	0	1000	145	70	151	521	845 I	5051 I	
I	1979	2175	2053	200	106	6	4540	2410	0	35	0	2445	6985	2500	1488	1012	142	110	0	1014	250 I	7235 I	
I	1980	2044	3240	198	192	0	5674	3733	0	220	0	3953	9627	7000	1220	5780	148	178	0	112	5994 I	15621 I	
I	1981	7699	11693	414	372	0	20178	10637	0	355	0	10992	31170	14000	6951	7049	271	149	1651	0	9120 I	40290 I	
I	1982	6217	18316	496	769	6	25804	15893	26	355	0	16274	42078	14000	4979	9021	603	211	0	1333	8502 I	50569 I	
I	1983	7918	22346	583	1418	0	32265	16490	20	1121	0	17631	49896	14053	0	14053	789	359	0	6033	5996	15238 I	45134 I
I	I) 4) T.D.C.I.					I			I										I	I			
I	1977	4133	3076	2935	3087	52	13283	11946	4678	0	0	16624	29907	3250	0	3250	419	1083	0	3381	1371 I	31278 I	
I	1978	3804	5249	2562	6187	88	17890	20102	717	0	0	20819	38709	3250	0	3250	419	235	0	3544	-1640 I	37069 I	
I	1979	4761	5715	6389	6687	385	23937	32886	675	0	1	33562	57499	20000	16750	3250	419	374	0	4978	-935 I	56564 I	
I	1980	6801	8442	3142	7407	862	26654	43096	215	0	0	43311	69965	35000	11331	23669	447	664	0	3416	21364 I	91329 I	
I	1981	3548	27408	3604	11309	2653	48522	59834	2971	0	0	62807	111329	65000	24069	40931	492	1266	0	14018	28671 I	140000 I	
I	1982	3413	58145	38	15965	1950	79511	81073	2455	0	0	83528	163039	65000	17119	47881	393	2208	B1	31630	18933 I	181972 I	
I	1983	3557	42654	2537	26160	3971	78879	110275	10359	0	0	120634	199513	150000	61205	88795	411	2928	0	45639	54071	83702 I	283215 I
I	I) 5) SEKA					I			I										I	I			
I	1977	2386	1072	13	828	0	4299	6163	0	0	0	6163	10462	1500	157	1343	96	120	0	1458	101 I	10563 I	
I	1978	2121	2043	32	1594	1	5791	9318	0	0	0	9318	15109	1500	57	1443	96	160	0	856	843 I	15952 I	
I	1979	2862	6116	52	3495	1	12526	13881	0	0	0	13881	26407	10000	4993	5007	96	76	0	2368	2811 I	29218 I	
I	1980	4111	9977	261	2505	0	16854	21690	0	0	0	21690	38544	18000	3440	14560	248	472	0	3304	11976 I	50520 I	
I	1981	8549	18219	300	1928	0	28996	27450	0	0	3	27453	56449	35000	15373	19627	248	497	0	6020	14352 I	70801 I	
I	1982	10290	27209	1	3131	0	40631	32175	0	0	2	32177	72808	35000	3968	31032	475	552	0	15517	16542 I	89350 I	
I	1983	11386	40907	5	2814	0	55112	39767	0	6	13	39786	94898	70000	24891	45109	553	636	0	28409	30515	44192 I	139090 I

EK TABLO : 4 - Genel Olarak İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu

																	(Milyon TL.)		
		MAL	HİZMET	ALINAN	VERGİ	GAYRI	SAFİ	SATIŞ	KASA	HASİ-I	LATTAN	SAFI	HİZMET	SAFI	ARAS.	PAZAR-	GENEL	ISLETME	
KURULUŞLAR	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
	I	SATIS	SATIS	SUBVAN-	TADE-I	SATIS I	VERGI-	TADE-	ISKOM-	DIGER-I	INDI-I	SATIS I	SATIS I	SATIS I	GELIS.	LAMA	IDARE I	DÖNEM İFAALİYET I	
	I	IHASILATI	MASILATI	SIYON	LERI	IMASILATI I	LERI	LER	LER	LEPI I	RIMLER	IMASILATI	IMALİYETI I	KARI I	GIDER.	GIDER.I	GIDER.I	KARI I	
1) M.Y.E.K.																			
	1977	4460	0	0	9	4469	113	0	0	2	115	4354	3357	997	25	61	845	931	661
	1978	5935	0	0	17	5952	159	0	0	2	152	5800	4144	1656	32	81	1094	1207	4491
	1979	10501	0	0	32	10533	245	1	0	3	249	10284	7875	2491	81	158	2286	2525	-1161
	1980	21050	0	0	35	21085	470	0	0	235	705	20380	14236	6144	118	254	3195	3547	25771
	1981	32688	0	0	745	33433	734	1	0	255	990	32443	24755	7688	163	357	3756	4276	34121
	1982	44649	0	0	134	44783	972	1	0	135	1108	43675	32703	10972	207	398	4554	5159	58131
	1983	64264	0	0	29	64293	1202	5	0	76	1283	63010	45780	17230	286	723	5809	6818	104121
1) 2) SUNERBAN																			
	1977	7935	0	27	43	8005	169	0	0	49	218	7787	5953	1834	1	432	558	991	8431
	1978	11022	0	41	53	11116	239	0	0	61	300	10816	7886	2930	1	650	814	1465	14651
	1979	18235	0	70	88	18393	428	0	0	79	507	17886	12464	5422	1	1103	1316	2420	30021
	1980	30624	0	7	141	30772	1053	0	0	238	1291	29481	19301	10180	3	1943	2643	4589	55911
	1981	44820	0	1	168	44989	1474	0	0	423	1897	43092	31602	11490	3	2590	3323	5916	55741
	1982	71333	0	0	1040	72373	1549	0	0	1107	2656	67717	56294	13423	5	3120	4400	7525	58981
	1983	92202	0	0	1772	93974	1826	0	0	704	2530	91444	72586	18858	11	3561	5118	8710	101481
1) 3) T.CIMENTO SAN.																			
	1977	2268	21	3	10	2302	212	0	0	52	264	2038	2149	-111	0	0	67	67	-1781
	1978	3544	76	0	16	3636	348	0	0	37	385	3251	3424	-173	0	0	85	85	-2581
	1979	5025	202	419	3	5649	478	0	0	237	715	4934	5291	-357	0	0	126	126	-4831
	1980	15033	1093	0	21	16147	1347	0	0	556	1903	14244	12942	1302	0	0	0	0	13021
	1981	31050	1465	0	1150	33665	2198	0	0	3830	6028	27637	23716	3921	0	0	0	0	39211
	1982	39658	1841	0	1706	43205	2925	0	0	4846	7771	35434	33408	2026	0	0	300	300	17261
	1983	41588	3155	0	585	45326	3733	0	0	2375	6108	39218	37815	1403	0	0	597	597	8061
1) 4) İ.D.C.I.																			
	1977	7784	0	0	0	7784	534	0	0	38	572	7212	7002	210	9	125	601	735	-5251
	1978	11988	0	0	0	11988	1039	0	0	153	1192	10796	11932	-1136	7	195	906	1108	-22441
	1979	23806	0	0	0	23806	1900	0	0	238	2138	21668	16744	4924	54	310	1478	1842	30821
	1980	45414	0	0	0	45414	4214	0	0	610	4824	40590	34421	6169	104	512	2253	2869	33001
	1981	44481	0	2	0	44483	3956	0	0	458	4414	40089	40832	-763	19	840	3025	3884	-46471
	1982	80812	0	1	0	80813	2853	16	0	790	3659	77154	78830	-1676	26	831	3129	3986	-56621
	1983	91118	0	0	3426	94544	3416	0	0	876	4292	90252	88214	2038	31	1354	3230	4615	-25771
1) 5) SEKA																			
	1977	4258	0	465	0	4723	437	0	0	5	442	4281	3988	293	0	78	181	259	341
	1978	6762	0	730	0	7492	700	0	0	8	708	6784	5446	1338	0	118	305	423	9151
	1979	8749	0	3119	0	11668	904	0	0	8	912	10956	10531	425	0	148	608	756	-3311
	1980	25003	0	428	0	25431	2605	5	0	0	2610	22821	18651	4170	0	273	1371	1644	25261
	1981	37012	0	16	0	37028	3721	0	0	0	3721	33307	30714	2593	0	299	1471	1770	8231
	1982	51736	0	0	20	51756	4823	0	0	15	4838	46918	44332	2586	0	367	1954	2321	2651
	1983	66778	0	0	39	66817	6015	0	0	0	6015	60802	58373	2429	0	471	2591	3062	-6331

Kaynak : Kuruluşlardan Alınan Bilgiler.

EK TABLO : 4a - Genel Olarak İmalat Sanayiinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların
Kâr/Zarar Tablosu (Devam)

														(Milyon TL.)	
I KURULUSLAR		KARSILIK. BECMIS ISTIRAK		IFAALIYET		GECHIS		CALIS.		IFAALIYET		KAR		I DÖNEM	
		FAIZ- LER	KOMIS- YONLAR	KULLA- NILMA.	YIL.AIT KAR	KAR PAYI	HASILAT I HASILAT I	DIGER I	DISI I	FAIZ- LER	KOMIS- YONLAR	KISIM GID. & ZA.	DIGER.I	DISI I veya GIDER.I	GIDER.I ZARARI
I 1) M.K.E.K.															
	1977	7	0	3	9	27	30	76	151	0	9	105	39	304	-162
	1978	4	0	6	91	32	62	195	195	0	232	116	82	625	19
	1979	43	0	3	46	185	56	333	292	0	17	190	45	544	-327
	1980	122	0	60	233	0	68	483	1154	0	126	629	124	2033	1027
	1981	376	0	7	128	107	145	763	1222	0	266	322	109	1919	2256
	1982	335	0	16	319	79	195	944	2177	0	134	271	650	3232	3525
	1983	274	0	30	1091	31	349	2575	4783	0	613	294	1255	6945	6042
I 2) SUMERBANK															
	1977	292	9	0	0	30	117	448	381	3	0	10	523	917	374
	1978	338	11	0	0	42	120	511	430	2	0	0	643	1075	901
	1979	411	19	0	0	46	277	753	747	7	0	0	1069	1823	1932
	1980	476	15	0	0	99	662	1252	1842	16	0	28	2718	4604	2239
	1981	1246	19	0	0	175	1192	2632	3912	33	0	283	3531	7739	467
	1982	1833	33	0	0	97	936	2893	6799	66	0	57	4174	11096	-2305
	1983	3506	45	0	0	329	2048	5928	12378	91	0	104	3624	16197	-121
I 3) T.CIMENTO SAN.															
	1977	16	19	1	14	26	113	189	133	0	12	8	3	156	-145
	1978	3	21	0	7	45	370	446	189	0	7	0	6	202	-14
	1979	6	24	0	2	23	53	108	204	0	8	3	30	245	-20
	1980	74	17	0	24	54	112	281	401	0	36	180	45	662	921
	1981	115	33	0	36	84	112	380	1366	5	165	1	60	1597	2704
	1982	307	68	3	92	2034	269	2773	4315	8	681	0	209	5213	-714
	1983	500	25	1	153	2481	637	3797	5315	0	97	889	752	7053	-2450
I 4) T.D.C.I.															
	1977	205	0	5	24	2	143	379	1388	0	44	76	159	1667	+1813
	1978	9	0	17	60	1	215	302	678	0	100	33	150	961	-2903
	1979	73	0	8	259	1	210	551	779	0	382	154	664	1979	1654
	1980	37	0	327	376	0	329	1069	351	0	496	56	1192	2295	2074
	1981	311	0	64	51	43	1135	1604	2596	0	2466	178	928	6168	-9211
	1982	547	0	24	146	70	2124	2911	7431	0	1584	27	5487	14529	-17286
	1983	719	0	128	5650	102	2589	9188	9814	0	15382	72	3601	20869	-22258
I 5) SEKA															
	1977	184	0	0	0	0	41	225	468	0	3	30	221	722	-463
	1978	293	0	46	5	0	28	372	544	0	8	107	26	685	602
	1979	99	0	30	13	0	41	183	908	0	115	263	69	1355	-1503
	1980	4	0	0	0	0	114	118	1450	0	0	0	1518	2968	-324
	1981	700	0	0	0	0	1135	1835	3136	0	0	0	1834	4970	-2312
	1982	735	0	10	341	13	223	1322	6811	0	1597	1181	454	10043	-8456
	1983	620	0	7	472	10	309	1618	6991	0	1987	2275	4406	15659	-14674

**EK TABLO : 6 - Enerji ve Maden Üretim,
İşleme ve Pazarlaması
Alanında Faaliyet Gösteren
Kuruluşlar Hakkında Özeti
Bilgiler (Milyar TL.)**

I	I	I	I	I	I	I
I	I	NET I	OZ I	I	MAL & I	DONEM I
I	KURULUSLAR	ISLETME I	KAYNAK I	BILANCO I	HIZMET I	KAR I
I			SERMA-I	TOPLAMI I	SATIS I	veya I
I		YESI I		I	INHASILATI I	ZARARI I
I	-----	-----	-----	-----	-----	-----
I	6) ETIBANK					I
I	1977	-7372	1137	20669	3815	-1764 I
I	1978	-7934	-1108	25273	5575	-2261 I
I	1979	-2135	4414	37711	9281	-2208 I
I	1980	1760	15576	66451	27395	4557 I
I	1981	727	25695	101121	38336	5768 I
I	1982	4106	37836	139324	48466	4308 I
I	1983	26879	95842	226534	62541	18870 I
I	-----	-----	-----	-----	-----	I
I	7) T.E.K.					I
I	1977	-2956	43626	69428	9818	2048 I
I	1978	-6609	75250	117604	15216	2094 I
I	1979	-12958	87125	166017	22391	3910 I
I	1980	-33648	122518	275134	60964	14947 I
I	1981	-54919	174614	434294	97170	19222 I
I	1982	-47739	284322	689067	162818	42009 I
I	1983	-139139	491319	1183127	232099	-14540 I
I	-----	-----	-----	-----	-----	I
I	8) PETKIM-PET.A.S.					I
I	1977	505	2824	8992	6189	643 I
I	1978	-534	3579	13039	8166	1110 I
I	1979	-1368	6133	33924	18758	3935 I
I	1980	-6682	14976	86139	36280	10075 I
I	1981	-3925	27926	126856	35321	819 I
I	1982	-10734	45223	193317	55788	2000 I
I	1983	-34867	80089	258529	75880	3330 I
I	-----	-----	-----	-----	-----	I
I	9) PETROL OFISI					I
I	1977	1510	1854	8174	19531	-284 I
I	1978	1896	2024	12407	39469	166 I
I	1979	8978	3381	20146	79367	2002 I
I	1980	13819	4403	51257	222508	3548 I
I	1981	11911	9500	66237	345805	4894 I
I	1982	15464	13085	91890	479406	4296 I
I	1983	12094	14468	117527	647349	4536 I
I	-----	-----	-----	-----	-----	I
I	10) T.P.A.B.					I
I	1977	-4980	3841	35365	27312	-2052 I
I	1978	-9677	-174	53283	49798	-3384 I
I	1979	-3037	4577	88985	88732	4772 I
I	1980	-23428	12658	244087	342121	8154 I
I	1981	-21122	59749	465649	554047	56082 I
I	1982	-2842	126386	638343	883762	78546 I
I	1983	38176	225652	1137635	1185766	95933 I
I	-----	-----	-----	-----	-----	I
I	11) T.K.I					I
I	1977	-9098	-5742	9610	3352	-8520 I
I	1978	-7101	-5697	25957	8447	2 I
I	1979	-9533	-5586	55299	13458	36 I
I	1980	-9130	3454	90065	39124	572 I
I	1981	-15343	23249	165631	62304	4919 I
I	1982	6387	62963	187715	92533	14836 I
I	1983	31693	124197	321996	129555	33698 I
I	-----	-----	-----	-----	-----	I
I	12) KARADEMIR B.I.					I
I	1977	214	-43	2421	717	-388 I
I	1978	-1492	-434	2450	1063	-387 I
I	1979	366	1987	3683	2491	295 I
I	1980	2042	4237	6219	5638	1308 I
I	1981	1852	4671	11508	8317	1285 I
I	1982	1543	4737	12993	10216	460 I
I	1983	-4754	10371	30647	16290	-548 I

EK TABLO : 7 - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Aktif)

(1) Son iki aylık dönemde ADAS ve ISILITAS dahildir.

(2) (TPAO + İPRAŞ + İGSAS + BOTAŞ + DİTAS) Konsolide olarak düzenlenmişti.

Kaynak : T.C. Maliye Bakanlığı KİT Yıllıkları ve Bütçe Gömbezi

EK TABLO : 7a - Enerji ve Maden Üretim, İgleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Pasif)

(Milyon TL.)

KURULUSLAR	I	KISA	VADELİ	YABANCI	KAYNAKLAR	I	UZUN	VADELİ	YABANCI	KAYNAKLAR	I	I	O	Z	KAYNAKLAR	I	I
																DİZ I	PASIF I
KREDİ VE ALIMAN VERGİ DİGER KISA VADİ	I	ALIMAN RESİM YAB. YAB.KAY.I ALIMAN ALIMAN YAB. YAB.KAY.I KAYNAK I NOMİNAL MERİS MERİS KARSİ- KARSİ- KAYNAK.I TOPLAMI DEĞER DEĞER KAYNAK.I TOPLAMI	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I TAHMİB BORCLAR AVANS. GİD.TAH. KAYNAK. TOPLAMI I KREDİ. BORCLAR AVANS. KAYNAK. TOPLAMI I TOPLAMI I SERNAYE SERNAYE YEDERLER LİKLIK KARLAŞ FONU ZARARLAR TOPLAMI I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
b) ETIBANU	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1977 9558 2501 101 926 7 13093 4340 90 0 0 4430 19623 3250 40 3190 530 861 0 3444 1137 1 20660 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1978 9441 4998 297 2301 18 17055 9276 50 0 0 9326 26381 3250 40 3190 1211 1010 0 6519 -1106 1 25273 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1979 11519 7295 1197 3156 19 25161 10054 57 0 0 10111 33297 12000 1492 10508 867 1136 0 8117 4414 1 37711 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1980 17983 10856 1754 7729 50 30832 12374 119 0 0 12493 50875 25000 7990 17010 1340 1634 0 4406 15576 1 64651 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1981 13556 36343 2026 6365 44 58536 16780 310 0 0 17090 75426 25006 0 25000 1410 533 0 1268 25695 1 101121 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1982 43758 27680 1050 7473 56 80015 21162 311 0 0 21473 101488 90000 57334 32666 1505 3463 202 0 37824 1 135324 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1983 57963 26082 2888 1360 94 100088 30182 415 0 0 30604 130692 128900 46745 82155 1962 1587 10164 34 0 95842 1 226534 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
c) T.E.Y.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1977 2595 5461 229 2635 1 10924 10853 3204 462 219 14878 25802 20000 6781 13219 28911 225 1271 0 43626 1 89426 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1978 6173 8585 292 4623 1 19674 15524 4336 401 219 22480 43554 28000 6010 13990 1070 339 384 59467 0 75256 1 117604 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1979 15925 13699 297 5151 1 35073 37626 5421 401 171 43819 78892 50000 34508 15492 1192 415 3909 66117 0 67125 1 166017 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1980 21178 36057 326 14712 1 72274 75946 3340 401 455 80342 152616 50000 4372 45626 4188 612 0 72096 0 122518 1 275134 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1981 26246 78667 436 18754 0 124045 124227 10542 401 245 135435 259680 200000 107439 92561 6975 836 0 74242 0 174614 1 434244 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1982 34306 141787 644 13265 30 190629 203166 10734 368 308 214716 404745 200000 40431 159569 6975 1292 42009 74477 0 284322 1 469667 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1983 40792 286154 1472 19789 46 350255 320755 19757 806 235 341553 691808 501602 246257 253345 13066 2516 0 256759 14367 491319 1 1183127 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
d) PETKİM-PET.A.S.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1977 956 396 203 810 1 2360 3808 0 0 0 3808 6168 2500 377 2123 510 60 131 0 2824 1 8992 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1978 842 1256 823 817 0 3740 5700 0 0 0 5700 9456 2500 124 2376 400 105 698 0 3579 1 13039 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1979 1217 8077 1877 1456 1 12626 15163 0 0 0 15163 27791 2500 0 2500 1239 168 2226 0 6133 1 33924 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1980 4657 16275 930 5562 0 27344 43797 0 0 0 43797 71161 8000 0 8000 2978 409 3591 0 14978 1 8413 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1981 10035 12480 928 2230 5 25878 73052 0 0 0 73052 98930 40000 15940 24040 3103 334 435 0 2726 1 126856 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1982 18836 17507 1120 9570 6 47039 101055 0 0 0 101055 148094 40000 0 40000 3320 121 1782 0 45223 1 193317 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1983 42266 11132 1619 12064 21 69122 110317 0 0 1 110318 176440 100000 36034 63966 323 3330 9568 0 86689 1 258525 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
e) PETROL OFİSİ	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1977 548 4597 417 126 9 5699 364 30 0 27 621 4320 2500 365 2135 0 33 0 314 1854 1 8174 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1978 346 7743 786 449 9 9333 849 189 0 12 1050 10383 2500 345 2135 0 37 0 148 2024 1 12407 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1979 1858 5614 564 1116 9 9161 895 6700 0 9 7604 16765 4000 1865 2135 0 111 1135 0 3381 1 20146 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1980 1776 27072 213B 2413 30 33429 675 12740 0 10 13425 46854 4000 1710 2296 0 177 1936 0 4433 1 51257 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1981 2025 40853 4254 469 1889 49849 249 6609 0 19 6877 56737 4000 1384 2618 0 52 6832 0 9509 1 66237 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1982 1979 60167 3191 854 4323 70534 186 8054 0 29 8271 78805 4000 347 3653 0 4365 5067 0 13065 1 71890 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1983 1816 72377 9485 3939 7233 95050 132 7860 0 17 8009 103059 100 75 25 3608 98 10737 0 0 14468 1 117527 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
f) T.P.A.D.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1977 7519 9349 80 1002 1092 19042 11355 1124 0 23 12502 31544 4050 0 4050 1702 146 35 2092 3841 1 35385 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1978 8017 20353 103 1209 1210 30892 15122 7438 0 5 22565 53457 4050 0 4050 1159 92 61 5336 -174 1 53283 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1979 10857 30409 175 3668 1085 46185 26970 11253 0 0 3823 84408 4050 0 4050 930 126 3153 3682 4577 1 88985 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1980 105644 72788 351 7801 3230 189834 36493 5102 0 0 41595 231429 12050 6849 5181 1206 177 18239 12147 12658 1 244027 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1981 192107 146259 379 12489 1738 352972 35071 17857 0 0 52928 405900 12560 6955 5515 9084 217 56083 11180 59749 1 445649 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1982 233166 171020 658 15957 3308 444309 36321 31327 0 0 67648 511957 12500 6634 5666 31890 337 76545 11948 0 125356 1 638343 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1983 457055 31473 1122 24722 3835 80911 58217 52855 0 11 11972 911983 12500 6834 5666 60593 544 60625 42916 92 225652 1 117635 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
g) T.K.İ.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1977 6580 484 288 3075 2 12429 2895 27 0 1 2923 15352 2500 0 2500 85 237 0 8564 -374 1 9610 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1978 6262 7974 396 9245 2 23879 7675 99 0 1 7775 31654 2500 0 2500 85 278 0 8560 -5693 1 25957 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1979 12135 17382 1301 18555 9 47382 13338 163 0 2 13503 60885 15000 12500 99 366 0 8551 -586 1 55249 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1980 11952 31112 2091 22026 125 67306 19271 31 0 3 19305 68611 20000 9073 1027 99 409 0 7981 3454 1 90085 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1981 13185 43606 1931 29275 198 108175 34240 164 0 3 34407 142582 100000 82631 17369 154 469 5237 0 23249 1 165851 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1982 13592 15639 4181 38674 14 74105 50471 165 0 11 50647 124752 100000 48855 51145 2294 583 8941 0 6293 1 187715 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1983 16049 27000 3643 37393 22586 108071 83890 13 0 5825 89728 197799 100000 22330 77670 11722 732 16012 18061 0 124197 1 321996 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
h) KARİMANİZİ D.İ.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1977 515 81 3 48 7 434 1810 0 0 0 1810 2464 1000 0 1000 0 4 0 1047 -43 1 2421 I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
1978 2089 222 0 0 36 2347 531 0 0 6 537 2884 1000 0 1000 0 0 0 1434 -434 1 2450 I	I	I															

**II TABLO : 8 - Enerji ve Maden Üretim, İğlem ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların
Kâr/Zarar Tablosu**

I. Nisan (L.)																		
KURULUSLAR	I. SATIS	SATIS	ALISAN	VERBİ	SATIS	SATIS	KASB	LATIF	SATIS IS	SATIS	SATIS	ISLETME						
	I. SATIS	SATIS	SATIS	ALISAN	VERBİ	SATIS	SATIS	KASB	LATIF	SATIS	SATIS	SATIS	SATIS	SATIS	SATIS	SATIS	SATIS	SATIS
6) ETIBANK																		
1977	3813	0	22	09	3926	478	0	0	0	478	3448	3218	232	0	128	841	969	-737
1978	3573	0	44	116	3737	458	0	0	0	450	3107	4646	467	0	172	1379	1351	-1984
1979	3281	0	196	112	3931	971	0	0	0	971	8629	5721	2499	0	272	2053	2229	374
1980	27395	0	9	242	21637	2242	0	0	0	2242	25395	14328	10875	0	783	3611	4314	4561
1981	38336	0	0	1407	39743	2383	3	0	0	2384	37457	23375	14064	0	1072	5077	6149	7915
1982	40444	0	0	2144	50410	1947	5	0	0	1952	48458	33328	15332	0	1173	6169	7342	7996
1983	42541	0	0	3701	64442	2989	0	0	0	2989	64533	35844	28507	25	1416	7276	8717	19790
7) T.E.K.																		
1977	9810	0	261	0	1079	42	0	0	0	42	1017	6660	337	1	386	146	537	2820
1978	15216	0	347	0	15583	47	0	0	0	47	15516	10502	5014	2	1014	229	1245	3749
1979	22391	0	234	0	22427	49	0	0	0	49	22338	14973	7583	2	1273	350	1465	5978
1980	60964	0	933	0	41897	68	0	0	0	68	61229	37257	24572	2	3212	492	3766	20844
1981	91170	0	1861	0	99631	536	0	0	0	536	98495	64233	34142	2	71	581	656	33488
1982	162810	0	2761	0	162579	945	0	0	3	945	164611	99256	66085	2	95	450	747	45338
1983	22049	0	2826	0	23545	1181	0	0	9	1181	23545	201599	32046	0	129	1587	1716	30350
8) PETKİD-PET.A.S.																		
1977	6189	0	0	0	4189	457	0	0	0	457	5492	4417	1075	10	46	3	59	1016
1978	6144	0	0	0	8156	1076	0	0	0	1076	7099	5119	1971	11	50	171	232	1739
1979	18358	0	115	0	18473	2420	0	0	0	2420	16052	10328	5725	16	73	323	412	5113
1980	34200	0	177	0	34557	4901	0	0	0	4901	31556	19557	11599	28	141	649	832	10766
1981	33321	0	0	0	33321	4794	0	0	0	4794	20527	26666	4461	29	231	1362	1422	2837
1982	35780	0	0	0	35780	7321	0	0	0	7321	48447	36119	12146	37	227	1576	1810	10508
1983	75580	0	0	0	75580	10217	0	0	0	10217	65163	47728	17937	52	443	7919	9465	7522
9) PETROL OFİSİ																		
1977	19531	0	0	0	19531	0	0	21	0	21	19516	18784	730	0	1	73	740	-10
1978	37467	0	0	0	37467	0	0	27	0	27	37442	37487	1953	0	1249	1249	704	
1979	79347	0	0	0	79347	0	0	27	0	27	79348	75610	3736	0	8	1792	1792	1738
1980	222508	0	0	0	222508	0	0	50	0	50	22258	213111	9347	0	2	2525	2327	6829
1981	345805	0	0	0	345805	0	0	225	0	225	345586	334932	10448	0	10	3756	3946	6642
1982	477406	0	0	0	477406	0	0	370	0	370	477016	448017	11019	0	31	4516	4557	6442
1983 (1)	447349	0	0	0	447349	0	0	431	0	431	446418	432617	14301	0	164	6079	6243	8032
10) T.P.A.S. (2)																		
1977	24904	403	0	933	28245	2941	288	0	437	3646	24599	23257	-458	5	46	74	139	-797
1978	49121	677	0	2284	52082	5844	81	0	311	4436	45446	44320	1326	39	150	139	246	178
1979	87761	971	0	10491	97223	8699	146	0	3284	12129	87994	70584	16798	589	217	282	1038	15732
1980	369448	1173	0	19016	341137	14286	10124	0	11632	36444	325093	301543	23350	415	664	690	1569	29911
1981	552503	1544	0	11281	545226	22014	34504	0	28132	48752	487576	448097	30279	6	664	475	1345	28934
1982	891371	2571	0	18466	702428	30174	52244	0	34066	116884	785744	729404	56140	9	273	929	1704	54434
1983	1182113	3435	0	47099	122354	42368	12809	0	34664	20743	192213	192919	43394	59	612	1391	1862	63312
11) T.E.I.																		
1977	3244	88	0	0	3352	0	0	0	0	3352	8535	-5181	0	447	1297	1744	-4725	1
1978	6314	133	10158	0	18445	0	0	0	0	18445	14420	4185	0	707	2182	2889	1261	
1979	13223	235	14496	0	29558	0	0	0	0	29558	23455	4265	0	1063	3730	4813	1396	
1980	38721	483	12446	0	51570	0	0	0	0	51570	40490	10398	0	2682	5661	7743	3127	
1981	61741	543	11584	0	75486	0	0	0	0	75486	57632	15654	0	2584	7520	10154	5732	
1982	91738	795	8524	0	10107	0	0	0	0	10107	72775	20382	0	3320	10123	13443	14437	
1983	128924	631	19843	0	149398	0	0	0	0	149398	104443	45335	0	5157	12116	17273	26062	
12) KARADEMİR B.I.																		
1977	717	0	0	0	717	117	0	0	0	117	499	716	-116	0	0	0	0	-116
1978	1043	0	0	0	1043	197	0	0	0	197	866	758	-72	0	0	0	0	-72
1979	2491	0	0	0	2491	423	0	0	0	423	2048	1764	304	0	0	0	0	304
1980	5438	0	0	0	5438	1122	0	0	0	1122	4516	1831	1485	0	1	0	3	1682
1981	8317	0	0	0	8317	1700	0	0	0	1700	4417	4252	2345	0	2	451	453	1912
1982	10216	0	0	0	10216	1813	0	0	0	1813	4465	4412	1991	0	7	522	559	1432
1983	10279	0	0	0	10279	1589	0	0	0	1589	8721	8248	473	0	10	775	783	-512

(1) Son İki Aylık Dönemde ADAŞ ve İSİLLİTAŞ dahildir.

(2) (TPAO + İPRAŞ + İGSAŞ + BOTAŞ + DİTAŞ) Konsolidle olarak düzenlenmiştir.

Kaynak : Kuruluşlardan Alınan Bilgiler.

EK TABLO : 8a - Enerji ve Maden Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu (Devam)

(Milyon TL.)

I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	DONEN I
I KURULUSLAR I													
	KARSILIK.	GECMIS	ISTIRAK		IFAALIYET I		GECMIS	CALIS.	IFAALIYET I		KAR I		
	FAIZ-	KOMIS-	KULLA-YIL.AIT	KAR	DIGER I	DISI I	FAIZ-	KOMIS-YIL.AIT	KISIM	DIGER.I	DISI I	veva I	
	LER	YONLAR	NILMA,	KAR	PAYI	HASILAT I	LER	YONLAR GID.& ZA.	GIDER.	GIDER.I	GIDER.I	ZARARI I	
I 6) ETIBANK													
I 1977	494	0	7	32	2	56	591	878	0	26	199	515	1618 I -1764 I
I 1978	577	0	39	27	2	45	690	748	0	63	358	698	1667 I -2261 I
I 1979	792	0	57	116	1	212	1178	1063	0	283	566	1848	3760 I -2208 I
I 1980	1505	0	263	53	43	555	2419	2198	0	169	918	1228	4423 I 4557 I
I 1981	3408	0	435	283	8	864	5018	4069	0	671	294	2131	7165 I 5768 I
I 1982	5249	0	34	717	282	1425	7707	7418	0	411	805	2755	11389 I 4308 I
I 1983	9694	0	66	1170	444	2626	14000	8744	0	706	1835	3635	14920 I 18870 I
I 7) T.E.K.													
I 1977	5	0	8	78	65	27	183	588	0	132	140	95	955 I 2048 I
I 1978	23	0	5	173	74	17	292	1099	0	522	254	92	1967 I 2094 I
I 1979	3	0	11	781	99	29	923	1118	0	1543	95	235	2991 I 3910 I
I 1980	2	0	10	300	72	114	438	3324	0	2480	110	501	6417 I 14947 I
I 1981	2	0	41	1519	154	96	1792	10954	0	3522	126	1456	16058 I 19222 I
I 1982	15	0	21	7559	222	284	8101	21808	0	8244	291	1087	31430 I 42009 I
I 1983	84	0	35	4806	629	3133	8687	46830	0	4450	243	2034	53557 I -14540 I
I 8) PETKIM-PET.A.S.													
I 1977	6	0	0	11	0	17	34	3	0	208	165	31	407 I 643 I
I 1978	12	0	0	19	0	6	37	3	0	269	305	89	666 I 1110 I
I 1979	11	0	0	193	0	35	239	15	0	272	318	1012	1617 I 3935 I
I 1980	39	0	0	935	0	93	1067	192	0	244	899	423	1758 I 10075 I
I 1981	80	0	0	53	0	119	252	0	0	656	881	735	2272 I 819 I
I 1982	260	0	0	86	0	213	561	5566	0	2005	606	692	8869 I 2000 I
I 1983	848	0	0	184	0	641	1673	3923	0	118	1777	2057	7875 I 3330 I
I 9) PETROL OFISI													
I 1977	12	0	2	13	13	72	112	361	0	8	0	17	386 I -284 I
I 1978	302	0	2	7	11	172	494	835	0	66	0	131	1032 I 166 I
I 1979	20	0	4	40	17	529	610	370	0	23	0	73	466 I 2082 I
I 1980	37	0	1	118	47	1012	1215	2558	0	52	0	1877	4487 I 3548 I
I 1981	100	0	30	1529	73	1564	3296	3406	0	588	0	1090	5084 I 4894 I
I 1982	623	0	13	670	1	2302	3609	4841	0	162	0	772	5775 I 4296 I
I 1983	1419	0	20	1521	157	3544	6661	5937	0	123	0	4123	10183 I 4536 I
I 10) T.P.A.D.													
I 1977	589	0	13	25	394	53	1074	663	35	515	301	815	2329 I -2052 I
I 1978	1069	0	6	129	115	213	1532	1783	76	1478	163	2394	5894 I -3384 I
I 1979	989	9	1	371	307	238	1915	5066	93	3222	312	4182	12875 I 4772 I
I 1980	9152	16	5	1769	891	1813	13646	9238	338	10977	576	6344	27473 I 8154 I
I 1981	17485	0	10	22867	2763	1284	44409	10888	175	4011	1054	1133	17261 I 56092 I
I 1982	38448	0	9	15814	491	1847	56609	29678	14	3155	859	791	34497 I 76546 I
I 1983	62982	0	58	12597	18054	1201	94892	51568	19	7903	1989	1012	62491 I 95933 I
I 11) T.K.I.													
I 1977	32	0	12	162	0	33	239	940	0	443	17	434	1834 I -8520 I
I 1978	175	0	19	76	0	58	328	811	0	151	52	608	1622 I 2 I
I 1979	431	0	577	541	1	124	1674	751	0	962	52	1263	3028 I 36 I
I 1980	425	0	680	43	0	192	1340	1309	0	530	150	1916	3905 I 572 I
I 1981	785	0	808	901	0	340	2834	1831	0	193	132	1511	3667 I 4919 I
I 1982	6848	0	27	425	0	1547	8847	2386	0	2500	167	3595	8648 I 14836 I
I 1983	11955	0	120	846	0	2638	15559	2263	0	934	188	6558	9943 I 33698 I
I 12) KARADENIZ B.I.													
I 1977	0	0	0	0	0	16	16	188	0	0	0	100	288 I -388 I
I 1978	0	0	0	0	0	7	7	217	0	10	0	95	322 I -387 I
I 1979	1	0	0	4	0	7	12	10	0	4	0	7	21 I 295 I
I 1980	4	0	0	46	0	7	57	101	0	78	0	252	431 I 1308 I
I 1981	4	0	0	8	0	39	51	437	0	19	0	222	678 I 1285 I
I 1982	10	0	0	7	0	28	45	682	0	53	0	82	1017 I 460 I
I 1983	99	0	4	193	0	50	346	310	0	52	0	220	582 I -548 I

EK TABLO : 9 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Oranları

I LIKIDITE DURUMU		I FINANSAL YAPI		I FAALİYET DURUMU		I KARLILIK DURUMU															
I KURULUSLAR	I LIKI-DITE	I STOKLARI	I K.V.B.	I U.V.B.	I KALDI- RAC KAY.TOP.	I OZ.KAY.	I OZ.KAY.I	I ISL.SER.	I MAD.DUR.	I AKTİF	I OZ.KAY.I	KAL.MIZ.	GAYRI S.	ISL.FAA.	VERGİ D.	V.O.KAR.	V.O.KAR.I				
I CARI DITE	I MAKET ISL.SER.I	I PAS.TOP.	I PAS.TOP.	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I DRAMI	DEVRİ	DEVİR VAR.DEV.	DEVİR	DEVİR İ SAT.MAL.	SATIS K.	KARI	KAR	OZ.KAY.	AKT.TOP.I			
I ORANI	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I ORANI	I HIZI	HIZI	HIZI	HIZI	HIZI İ DRAMI	DRAMI	DRAMI	DRAMI	DRAMI	DRAMI			
I 13) AZOT SAM.T.A.S.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I			
I 1977	0.7205	0.2663	0.0120	-1.2336	I 0.4111	0.4040	0.8152	0.1848	0.2267	0.3291	I 3.1362	-3.1393	0.6423	0.3607	1.9516	I 1.2324	-0.2324	-0.2892	-0.5643	-0.1043	
I 1978	1.0045	0.5584	0.0169	82.1818	I 0.3971	0.4890	0.8860	0.1140	0.1288	0.2310	I 2.4923	238.6364	0.8886	0.4286	3.7607	I 0.8583	0.1417	0.0263	-0.1539	-0.5788	-0.0660
I 1979	0.9942	0.5760	0.0219	-51.4483	I 0.4273	0.5597	0.9870	0.0130	0.0132	0.0253	I 2.8063	-150.275	0.7305	0.3748	28.8609	I 0.9608	0.0392	-0.0741	-0.1492	-4.3046	-0.0569
I 1980	1.7180	0.7502	0.1229	0.8446	I 0.2509	0.3784	0.6292	0.3708	0.5893	0.6865	I 3.2638	3.8384	1.2800	0.6913	1.8645	I 0.7182	0.2818	0.2215	0.1434	0.2674	0.0991
I 1981	0.6982	0.1525	0.0250	-1.4291	I 0.6551	0.0000	0.6551	0.3449	0.5264	0.6650	I 2.5723	-4.4855	1.7102	0.8870	2.5719	I 0.8195	0.1805	0.1310	0.1123	0.2889	0.0998
I 1982	1.0651	0.4404	0.0223	8.0046	I 0.4305	0.2274	0.4580	0.3420	0.5199	0.6718	I 3.1721	30.0149	1.6525	0.8413	2.4597	I 0.8460	0.1540	0.1047	0.0495	0.1218	0.0417
I 1983	1.4784	0.8116	0.0329	1.0921	I 0.3252	0.2016	0.5268	0.4732	0.8981	0.9546	I 3.3207	4.0658	1.2763	0.6326	1.3369	I 0.8920	0.1080	0.0579	0.1051	0.1405	0.0665
I 14) ET-BALIK KUR.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I		
I 1977	0.8313	0.5827	0.0277	-0.7496	I 0.8007	0.1098	0.9106	0.0894	0.0982	0.2728	I 7.1697	-7.1223	2.9359	0.9623	10.7609	I 0.9560	0.0440	-0.0299	-0.0263	-0.2826	-0.0253
I 1978	0.9354	0.8854	0.0258	-0.5920	I 0.8344	0.1467	0.9810	0.0190	0.0193	0.0638	I 10.5405	-6.4960	3.0032	0.8922	47.0725	I 0.7606	0.0394	-0.0516	-0.0511	-2.4058	-0.0456
I 1979	0.9084	0.7772	0.0297	-0.7919	I 0.8219	0.1303	0.9522	0.0478	0.0502	0.1924	I 13.3478	-11.8384	3.5849	0.8908	18.4358	I 0.8929	0.1071	0.0210	0.0379	0.7071	0.0338
I 1980	0.8922	0.7030	0.0714	-1.5922	I 0.8609	0.1089	0.9698	0.0302	0.0311	0.1340	I 5.2147	-8.6787	3.5718	0.8053	26.6601	I 0.9567	0.0433	-0.0850	-0.0740	-1.9717	-0.0596
I 1981	0.7566	0.5269	0.0734	-0.8443	I 1.0125	0.0612	1.0737	-0.0737	-0.0687	-0.3273	I 4.9987	-4.2228	4.6198	1.0408	-14.1157	I 0.9978	0.0022	-0.1035	-0.0938	1.3235	-0.0976
I 1982	0.6254	0.4437	0.0794	-0.4374	I 1.1228	0.0384	1.1612	-0.1612	-0.1388	-0.5691	I 6.8245	-3.0532	4.5338	1.2842	-7.9665	I 0.9776	0.0224	-0.0685	-0.0642	0.5113	-0.0824
I 1983	0.5993	0.4027	0.0927	-0.4230	I 1.0138	0.0247	1.0385	-0.0385	-0.0371	-0.1016	I 7.6371	-3.3316	3.5698	1.3533	-35.1446	I 0.9697	0.0303	-0.0539	-0.0499	1.7526	-0.0675
I 15) T.M.O.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I		
I 1977	1.0309	0.1991	0.0431	27.2562	I 0.8577	0.1119	0.9697	0.0303	0.0313	0.8406	I 0.5110	16.0016	11.4244	0.4124	13.5914	I 0.8704	0.1296	0.0164	-0.0124	-0.1688	-0.0051
I 1978	0.8382	0.2319	0.0399	-3.6673	I 0.9132	0.0521	0.9853	0.0347	0.0360	0.4988	I 1.1771	-4.9265	10.4564	0.7277	20.9622	I 0.8763	0.1237	0.0091	0.0050	0.1051	0.0036
I 1979	0.7426	0.1948	0.0452	-2.1077	I 0.9282	0.0227	0.9509	0.0491	0.0517	0.4404	I 0.7774	-2.0333	4.3553	0.4858	9.8897	I 0.8039	0.1941	0.0266	-0.0169	-0.1668	-0.0082
I 1980	0.7532	0.1688	0.0300	-2.2903	I 0.9135	0.0281	0.9416	0.0584	0.0620	0.4191	I 0.7095	-2.1222	3.4360	0.4784	8.1979	I 0.7657	0.2343	0.0509	0.0830	0.6807	0.0397
I 1981	0.9289	0.1565	0.0209	-9.3144	I 0.8307	0.0292	0.8599	0.1401	0.1630	1.2193	I 0.6221	-7.9777	4.1096	0.4723	3.3705	I 0.7245	0.2755	0.1647	0.2193	0.7392	0.1036
I 1982	0.9161	0.1577	0.0624	-8.9072	I 0.9216	0.0225	0.9440	0.0560	0.0593	0.6656	I 0.6891	-6.4623	5.9405	0.4996	8.9248	I 0.9497	0.0503	-0.0708	-0.0155	-0.1387	-0.0078
I 1983	0.8596	0.1347	0.0205	-4.7833	I 0.8834	0.0314	0.9148	0.0852	0.0932	0.5983	I 1.4366	-8.1781	7.1211	1.0146	11.9032	I 0.9972	0.0028	-0.0385	-0.0099	-0.1182	-0.0101
I 16) T.SUT END.KUR.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I		
I 1977	0.1831	0.0531	0.0408	-0.1138	I 0.9246	0.0184	0.9430	0.0570	0.0605	0.0714	I 5.1633	-0.4297	0.4061	0.3246	5.6923	I 1.3676	-0.3676	-0.4243	-0.4459	-2.5385	-0.1447
I 1978	0.2623	0.1762	0.0402	-0.0957	I 1.1164	0.0181	1.1345	-0.1345	-0.1185	-0.1964	I 3.0459	-0.1642	0.1975	0.1352	-1.0054	I 1.7754	-0.7754	-0.9305	-1.3529	1.5602	-0.1829
I 1979	0.2152	0.1219	0.0264	-0.0374	I 1.3258	0.0110	1.3368	-0.3368	-0.2519	-0.4808	I 16.0282	-0.4779	0.7099	0.4973	-1.4764	I 1.2533	-0.2533	-0.4064	-0.4989	0.7366	-0.2481
I 1980	0.4331	0.2337	0.0423	-0.2267	I 0.7369	0.1021	0.8390	0.1610	0.1918	0.2455	I 8.3868	-1.8123	1.1552	0.7572	4.7046	I 1.0489	-0.0489	-0.2496	-0.3067	-1.4431	-0.2323
I 1981	0.5041	0.3017	0.1039	-0.5273	I 0.7017	0.0700	0.7717	0.2283	0.2959	0.3711	I 6.1889	-2.4938	1.4103	0.8678	3.8003	I 0.8122	0.1878	-0.0926	-0.1117	-0.4246	-0.0970
I 1982	0.4769	0.2304	0.1168	-0.3181	I 0.8113	0.0521	0.8635	0.1365	0.1581	0.2324	I 6.3912	-2.3961	1.7311	1.0170	7.4482	I 0.8484	0.1516	-0.1403	-0.1543	-1.1505	-0.1571
I 1983	0.6268	0.3456	0.2182	-0.5929	I 0.5106	0.0272	0.5378	0.4622	0.0594	0.7006	I 6.9330	-4.8051	1.3879	0.9156	1.9810	I 0.8535	0.1445	-0.1350	-0.1370	-0.2714	-0.1254
I 17) T.SEKER FAB.A.S.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I		
I 1977	1.4682	0.0686	0.0082	2.3127	I 0.3746	0.5579	0.9325	0.0675	0.0724	0.3040	I 0.9070	2.1645	1.7096	0.3796	5.6234	I 0.9691	0.0309	0.0308	0.0300	0.1686	0.0114
I 1978	1.2387	0.0270	0.0108	4.2304	I 0.3874	0.5577	0.9451	0.0549	0.0581	0.2504	I 0.9342	4.0717	1.7181	0.3765	6.8604	I 0.9706	0.0294	0.0274	0.0187	0.0103	
I 1979	1.1595	0.0651	0.0207	5.5768	I 0.3928	0.5483	0.9411	0.0589	0.0624	0.2951	I 0.1467	6.5515	0.2054	0.4104	6.9639	I 0.9778	0.0222	0.0221	0.0207	0.1439	0.0085
I 1980	1.5560	0.0567	0.0278	2.2030	I 0.4070	0.5243	0.9313	0.0687	0.0738	0.4290	I 0.6408	1.4420	2.0380	0.3263	4.7504	I 0.9790	0.0210	0.0210	0.0996	0.0068	
I 1981	1.6948	0.0641	0.0105	1.8781	I 0.3766	0.5712	0.9478	0.0522	0.0550	0.2901	I 0.6656	1.2804	1.8628	0.3350	6.4213	I 0.9763	0.0237	0.0237	0.0233	0.1495	0.0078
I 1982	1.6551	0.0675	0.0079	1.9453	I 0.3972	0.5475	0.9446	0.0554	0.0584	0.2957	I 0.7543	1.5185	2.1104	0.3951	7.1373	I 0.9688	0.0312	0.0311	0.0324	0.2311	0.0128
I 1983	1.7815	0.0938	0.0077	1.8016	I 0.3521	0.5526	0.9048	0.0932	0.1053	0.4097	I 0.7491	1.3718	1.6240	0.3775	3.9636	I 0.9839	0.0161	0.0172	0.0683	0.0065	

EK TABLO : 9a - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girişti Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Oranları (Devam)

		I L I K I D I T E D U R U N U I		F I N A N S A L Y A P I		I F A L I Y E T D U R U N U I		I K A R L I L I K D U R U N U I	
I	KURULUŞLAR	I	LİNE-STOKLARI	K.V.B.	O.Z.KAY.	O.Z.KAY.	STOK İSL.SER.	MAD.GUR.	AKTİF
I	I	I	MAKİT	İSL.TOPS.	YAB.KAY.	MAD.D.Y.I	DEVİR	VAR.DEV.	İZ.KAY. V.G.KAR. V.G.FAA.
I	CARI	I	DITE	PAS.TOP.	RAC	DEVR	VAR.DEV.	VAR.DEV.	KARİ OZ.KAY. AKİ.TOP.
I	I	I	DRANI	DRANI	DRANI	DRANI	HIZLI	HIZLI	KARİ DRANI DRANI DRANI
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I	18) T.YAŞAGI-TIF.A.S.	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	1.7651	1.0000	0.1007	0.3860	0.4344	0.0029	0.4373	0.5627
I	1978	1.1317	0.6872	0.0823	0.3625	0.5448	0.0022	0.5471	0.4579
I	1979	1.1522	0.8820	0.5156	0.7008	0.3017	0.0205	0.7025	0.2975
I	1980	1.1030	0.5494	0.0392	5.2358	0.8724	0.0006	0.8270	0.1730
I	1981	1.1149	0.5016	0.0167	5.3000	0.7941	0.0277	0.8218	0.1782
I	1982	1.0739	0.7645	0.0264	4.0672	0.7803	0.0000	0.7803	0.2197
I	1983	0.8131	0.5777	0.0815	-1.0947	0.3515	0.5759	0.9274	0.0726
I	19) YEN SAM.T.A.S.	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	2.6737	1.0842	0.2211	0.7987	0.1312	0.3218	0.4530	0.5470
I	1978	1.5333	0.6444	0.3238	1.2941	0.2940	0.3901	0.4099	0.5000
I	1979	1.7274	0.4533	0.2293	1.4925	0.3019	0.3995	0.7014	0.2986
I	1980	1.8316	0.7074	0.2954	1.0456	0.3256	0.4311	0.7567	0.2433
I	1981	1.4587	0.4089	0.1149	2.0196	0.4117	0.5246	0.1754	0.2128
I	1982	1.6729	0.6849	0.1155	3.1145	0.3667	0.0818	0.4485	0.5515
I	1983	1.1097	0.4903	0.1018	1.9919	0.3270	0.0815	0.4135	0.3865
I	20) T.L.O.X.	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	1.6796	1.0070	0.0534	0.5884	0.3855	0.5310	0.5145	0.0835
I	1978	1.5570	0.8575	0.0198	0.4519	0.4833	0.4775	0.5537	0.0443
I	1979	2.0483	1.2944	0.0333	0.5763	0.3475	0.6091	0.5256	0.0474
I	1980	2.0282	0.8630	0.0514	0.7848	0.3522	0.5896	0.9449	0.0581
I	1981	3.1834	2.6837	0.1407	0.5093	0.1352	0.8098	0.9450	0.0530
I	1982	3.2236	1.7810	0.1617	0.4735	0.2124	0.7206	0.9329	0.0671
I	1983	3.3717	2.1895	0.1763	0.3715	0.1830	0.7231	0.9061	0.0939
I	21) CAY KURUNU	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	1.0790	0.2269	0.0107	10.7216	1.7784	0.0127	0.8091	0.1909
I	1978	1.1381	0.2186	0.0378	6.3763	1.7766	0.0889	0.8685	0.1345
I	1979	1.1837	0.3518	0.0199	3.5892	1.7630	0.0457	0.8087	0.1913
I	1980	1.0333	0.3268	0.0049	19.2794	1.8657	0.0392	0.8939	0.1061
I	1981	1.0905	0.3703	0.0254	7.4818	1.7777	0.0528	0.8106	0.1894
I	1982	1.7500	0.8885	0.0394	1.0969	1.4750	0.0286	0.5036	0.4964
I	1983	1.8017	0.8071	0.0646	1.2230	1.0414	0.0195	0.4336	0.5664

**EK TABLO : 10 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal
Girdi Üretim, İşleme ve Pazar-
laması Alanında Faaliyet Gö-
steren Kuruluşlar Hakkında Özet
Bilgiler**

(Milvom TL.)

I	I	I	I	I	I
I	NET I	OZ I	I	MAL & I	DONEM I
I KURULUSLAR	I ISLETME I	KAYNAK,I BILANCO I	HIZMET I	KAR I	
I	I SERMA-I TOPLAMI I	TOPLAMI I	SATIS I	veya I	
I	I YESI I	I	IHASILATI I	ZARARI I	
I*****	I*****	I*****	I*****	I*****	I*****
I 13) AZOT SAN.T.A.S.					I
I 1977	-488	785	4247	1567	-443 I
I 1978		11	698	6125	-404 I
I 1979		-29	151	11628	-650 I
I 1980		3546	7300	19688	13746 I
I 1981		-4978	8682	25175	22576 I
I 1982		874	10665	31180	26621 I
I 1983		8707	26479	55962	35884 I
I-----	I-----	I-----	I-----	I-----	I-----
I 14) ET-BALIK KUR.					I
I 1977	-695	460	5144	3465	-130 I
I 1978	-1000	138	7281	4555	-332 I
I 1979	-817	519	10958	7316	367 I
I 1980	-1410	459	15195	12036	-905 I
I 1981	-5228	-1564	21212	21557	-2070 I
I 1982	-8574	-3286	20384	25169	-1650 I
I 1983	-11087	-1051	27295	35769	-1842 I
I-----	I-----	I-----	I-----	I-----	I-----
I 15) T.M.O.					I
I 1977	609	717	23631	8344	-121 I
I 1978	-3604	847	24398	14511	89 I
I 1979	-6970	1433	29171	12459	-239 I
I 1980	-10651	2809	48135	22650	1912 I
I 1981	-4787	11359	81063	38124	8397 I
I 1982	-10246	7419	132544	66122	-1029 I
I 1983	-14344	9855	115616	115139	-1165 I
I-----	I-----	I-----	I-----	I-----	I-----
I 16) T.SUT END.KUR.					I
I 1977	-861	65	1140	370	-165 I
I 1978	-1139	-186	1383	187	-253 I
I 1979	-1900	-615	1826	909	-453 I
I 1980	-1072	413	2666	1943	-596 I
I 1981	-1213	796	3486	3026	-338 I
I 1982	-1921	618	4526	4603	-711 I
I 1983	-1560	3784	8187	7498	-1027 I
I-----	I-----	I-----	I-----	I-----	I-----
I 17) T.SEKER FAB.A.S.					I
I 1977	4822	1856	27492	8735	313 I
I 1978	3572	2120	38628	10232	396 I
I 1979	3648	3432	58242	17070	494 I
I 1980	28990	8527	124136	43358	849 I
I 1981	49808	9932	190353	76599	1485 I
I 1982	69786	14847	268224	112513	3431 I
I 1983	98353	34040	357381	143407	2324 I
I*****	I*****	I*****	I*****	I*****	I*****

**EK TABLO : 10a - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal
Girdi Üretim, İşleme ve Pazar-
laması Alanında Faaliyet Gös-
teren Kuruluşlar Hakkında Özet
Bilgiler (Devam)**

(Milyon TL.)

I	I	I	I	I	I
I	I NET I	OZ I	I MAL & I	DONEM I	
I KURULUSLAR	I ISLETME I	KAYNAK.I BILANCO I	HIZMET I	KAR I	
I	I SERMA-I TOPLAMI I	TOPLAMI I	SATIS I	veya I	
I	I YESI I	I	IHASILATI I	ZARARI I	

I 18) T.YAPACI-TIF.A.S.					I
I 1977	114	193	343	130	2 I
I 1978	32	202	446	353	1 I
I 1979	128	357	1200	523	10 I
I 1980	273	544	3145	1787	94 I
I 1981	320	630	3525	1160	5 I
I 1982	238	907	4128	2419	15 I
I 1983	-771	852	11736	1655	-646 I
I-----I					
I 19) YEM SAN.T.A.S.					I
I 1977	159	396	724	837	8 I
I 1978	168	439	1071	1025	25 I
I 1979	333	453	1517	1661	32 I
I 1980	701	630	2589	3797	336 I
I 1981	611	566	3226	5597	82 I
I 1982	1009	2283	4085	8361	178 I
I 1983	1785	4484	7245	14120	713 I
I-----I					
I 20) T.Z.D.K.					I
I 1977	4298	1370	16405	7841	49 I
I 1978	8296	1365	30822	8642	-64 I
I 1979	24026	3124	65892	9298	218 I
I 1980	53018	8513	146403	36836	1820 I
I 1981	127862	12449	226248	61033	3312 I
I 1982	118477	16822	250868	80658	3473 I
I 1983	172589	37338	397593	108624	14569 I
I-----I					
I 21) CAY KURUMU					I
I 1977	467	1417	7422	3790	-7 I
I 1978	1206	1513	11247	5645	-8 I
I 1979	2851	4027	21055	7110	-14 I
I 1980	932	3435	32372	17682	-1162 I
I 1981	2011	5412	28570	27560	2818 I
I 1982	11255	15685	31597	47173	10235 I
I 1983	14465	24675	43567	55456	5558 I

EK TABLO : 11 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Aktif)

																	(Milyon TL.)					
		DÖNEN VARLIKLAR						DURAN VARLIKLAR														
KURULUŞLAR		DİBER	DÖNEN İ.TAS.BON.	MADDİ	NET MADDİ	MADDİ	NET MADDİ	OZEL	DİBER	DURAN	VARLIK.I	TABİ	VARLIK.I			AKTIF						
İ-YASA VE MISSE S.	VERİLEN	DÖNEN VARLIK.I	VED.	VERİLEN	DURAN	BIRIK.	DURAN	OLMA.	BIRIK.	OLMA.	TÜVEN.	DURAN	VARLIK.I									
TEMLİKLER	TAHVİL ALACAK.	AVANS. STOKLAR	VARLIK. TOPLAMI	TAH. ALACAK.	AVANS.	ISTİRAK	VARLIK.	AMORTIS.	VARLIK.	DUR.VAR.	AMORTIS.	DUR.VAR.	TABİ VAR.	VARLIK.	TOPLAMI							
I 13) AİDT SAN.T.A.S.																						
I 1977	21	0	444	187	602	4	1258	10	500	0	75	3517	1132	2385	2	1	1	0	18	2989	I 4247	
I 1978	41	0	1317	173	904	8	2443	9	552	0	77	4260	1238	3022	8	1	7	0	15	3682	I 6125	
I 1979	109	0	2753	569	1492	17	4940	9	620	0	78	7356	1390	5966	6	1	5	0	10	6688	I 11626	
I 1980	657	0	3098	1763	2995	22	8485	19	209	42	295	12462	1828	10634	5	1	4	0	0	11203	I 19688	
I 1981	412	0	2104	1730	7114	155	11515	20	231	46	305	15463	2407	13056	3	1	2	0	0	13660	I 25175	
I 1982	300	0	5612	1387	6996	3	14298	20	56	317	18956	3081	15875	1	1	0	0	0	392	16852	I 31180	
I 1983	598	0	14173	2622	9509	4	26906	20	208	106	532	48793	21055	27738	1	1	0	0	0	452	29056	I 55962
I 14) ET-BALIK KUF.																						
I 1977	114	0	2285	359	660	5	3424	1	5	0	26	1962	276	1686	2	0	2	0	0	1720	I 5144	
I 1978	157	0	4007	314	592	5	5075	0	5	0	34	2498	335	2163	2	1	1	0	3	2206	I 7281	
I 1979	265	0	6671	522	647	2	8107	0	8	0	37	3101	403	2698	1	0	1	0	7	2751	I 10858	
I 1980	934	0	8262	220	2245	10	11671	0	11	0	70	3921	495	3426	7	2	5	0	12	3524	I 15195	
I 1981	1576	0	9741	476	4414	42	16249	0	25	0	124	5360	581	4779	7	3	4	0	31	4963	I 21212	
I 1982	1818	0	8338	380	3750	27	14313	0	27	0	244	6501	727	5774	7	4	3	0	23	6071	I 20394	
I 1983	2566	0	6577	731	4690	20	16584	0	39	0	275	15253	4906	10347	9	7	2	0	48	10711	I 27295	
I 15) T.M.D.																						
I 1977	873	0	3163	189	16599	54	20578	117	1628	0	47	1286	433	853	1	0	1	0	107	2753	I 23631	
I 1978	890	0	4277	181	13217	112	18677	123	3606	0	57	2168	470	1698	1	0	1	0	236	5721	I 24398	
I 1979	1225	0	3780	259	14671	152	20107	122	5399	0	97	3764	510	3254	1	0	1	0	191	9064	I 29171	
I 1980	1317	1	6104	730	24852	114	33120	2122	5737	0	120	7261	559	6702	1	0	1	0	333	15015	I 48135	
I 1981	1407	2	9132	6986	44588	441	62552	840	7689	0	139	9913	597	9316	1	0	1	0	526	18511	I 81063	
I 1982	7628	0	11630	705	91263	595	111901	639	7936	8	258	11832	686	11146	0	0	0	0	456	20643	I 132544	
I 1983	2091	0	11689	1760	71480	790	87790	840	9571	6	380	22387	5894	16473	1	0	1	0	555	27826	I 115616	
I 16) T.SUT END.KUF.																						
I 1977	43	0	13	38	98	1	193	0	1	0	28	1034	123	911	0	0	0	0	7	947	I 1140	
I 1978	62	0	210	23	109	1	405	0	1	0	29	1113	166	947	0	0	0	0	1	978	I 1383	
I 1979	64	0	231	71	71	84	521	0	2	0	21	1499	220	1279	0	0	0	0	3	1305	I 1826	
I 1980	89	0	362	69	243	74	819	0	3	17	38	1930	268	1682	0	0	0	0	7	1747	I 2566	
I 1981	259	0	479	96	397	2	1233	0	3	57	38	2483	338	2145	0	0	0	0	10	2253	I 3486	
I 1982	429	0	417	107	611	187	1751	0	4	63	38	3084	425	2659	0	0	0	0	11	2775	I 4526	
I 1983	912	0	616	166	925	1	2620	0	5	93	62	8480	3079	5401	0	0	0	0	6	5567	I 8187	
I 17) T.SEKER FAB.A.S. (1)																						
I 1977	83	1	622	3108	11152	155	15121	21	6061	7	147	7139	1034	6105	12	3	9	0	21	12371	I 27492	
I 1978	158	3	247	2874	15111	148	18537	16	11340	13	226	9732	1267	8465	12	5	7	0	24	20091	I 38629	
I 1979	471	2	1017	4383	20344	306	26523	38	19672	31	324	13207	1579	11628	11	7	4	0	41	31719	I 58242	
I 1980	1403	2	1460	9036	61881	1829	78613	166	25020	36	394	21890	2014	19876	14	9	5	0	26	45523	I 124136	
I 1981	747	3	3847	21246	93544	2104	121491	237	33351	85	829	36948	2611	34237	102	3	99	1	23	68982	I 190353	
I 1982	843	0	6356	31381	135753	1990	176317	310	39919	98	1232	53742	3529	50213	159	57	102	1	32	91907	I 268224	
I 1983	967	0	10841	31742	177195	3458	224203	310	47822	166	1529	104323	21245	83078	341	125	216	1	56	133178	I 357381	

(1) Şeker Sanayii (Türkiye Şeker Fabrikaları ile Adapazarı, Amasya, Kayseri, Konya, Kütahya Şeker Fab. dahildir.)

Kaynak : T.C. Maliye Bakanlığı KİT Yıllıkları ve Bütçe Gerekçesi.

EX TABLO : 11 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Pasif)

(Milyon TL.)																			
I	I	KISA	VADELİ	YABANCI	KAYNAKLAR	I	UZUN	VADELİ	YABANCI	KAYNAKLAR	I	I	D	Z	KAYNAKLAR	I	I		
I 1. YURULUSLAR	I ALINAN			VERGİ	DIGER KISA VADİ	I				DIGER UZUN VADİ YABANCI	I	ODEN-			DIZEL DAGITIL- YENİDEN	I	I		
I	IKREDİ VE	ALINAN	RESİM	YAB. YAB. KAY. İ	ALINAN	ALINAN	YAB. YAB. KAY. İ	KAYNAK İ NOMİNAL	MEMIS ODENMİS	KARSİ-	MAMIS DEGER.			KAYNAKLARI TOPLAMI	I	I			
I	I TAHVİL BORCLAR	AVANS. BİD. TAH.	KAYNAK. TOPLAMI	I	KREDİ. BORCLAR	AVANS.	KAYNAK. TOPLAMI	I	SEPMAYE	SEPMAYE	SEPMAYE YEDENLER	LİPLAR	KARLAP	FONU ZARARLAR TOPLAMI	I	I			
I 13) AZD SAN.T.A.S.																			
I	1977	866	784	3	90	I	1746	1716	0	0	1716	3462	1500	503	997	308	0		
I	1978	925	1169	32	305	I	2432	2995	0	0	2995	5427	1500	189	1311	308	3		
I	1979	1549	3095	14	316	I	4969	6508	0	0	6508	11477	1500	90	1410	308	7		
I	1980	1764	2195	12	289	I	679	4939	7449	0	0	7449	12388	7000	400	6600	418	266	
I	1981	9504	4961	13	1630	I	385	16493	0	0	0	16493	7000	215	6795	1769	128	0	
I	1982	5192	7230	21	789	I	13424	7091	0	0	7091	20515	14000	6128	7872	2728	64	0	
I	1983	7483	8453	117	2138	I	18199	11284	0	0	11284	29482	14000	0	14000	2890	94	2132	
I																			
I 14) ET-BALİF İŞLET.																			
I	1977	3962	878	I	170	I	4119	450	55	57	0	565	4694	709	2	498	0	44	
I	1978	4827	579	4	669	I	6075	840	66	142	0	1069	7143	700	2	498	0	55	
I	1979	7762	924	4	233	I	8924	1024	200	191	0	1415	10339	5000	4702	692	0	69	
I	1980	11539	819	16	715	I	13081	958	71	626	0	1655	14736	5000	3555	1445	0	183	
I	1981	19033	1065	533	397	I	21477	841	458	0	0	1299	22776	5000	3555	1445	0	227	
I	1982	21174	1087	5	536	I	22887	689	94	0	0	783	23670	5000	3555	1445	0	185	
I	1983	24367	2289	6	573	I	27671	551	124	0	0	675	28546	30000	28555	1445	0	4011	
I																			
I 15) T.M.D.																			
I	1977	18575	1551	I	13	I	129	20269	2363	282	0	0	2645	22914	1400	800	600	119	119
I	1978	21475	544	I	111	I	130	22281	957	313	0	0	1270	23551	1400	800	600	8	154
I	1979	25524	1139	36	231	I	153	27077	176	485	0	0	661	27738	4000	2600	1400	8	179
I	1980	40227	2499	94	1045	I	106	43971	171	1184	0	0	1355	45326	4000	2600	1400	8	281
I	1981	62272	2515	682	452	I	411	67339	208	2157	0	0	2365	69704	4000	2588	1412	8	252
I	1982	109461	7352	170	4703	I	461	122147	325	2653	0	0	2978	125125	4000	2588	1412	9	314
I	1983	95101	1765	35	4237	I	996	162134	384	3243	0	0	3627	105761	30000	28566	1434	8	356
I																			
I 16) T.SUT EKO.KUR.																			
I	1977	1090	47	0	6	I	1054	0	21	0	0	21	1075	400	1	399	0	6	
I	1978	1448	89	0	14	I	1544	0	25	0	0	25	1569	400	1	399	0	8	
I	1979	2715	158	2	44	I	2421	0	20	0	0	20	2441	3000	2601	399	0	56	
I	1980	1412	357	2	116	I	1891	243	19	0	0	262	2153	3000	1162	1938	0	241	
I	1981	1885	323	0	159	I	79	2446	243	1	0	0	244	2690	3000	1152	1848	931	20
I	1982	2686	589	2	464	I	11	3672	235	1	0	0	236	3908	3000	835	2165	989	215
I	1983	3274	512	3	372	I	19	4180	219	4	0	0	223	4403	30225	26169	4056	0	34
I																	2355	2661	
I 17) T.SEKER FAB.A.S.																			
I	1977	441	7419	409	1826	I	204	10299	11434	3895	8	0	15337	25636	1226	114	1112	284	147
I	1978	825	10624	372	2945	I	195	14965	13951	7592	0	0	21543	36508	1237	76	1161	369	192
I	1979	619	17196	1108	3694	I	268	22875	21186	10749	0	0	31925	54810	2237	38	2199	475	265
I	1980	838	27346	1742	20062	I	575	50523	44070	21015	1	0	65986	115605	9238	2582	6656	602	849
I	1981	572	59249	749	10090	I	1113	71693	65463	43255	0	0	109738	180421	9377	2499	6887	771	1485
I	1982	512	85956	2099	15821	I	1733	104531	85497	61434	5	0	146846	253377	9452	346	9106	1004	1306
I	1983	1526	100590	1528	19983	I	2223	125850	116616	80858	17	0	197491	323341	9460	0	9460	1967	1827
I																	2324	18462	

EK TABLO : 11a - Tarihin, Hayvancılık ve Tarım Girdi Üretim, İğleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Aktif)

DÜNYANIN YAKLAŞIKLARI											DUYARLILIKLARI										
		DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	
1	KURULUSLAR	I KASA VE HISSE S.	VERILEN	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	DÜNYE	
1	1977	15	0	134	13	101	0	263	0	0	0	21	63	4	39	0	0	0	0	0	0
1	1978	20	0	147	58	50	0	275	0	0	0	21	161	11	150	0	0	0	0	0	0
1	1979	69	0	341	109	450	0	969	0	0	0	35	215	20	193	1	0	1	0	0	0
1	1980	102	0	1326	15	1428	1	2872	0	0	0	35	273	35	238	0	0	0	0	0	0
1	1981	47	0	1361	13	1696	10	3127	0	0	0	36	419	47	372	0	0	0	0	0	0
1	1982	65	0	2384	15	968	7	3459	0	0	0	675	57	618	51	0	0	0	0	0	0
1	1983	336	0	2047	126	844	1	3354	0	0	0	54	2131	238	1893	0	0	0	0	0	0
1	19) YEN SAN.TIF.A.S.																				
1	1977	19	2	82	24	127	0	254	0	0	0	30	497	57	440	1	1	0	0	0	0
1	1978	106	2	101	39	239	2	483	0	0	0	35	629	77	552	1	0	1	0	0	0
1	1979	105	0	104	82	497	3	791	2	4	0	44	772	96	676	0	0	0	0	0	0
1	1980	249	0	349	296	733	7	1544	2	5	9	75	1086	123	963	0	0	0	0	0	0
1	1981	153	0	389	153	1234	14	1943	2	3	0	99	1337	158	1179	0	0	0	0	0	0
1	1982	173	0	853	117	1375	38	2566	24	3	0	141	1619	208	1411	0	0	0	0	0	0
1	1983	256	0	977	349	2663	55	4300	0	5	0	195	4229	1085	3144	1	0	1	0	0	0
1	20) T.L.D.K.																				
1	1977	338	0	4030	1563	2516	175	10422	0	4539	0	247	1038	71	987	12	1	11	0	249	3783
1	1978	295	0	12477	3890	5401	1128	23191	0	5986	0	48	1723	138	1585	12	3	9	0	3	7631
1	1979	808	0	28902	2183	8608	6443	46744	0	16945	0	30	2203	199	2004	11	5	6	0	3	19008
1	1980	2451	0	41848	8369	41609	10167	104584	0	38888	384	59	2767	285	2482	12	7	5	0	2	4919
1	1981	4303	0	77787	3324	63169	7267	150550	0	62780	1455	38	3811	409	3492	12	10	2	0	1	67698
1	1982	9614	0	86280	7260	56104	15301	171759	0	72081	1919	91	5569	561	5008	19	9	10	0	0	79109
1	1983	12831	0	144502	3475	64121	18470	243359	0	140630	276	101	14361	3160	11201	35	9	26	0	0	0
1	21) CAY KURUMU																				
1	1977	63	0	1278	18	5007	12	6378	0	0	0	19	1398	273	1933	0	0	0	0	1	1044
1	1978	339	0	1579	106	7931	0	0	0	0	0	10	1573	320	1233	0	0	0	0	44	7422
1	1979	320	0	5332	174	11486	1704	19016	0	1	14	10	2332	371	1961	20	0	0	0	33	2039
1	1980	138	0	9025	335	17987	1375	28891	0	2	14	22	3835	432	3403	0	0	0	0	40	3481
1	1981	565	0	7662	314	15448	242	24231	0	3	0	59	4776	523	4253	20	0	0	0	4	28579
1	1982	592	0	12712	344	12346	238	24262	0	0	0	69	3891	655	5236	25	0	0	0	5	5335
1	1983	1166	0	15431	161	17691	58	32507	0	0	0	47	15754	4614	10740	25	0	0	0	46	10860

(Milyon TL.)

EK TABLO : 11a - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Pasif)

(Milyon TL.)

EK TABLO : 12 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu

1. MİLYON TL'de																			
					GAYRİ				HAST-I		MAL & I	GAYRİ-I-							
1) 1. GÜZELUSLAF	I	MAL	HİZMET	ALIMAN	VERSİY	SAFİ	SATIS	MASA	LATTAN	SAFİ	HİZMET	SAFİ	ARAS.	PATR-	GENEL	I ISLETME			
	I	SATIS	SATIS	SURVAN-	TADE-I	SATIS	VERGİ-	TADE-	İSPON-	DİGER-I	INDI-I	SATIS	SATIS	BELİS.	LAM.	İDDEF	DÖNEM İFADET		
	I	İHRASILATI	MASİLATI	SIYON	LERİ THASİLATI	LERİ	LERİ	LERİ	TOSU	LERİ	RİMLER İHRASILATI	İMALİYETİ	KARI	TİREP.	GİDER.	GİDER.	İFAET		
1) 10) ATOT SAN.T.A.S.																			
	1977	1567	0	0	0	1567	35	0	0	35	1532	1888	-356	0	0	0	-356		
	1978	2690	0	0	0	2690	55	0	0	55	2625	2253	372	0	17	286	303		
	1979	4444	0	0	0	4444	86	0	0	86	4358	4187	171	0	36	464	484		
	1980	13746	0	0	0	13746	135	0	0	135	13611	9775	3836	0	45	776	821		
	1981	22576	0	0	0	22576	247	0	0	247	22329	18299	4030	0	73	1031	1194		
	1982	26521	0	0	52	26521	440	0	0	440	26233	22192	4041	0	75	1219	1274		
	1983	35694	0	0	0	35694	483	0	0	483	35491	31577	3824	0	93	1683	1776		
1) 11) ET-PAİN KUR.																			
	1977	3415	50	1436	2	4863	0	0	0	13	13	4950	4732	218	0	140	226	366	
	1978	4362	193	1954	0	6509	0	0	0	13	13	6496	6246	256	0	246	345	591	
	1979	6570	345	2354	7	9677	0	0	0	5	5	9672	8636	1036	0	391	443	633	
	1980	11286	756	200	15	12521	0	0	0	14	14	12227	11707	539	0	692	879	1579	
	1981	20993	1464	0	559	22115	0	0	0	38	38	22077	22029	48	0	116	1164	2332	
	1982	23049	2129	0	1039	26208	0	0	0	30	30	26178	25592	586	0	1128	1251	2379	
	1983	32844	2925	0	1157	36966	0	0	0	29	29	36937	35818	1119	0	1535	1576	3111	
1) 12) T.M.D.																			
	1977	8344	0	1401	0	9745	0	0	0	0	9745	8482	1263	0	951	152	1103	160	
	1978	14511	0	3244	0	17755	0	0	0	0	17755	15559	2197	0	1857	179	2036	161	
	1979	12459	0	1713	0	14172	0	0	0	0	14172	11421	2751	0	2106	268	2374	377	
	1980	22850	0	178	0	23028	0	0	0	0	23028	17633	5395	0	3981	261	4222	1173	
	1981	38124	0	161	0	38285	0	0	0	0	38285	27736	10549	0	3748	495	4243	6306	
	1982	66122	0	90	1	66213	0	0	0	0	66213	62885	3328	0	7252	732	8014	-4866	
	1983	115139	0	1945	222	117306	0	0	0	0	117306	116982	324	0	3743	1094	4837	-4513	
1) 13) T.SUT END.KUR.																			
	1977	370	0	0	0	370	0	0	0	0	370	506	-136	0	9	12	21	-157	
	1978	187	0	0	0	187	0	0	0	0	187	332	-145	0	5	24	29	-174	
	1979	908	0	0	0	908	0	0	0	0	908	1138	-230	0	45	94	139	-368	
	1980	1943	0	0	0	1943	0	0	0	0	1943	2038	-95	0	77	313	390	-485	
	1981	3026	0	0	0	3026	0	0	0	1	3026	2457	568	0	82	766	848	-280	
	1982	4603	0	0	0	4603	0	0	0	0	4603	3905	698	0	142	1202	1044	-646	
	1983	7498	0	0	0	7498	0	0	2	2	7498	6413	1093	0	234	1661	2095	-1012	
1) 14) T.SERİF FAE.A.S. (1)																			
	1977	8735	0	2649	0	11384	979	0	0	8	947	10437	10115	322	0	1	0	1	321
	1978	10232	0	5285	0	15517	969	0	0	4	973	14344	14116	428	0	1	0	1	427
	1979	17070	0	7872	0	24942	1016	0	0	26	1042	23990	23369	531	0	2	0	2	529
	1980	47258	0	1990	0	45348	776	0	0	4665	4241	40507	39635	852	0	3	0	3	889
	1981	76599	0	411	11	77021	890	0	0	12445	13245	63776	62265	1511	0	2	0	2	1505
	1982	112513	0	3978	25	116516	1073	0	0	9475	10548	105968	102666	3302	0	4	0	4	3298
	1983	147407	0	5013	8	149428	1079	0	0	12429	13508	134920	132743	2177	0	4	0	4	2173

(1) Seker Sanayii (Turkiye Seker Fabrikaları ile Adapazarı, Amasya, Kayseri, Konya, Kutahya Seker Fab. dahildir.)

Kaynak : Kuruluşlardan Alınan Bilgiler.

EK TABLO : 12 - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu (Devam)

														(Milyon TL.)		
														DONEM		
I	I	KURULUSLAR	I	KARSILIK, GEÇMIS İSTIRAK	I	İFAALİYET	I	GEÇMIS	CALIS.	I	İFAALİYET	I	KAR	I	I	I
I	I	I	I	FAİZ- KOMIS- KULLA- YIL.AIT	KAR	DİGER.I DISI.I	I	FAİZ- KOMIS- YIL.AIT	KISIM	DİGER.I	DISI.I	veya I	I	I	I	I
I	I	I	I	LER YONLAR NILMA.	KAR	PAYI HASILAT I HASILAT I	I	LER YONLAR GİD.ZA.	GİDER.	I	GİDER.I	GİDER.I	ZARRI I	I	I	I
I 13) AZOT SAN.T.A.S.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	41	0	0	7	2	3	53	83	0	16	0	41	140	I	-443
I	1978	69	0	1	0	1	22	93	96	0	188	66	215	566	I	-464
I	1979	182	0	1	75	2	18	278	162	0	17	181	245	605	I	-650
I	1980	568	0	0	28	2	19	617	527	0	52	301	800	1580	I	1952
I	1981	892	0	0	1	33	78	1004	436	0	44	551	391	1422	I	2508
I	1982	1234	0	0	219	480	62	1995	1187	0	462	1391	403	3443	I	1299
I	1983	2783	0	0	933	290	68	4054	1175	0	339	813	34	2361	I	3721
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I 14) ET-BALIK KUR.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	5	0	0	29	1	15	56	13	0	13	0	12	38	I	-130
I	1978	5	0	2	8	0	23	38	10	0	4	0	21	35	I	-332
I	1979	12	0	7	79	2	81	181	0	0	4	0	13	17	I	367
I	1980	8	0	6	101	0	51	166	0	0	13	0	18	31	I	-905
I	1981	87	0	12	25	0	108	232	0	0	9	0	9	18	I	-2070
I	1982	124	0	6	38	0	99	265	0	0	76	0	76	152	I	-1680
I	1983	79	0	7	121	0	88	295	0	0	123	1	21	145	I	-1842
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I 15) T.M.O.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	32	0	0	88	3	252	375	191	0	67	0	398	656	I	-121
I	1978	26	0	118	55	3	634	836	182	0	198	0	528	908	I	89
I	1979	28	0	32	64	4	755	883	362	0	903	0	234	1499	I	-239
I	1980	151	0	55	376	20	1366	1968	1104	0	78	0	47	1229	I	1912
I	1981	447	0	1	505	8	1883	2844	0	0	72	0	681	753	I	8397
I	1982	542	0	20	676	0	5078	4316	0	0	512	0	147	659	I	-1029
I	1983	1653	0	36	2422	23	4338	8472	0	0	328	306	4490	5124	I	-1165
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I 16) T.SUT END.KUR.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	1	0	0	1	0	12	14	0	0	3	16	3	22	I	-165
I	1978	0	0	0	1	0	3	4	0	0	3	24	56	81	I	-253
I	1979	0	0	0	9	0	18	27	0	0	18	92	1	111	I	-453
I	1980	1	0	0	18	0	30	49	6	0	32	116	6	180	I	-596
I	1981	0	0	0	7	0	110	117	45	0	49	66	15	175	I	-338
I	1982	1	0	0	12	0	118	131	0	0	106	76	14	196	I	-711
I	1983	1	0	0	22	0	176	199	18	0	95	41	60	214	I	-1027
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I 17) T.SEKER FAB.A.S.	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I	1977	1	0	0	0	7	10	18	0	0	0	0	26	26	I	313
I	1978	1	0	0	0	10	9	20	0	0	0	0	49	49	I	398
I	1979	2	0	0	0	13	8	23	0	0	0	0	58	58	I	494
I	1980	5	0	0	0	23	28	56	1	0	0	0	55	56	I	849
I	1981	24	0	0	0	40	33	97	3	0	0	0	118	121	I	1485
I	1982	47	0	0	0	115	153	315	0	0	1	0	181	182	I	3431
I	1983	61	0	0	0	283	37	381	3	0	0	0	227	230	I	2324

EK TABLO : 12a- Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu

(Milyon TL.)																		
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I KURULUSLAR	I MAL	HİZMET	ALINAN	VERGİ	I GAYRI	I HASİ-I	I MAL & I	I GAYRI-I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I SATIS	SATIS	SUBVAN-	IADE-I	SATIS	VERGİ-	IADE-	ISKON-	DİGER-I	INDI-I	SATIS	SATIS	SATIS	GELIS.	LAMA	IDARE	DÖNEM İFAALİYET	I ISLETME	
I İHASILATI	İHASILATI	SIYON	LERI	İHASILATI	LERI	LER	TOSU	LERI	LERI	RİMLER	İHASILATI	İMALİYETI	KARI	GİDER.	GİDER.	I KARI	I	
I 18) T.YAPAGI-TIF.A.S.																		I
I 1977	130	0	0	0	130	0	0	0	0	130	110	20	0	0	15	15	5	
I 1978	353	0	0	0	353	0	0	0	0	353	282	71	0	1	37	38	33	
I 1979	523	0	0	0	523	0	0	0	0	523	466	57	0	0	58	58	-1	
I 1980	1787	0	0	0	1787	0	0	0	0	1787	1581	266	0	0	95	95	111	
I 1981	1160	0	0	0	1160	0	0	0	0	1160	955	205	0	2	155	157	48	
I 1982	2419	0	585	0	3004	0	0	0	0	3004	2843	161	0	9	216	217	-56	
I 1983	1655	0	326	0	1983	0	0	0	0	1983	2077	-94	0	3	235	238	-322	
I 19) YEM SAN.T.A.S.																		I
I 1977	837	0	0	0	837	0	0	0	0	837	760	77	0	42	33	75	2	
I 1978	1085	0	0	0	1085	0	0	0	0	1085	1009	85	0	11	55	67	18	
I 1979	1661	0	0	0	1661	0	0	0	0	1661	1560	101	0	2	88	90	11	
I 1980	3797	0	0	0	3797	0	0	0	0	3797	3317	480	0	3	66	69	411	
I 1981	5597	0	0	0	5597	0	0	0	0	5597	5340	257	0	8	87	95	162	
I 1982	8361	0	0	0	8361	0	0	0	0	8361	7932	429	0	13	111	124	305	
I 1983	14120	0	0	0	14120	0	0	0	0	14120	13166	954	0	20	133	153	801	
I 20) T.Z.D.K.																		I
I 1977	7831	10	3976	0	11817	0	14	0	25	39	11778	11594	194	4	8	465	477	-287
I 1978	8635	7	11149	0	19791	1	39	0	7	47	19744	19486	258	15	27	729	771	-513
I 1979	9289	9	27272	0	36570	1	59	0	1	61	36509	35304	1205	14	9	1130	1153	52
I 1980	36909	27	35519	0	72455	2	363	0	6	371	72094	68606	3478	41	45	1860	1946	1532
I 1981	61003	30	63863	0	124896	5	162	0	1	168	124728	119813	4915	78	59	2518	2655	2260
I 1982	80791	97	67939	0	148827	10	285	0	2	297	148538	143734	4796	102	79	3179	3360	1436
I 1983	108469	155	118803	0	227427	10	169	1	32	212	227215	211739	15476	108	90	4129	4327	11149
I 21) CAY KURUMU																		I
I 1977	3790	0	1436	0	5226	3	0	0	1	4	5222	4530	692	9	48	65	122	570
I 1978	5845	0	1607	0	7452	8	0	0	15	23	7429	6532	897	12	75	102	189	705
I 1979	7110	0	4570	0	11680	20	0	0	0	20	11660	9692	1968	19	168	168	355	1613
I 1980	17662	0	1436	0	19096	25	1	0	0	26	19072	17983	1089	33	448	268	749	340
I 1981	27560	0	0	0	27560	42	7	0	0	49	27511	22741	4770	0	606	427	1035	3735
I 1982	47173	0	0	0	47173	133	16	0	31	180	45993	34741	12252	1	953	541	1495	10757
I 1983	55456	0	0	0	55456	382	3	0	73	458	54998	46077	6921	67	1054	621	1742	5179

EK TABLO : 12a - Tarım, Hayvancılık ve Tarımsal Girdi Üretim, İşleme ve Pazarlaması
Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu (Devam)

													(Milyon TL.)		
I			I			I			I			I			
I			I			I			I			I			
KURULUSLAR	KARSILIK	GECMIS ISTIRAK	IFANLIYET	KAR	DIGER I	DISI I	FAIZ-	KOMIS-	YIL.AIT	KISIM	DIGER.I	DISI I	IFANLIYET	KAR	DONEMLI
1	LER	YONLAR	MILMA.	KAR	PAYI	HASILAT I	LER	YONLAR	BID.ZA.	GIDER.	GIDER.I	GIDER.I	veya	ZARARI	
I 18) T.YAPAGI-TIF.A.S.															
I 1977	7	0	0	1	0	2	10	13	0	0	0	0	13	I	21
I 1978	9	0	0	0	0	4	13	43	0	1	0	1	45	I	11
I 1979	11	0	0	5	0	2	18	0	0	1	0	6	7	I	10
I 1980	10	0	1	2	0	7	20	31	0	5	0	1	37	I	94
I 1981	3	0	0	178	0	20	201	7	0	231	5	1	244	I	51
I 1982	36	0	0	55	0	14	105	10	0	2	12	10	34	I	15
I 1983	35	0	0	67	0	10	112	402	0	8	12	4	426	I	-846
I 19) YEM SAN.T.A.S.															
I 1977	2	0	0	1	4	4	11	1	0	2	-	0	2	5	I
I 1978	7	0	0	0	5	31	43	18	0	-0	0	0	18	36	I
I 1979	5	0	0	2	11	47	65	31	0	9	0	4	44	I	32
I 1980	22	0	0	2	10	5	39	69	0	15	7	23	114	I	336
I 1981	60	0	0	3	22	16	95	138	0	3	7	27	175	I	82
I 1982	112	0	0	8	14	17	151	200	0	23	10	45	278	I	178
I 1983	119	0	0	1	23	48	191	216	0	12	0	51	279	I	713
I 20) T.Z.D.K.															
I 1977	178	2	11	206	2	34	433	74	4	7	1	15	101	I	49
I 1978	161	5	4	366	2	70	608	86	2	9	27	35	159	I	-64
I 1979	212	3	0	569	3	115	902	124	8	553	41	10	736	I	218
I 1980	231	3	46	37	9	199	525	91	20	68	49	9	237	I	1820
I 1981	814	6	0	15	28	410	1273	0	32	44	138	7	221	I	3312
I 1982	1770	14	65	43	0	365	2257	0	45	17	152	6	220	I	3473
I 1983	2636	27	390	118	7	400	3578	0	14	52	11	81	158	I	14569
I 21) CAY KURUMU															
I 1977	2	0	0	2	0	5	9	170	0	5	0	411	586	I	-7
I 1978	0	0	0	8	0	20	28	134	0	4	0	606	744	I	-8
I 1979	22	0	1	0	0	29	52	184	0	21	0	1474	1679	I	-14
I 1980	0	0	1	2	0	101	104	458	0	5	0	1143	1606	I	-1142
I 1981	0	0	0	21	0	148	169	933	0	151	0	2	1086	I	2818
I 1982	43	0	0	24	0	73	140	564	0	90	0	8	662	I	10235
I 1983	705	0	0	12	0	31	748	289	0	64	0	16	369	I	5558

**EK TABLO : 14 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında
Faaliyet Gösteren Kuruluşlar
Hakkında Özeti Bilgiler**

{ Milyon TL. }

I	I	I	I	I	I	I
I	I	NET I	OZ I	I	MAL & I	DONEM I
I	KURULUSLAR	I ISLETIME I	KAYNAK.I BILANCO I	HIZMET I	KAR I	
I		I SERMA-I TOPLAMI I	TOPLAMI I	SATIS I	veya I	
I		I YESI I	I	I HASILATI I	I ZARARI I	
I	I 22) D.B.D.NAK.T.A.S.					I
I	1977	-1363	1255	6650	1764	-478 I
I	1978	-1427	175	7944	2301	-1103 I
I	1979	-1964	1288	11303	4794	1113 I
I	1980	614	7004	18974	10942	2547 I
I	1981	-1856	8551	25557	14954	3189 I
I	1982	-1991	11501	31461	16972	861 I
I	1983	-11273	6669	40917	25797	-12349 I
I	I 23) DENIZ.BANK.T.A.O.					I
I	1977	-646	951	11273	3506	-1162 I
I	1978	-3033	-1476	12798	4659	-3598 I
I	1979	-1985	2308	18954	6431	-4412 I
I	1980	-2289	4021	32368	14209	-2355 I
I	1981	-1444	5354	47666	23110	-6741 I
I	1982	152	10792	65385	34650	5745 I
I	1983	-3976	46901	136085	52314	7022 I
I	I 24) P.T.T.					I
I	1977	-2372	-758	14304	5201	-1772 I
I	1978	-1982	-2330	20074	8883	-1596 I
I	1979	-714	-2233	30313	15271	-531 I
I	1980	6762	13646	52045	32478	6561 I
I	1981	15617	23843	79077	51562	13623 I
I	1982	24989	42894	124198	69115	18039 I
I	1983	28144	119566	244035	107264	22931 I
I	I 25) T.C.D.B.					I
I	1977	-3459	5458	17058	4701	-990 I
I	1978	-474	4441	23284	5520	-2567 I
I	1979	-5446	668	34120	7964	-6457 I
I	1980	-3686	14881	63355	17822	-7237 I
I	1981	-7723	20388	83384	26762	-2187 I
I	1982	37258	70610	136660	43319	7583 I
I	1983	62155	224630	313651	55009	7533 I
I	I 26) T.H.Y. A.O.					I
I	1977	36	633	3690	3085	-350 I
I	1978	-319	553	4599	4825	-431 I
I	1979	299	1038	7726	9489	55 I
I	1980	9	-877	10438	14898	-1926 I
I	1981	3039	2304	18113	27192	-765 I
I	1982	-1029	9698	48929	41224	353 I
I	1983	4671	17219	62837	61197	4252 I
I	I 27) T.R.T					I
I	1977		172	1272	2093	1262
I	1978		267	1459	2423	1557
I	1979		648	1598	2504	2001
I	1980		690	2064	3444	3646
I	1981		3174	4331	7306	7828
I	1982		4326	8037	10354	9574
I	1983		1150	11452	16429	9416
I						-50 I

EL TABLO : 15 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Bilanço Özeti (Aktif)

1 Milyon TL'dir.																						
DÖNEN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR												
YÜKÜLÜSLER		YASAL VE MISSE S.		VERİLEN		DİĞER		DÖNEN İ TAS.BDN.		MADDİ		NET MAD.		MADDİ		NET MAD.		DİĞER	DURAN İ TOPLAMI	MİTIF		
1 22) G.B.B.MAİ.T.A.S.																						
	1977	215	0	444	127	200	218	1204	0	45	0	3	7283	1893	5390	0	0	0	8	5446	455	
	1978	68	0	850	95	251	288	1552	0	46	0	8	8916	2581	6335	0	0	0	5	6392	7944	
	1979	359	0	2511	184	419	415	3888	0	72	0	10	10663	3332	7331	0	0	0	2	7415	11305	
	1980	1367	0	2851	837	1092	652	6799	0	69	0	10	16897	4712	12095	0	0	0	1	12175	18974	
	1981	671	0	5133	370	1278	1267	9039	0	50	0	9	966	21052	6517	14575	0	0	0	97	16511	22557
	1982	515	0	7622	366	2547	0	11050	0	6	0	1006	26317	8816	17501	0	0	0	1904	20411	31461	
	1983	635	0	8101	327	2617	1613	13593	0	58	0	1006	74514	48255	26259	0	0	0	1	27324	40917	
1 23) DEMİZ. MAMİ. F.G.D.																						
	1977	1924	552	1766	57	356	545	5200	2011	14	444	201	4866	1207	3259	3	1	2	0	142	6073	11273
	1978	684	1	2346	70	494	893	4488	1102	2689	520	226	4997	1392	3605	10	2	8	0	160	8310	12798
	1979	1300	0	5427	158	623	1597	9105	966	3673	499	233	6217	1625	4592	14	2	12	184	299	9845	18954
	1980	3866	0	6048	1854	1273	2643	15784	1301	3798	997	235	12053	2168	9945	19	2	17	226	65	16581	32368
	1981	7894	0	6717	637	2021	7097	24366	0	12	1277	235	17837	2743	15094	47	6	41	306	6335	23300	47666
	1982	9002	0	8135	342	4044	6822	26345	0	86	1549	245	22088	3665	18423	81	16	65	407	18265	39040	65385
	1983	10999	0	16953	4003	3706	4986	40647	0	4063	3184	10262	77352	25697	51655	79	30	49	363	25862	95438	134085
1 24) F.I.T.																						
	1977	368	0	1761	591	2549	1	5270	12	1	0	64	10606	1690	8916	0	0	0	41	9034	14304	
	1978	359	0	2522	1472	3563	1	7917	9	1	0	64	14246	2193	12053	0	0	0	30	12157	20074	
	1979	522	0	5471	2755	5150	1	13897	8	2	0	64	19214	2918	16296	1	0	1	0	47	16416	30313
	1980	1687	2	11518	5112	873	1	27093	0	2	0	64	28746	3924	24822	1	0	1	0	83	24972	52065
	1981	3761	0	12992	5598	17173	6	39539	0	8	0	159	44493	5217	39266	2	1	1	0	103	39547	79077
	1982	4440	0	13073	7379	31686	8	56586	0	5811	1094	339	67576	7348	60228	2	1	1	0	139	47612	124198
	1983	7933	0	17136	10560	54936	13	90578	0	7865	710	1534	193928	50750	143178	8	2	6	0	164	153457	244035
1 25) I.C.B.B.																						
	1977	456	4	2313	529	1314	102	4718	0	41	1	1914	14241	3912	10329	0	0	0	8	55	12540	17056
	1978	177	4	4506	1007	3948	5	9649	0	37	3	2	18119	4574	13545	2	1	1	0	49	13635	23284
	1979	820	4	7075	2211	5565	6	13681	0	29	3	2	23632	5507	18325	2	1	1	0	81	18439	34170
	1980	764	4	15682	5778	12136	76	34440	0	27	6	2	35437	6395	29042	2	1	1	0	17	29993	63125
	1981	1851	87	15856	9747	14675	62	42258	0	31	8	2	48891	7815	41076	2	1	1	0	10	41176	83384
	1982	3845	1002	23296	18143	23476	149	68705	0	60	6	2	27670	10447	66623	2	1	1	0	263	46955	156645
	1983	2564	8	46917	25645	31465	111	106010	0	103	6	14	274728	67471	207237	2	1	1	0	260	207641	313651
1 26) T.H.Y. A.D.																						
	1977	247	0	146	213	307	185	1098	1	136	0	11	3507	1316	2191	5	0	5	0	248	2592	3690
	1978	382	0	240	305	358	174	1459	1	415	0	14	4236	1755	2481	3	0	3	0	226	3140	4599
	1979	1169	170	700	477	451	304	3311	1	641	0	15	5525	2290	3235	7	0	7	0	516	4415	7724
	1980	1990	40	593	693	684	728	4718	1	310	0	30	7677	3355	4322	4	0	4	0	1053	3720	10438
	1981	4354	40	2393	1056	798	1062	9703	1	2192	0	66	9445	4801	4644	184	0	184	0	1323	8410	10113
	1982	3910	340	3060	1160	1208	1071	12949	0	3403	0	508	38800	8645	30155	220	0	228	0	1686	35990	40979
	1983	9618	40	8874	2260	1782	1766	20340	0	347	0	203	70581	36925	39656	256	0	256	0	2035	42497	62037
1 27) T.K.T																						
	1977	61	0	128	194	40	3	426	32	111	760	0	893	137	756	9	3	6	0	0	1667	2993
	1978	60	0	245	95	57	74	531	31	190	397	0	1477	208	1269	6	3	3	0	0	1892	2423
	1979	97	0	268	318	94	313	1030	31	8	0	0	1741	313	1428	0	0	0	7	1476	2504	
	1980	313	30	381	474	119	0	1211	1	12	0	0	1943	426	1517	12	4	8	0	509	2127	3444
	1981	2100	511	375	1255	269	0	4576	0	21	0	0	2325	538	1787	0	0	0	0	968	2776	7306
	1982	1512	539	689	3171	580	0	6473	0	0	0	0	3250	710	2540	7	4	3	0	1338	3881	10354
	1983 (1)	786	0	743	3611	732	0	5866	0	0	0	0	13647	4772	8875	7	4	3	0	1685	10543	16429

(1) 11 Nisan 1983 tarih ve 60 sayılı KHK ile KİT kapağından çıkarılmıştır.

Kaynak : T.C. Maliye Bakanlığı KİT Yıllıkları ve Bütçe Gerekçesi.

EX TABLO : 15a - Ulaştırmalar ve Haberleşme Alanında Faaliyat Gösteren Kuruluşların Bilanço Ozetleri (Pasif)

EX. TABLO : 16 - Ulaştırma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Kâr/Zarar Tablosu

KURULUSLAR																(Milyon TL.)		
	MAL	MİMET	ALINAN	VERGİ	GAYRI	SATIŞ	KASA	LATAN	SATI	MİMET	SATI	ARAS.	PAZAR-	GENEL	İSLETME			
	SATIS	SATIS	SUBVAR-	TADE-I	SATIS	VERGİ-	TADE-	ISKOM-	DIGER-I	INDI-I	SATIS	SATIS	BELIS.	LAMA	IDARE	DÖNEM İFAHLİYET		
	İHASLATI	İHASLATI	SIYON	LER	İHASLATI	LER	LER	TOSU	LERI	RİHLER İHASLATI	İHASLATI	KARTI	GİDER	GİDER	GİDER	KARI		
22) D.B.E.MAH.I.A.S.																		
1977	0	1764	0	0	1764	0	0	0	0	1764	2326	-564	0	0	0	-564		
1978	0	2301	0	0	2301	0	0	0	0	2301	3496	-1195	0	0	0	-1195		
1979	0	4794	20	0	4814	0	0	0	0	4814	4864	-50	0	0	0	-50		
1980	0	1094	4	0	10944	0	0	0	0	10944	9108	1838	0	0	0	1838		
1981	0	14954	283	0	15237	0	0	0	0	15237	13133	2104	0	0	0	2104		
1982	0	16972	630	0	17602	0	0	0	0	17602	16120	-518	0	0	0	-518		
1983	0	25797	2040	0	27637	0	0	0	0	27637	27451	38b	0	0	0	38b		
23) DENİZ.BAM.B.T.A.D.																		
1977	0	3506	121	0	3627	58	17	0	0	75	3552	3865	-313	3	179	184	366	-679
1978	0	4659	236	0	4895	94	13	0	0	107	4788	6191	-1403	8	314	293	613	-2016
1979	0	6431	349	0	6780	114	22	0	1	137	6643	9025	-2382	12	445	364	821	-3203
1980	0	14209	610	0	14819	252	33	0	1	284	14533	14942	-409	29	644	768	1441	-1850
1981	0	23110	1044	0	24154	230	47	0	1	278	23876	25731	-1055	44	960	1336	2340	-4195
1982	0	34650	992	0	35642	275	68	0	0	343	35299	26459	6840	39	1088	1202	2329	4511
1983	0	52314	1716	0	54930	406	160	0	0	506	53524	44273	9251	51	1421	1649	3121	6130
24) P.T.T.																		
1977	0	5201	0	0	5201	0	0	0	0	5201	4499	-1297	0	0	0	0	-1297	
1978	0	8883	0	0	8883	0	0	0	0	8883	9894	-1011	0	0	0	0	-1011	
1979	0	15271	0	0	15271	0	0	0	0	15271	14624	647	0	0	0	0	647	
1980	0	32478	0	0	32478	0	0	0	0	32478	24550	7928	0	0	0	0	7928	
1981	0	51562	0	0	51562	0	0	0	0	51562	53098	16464	0	0	0	0	16464	
1982	0	69115	0	0	69115	0	0	0	0	69115	46872	22243	0	0	0	0	22243	
1983	0	107264	0	0	107264	0	0	0	0	107264	73366	33898	0	0	0	0	33898	
25) T.C.D.O.																		
1977	0	4701	2327	0	7028	0	0	0	0	7028	8235	-1207	0	0	0	0	-1207	
1978	0	5520	3777	0	9297	0	0	0	0	9297	11891	-2594	0	0	0	0	-2594	
1979	0	7964	6713	0	14677	0	0	0	0	14677	19689	-5012	0	0	0	0	-5012	
1980	0	17822	19100	0	36922	0	0	0	0	36922	40585	-3463	0	0	0	0	-3463	
1981	0	28762	22316	0	51078	0	0	0	0	51078	51358	-240	0	0	0	0	-3909	
1982	0	43319	25746	0	49065	2012	0	0	0	2012	67653	66552	6401	0	0	0	0	1834
1983	0	55009	38416	0	93423	2596	0	0	0	2596	90824	84106	6723	0	0	5841	5841	882
26) T.H.Y. A.O.																		
1977	0	3085	0	0	3085	94	171	0	15	260	2805	2458	347	0	448	252	700	-353
1978	0	4625	0	0	4825	136	242	0	11	469	4416	3568	846	0	787	367	1154	-504
1979	0	9489	0	0	9489	225	495	0	10	930	8539	6635	1724	0	1361	540	1901	-177
1980	0	14658	0	0	14698	251	1511	0	7	1769	13129	11378	1751	0	2550	1264	3834	-2083
1981	0	27192	0	0	27192	586	1568	0	52	2206	24986	20492	4294	0	4691	1682	5773	-1479
1982	0	41224	0	0	41224	753	2127	0	0	2880	30490	7854	0	4694	1740	7834	20	
1983	0	61197	0	0	61197	827	2913	0	0	3740	57457	44164	13293	0	10122	2883	13005	288
27) T.R.T.																		
1977	582	680	36	0	1298	58	0	0	0	58	1240	880	360	0	0	0	0	360
1978	680	877	70	0	1627	68	0	0	0	68	1559	1242	317	0	0	0	0	317
1979	922	1079	57	0	2058	92	0	0	0	92	1966	1959	7	0	0	0	0	7
1980	1420	2226	101	0	3747	142	0	0	0	142	3605	3395	210	0	0	0	0	210
1981	2009	5819	113	0	7941	201	0	0	0	201	7740	4456	3284	0	0	0	0	3184
1982	2497	7077	238	0	9812	250	0	0	0	250	9552	5889	3663	0	0	0	0	3663
1983 (1)	2675	6741	250	0	9866	268	0	0	0	268	9398	8814	584	0	0	0	0	584

(1) 11 Nisan 1983 tarih ve 60 sayılı KHK ile KIT kapsamından çıkarılmıştır.

Kaynak : Kuruluşlardan Alınan Bilgiler.

EK TABLO : 16a - Ulaşturma ve Haberleşme Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların
Kâr/Zarar Tablosu (Devam)

(Milyon TL.)

I KURULUŞLAR	I KARSILIK. BECHIS ISTIRAK	I FAALIYET	I GECMIS	I CALIS.	I IFALIYET	I KAR	I DÖNEM		
I 22) D.B.D.MAK.T.A.S.									
I 1977	4	0	0	99	0	162	265	79	0
I 1978	10	0	0	22	0	168	200	58	0
I 1979	25	0	0	1071	0	197	1293	58	0
I 1980	47	0	0	225	0	685	957	124	0
I 1981	169	0	0	996	0	909	2074	189	0
I 1982	359	0	0	397	0	1281	2037	294	0
I 1983	323	0	0	505	137	1654	2619	103	0
I 23) DENİZ.BANK.T.A.O.									
I 1977	0	3	0	93	0	809	905	206	1
I 1978	3	4	0	25	0	710	742	144	2
I 1979	2	6	0	104	0	1126	1238	231	1
I 1980	36	8	0	126	0	2598	2768	398	1
I 1981	108	18	0	468	0	4588	5182	527	18
I 1982	181	32	0	493	0	5686	6392	384	6
I 1983	341	44	0	452	1	6431	7269	316	6
I 24) P.I.T.T.									
I 1977	5	104	9	23	47	363	351	827	22
I 1978	3	121	24	29	85	581	843	1108	34
I 1979	0	180	19	71	0	831	1101	1508	43
I 1980	1	400	17	59	122	2214	2813	2749	87
I 1981	0	545	135	229	236	2250	3395	3689	152
I 1982	0	577	41	353	256	3445	4672	4893	200
I 1983	5	691	122	403	383	5959	7563	9603	331
I 25) I.C.B.D.									
I 1977	24	0	2	16	0	1279	1321	204	0
I 1978	34	0	2	28	0	1603	1667	397	0
I 1979	45	0	5	18	0	2017	2085	514	0
I 1980	32	0	2	65	0	4032	4131	1406	0
I 1981	92	0	8	782	0	7054	7936	1962	0
I 1982	501	0	10	1082	0	12806	14399	2773	0
I 1983	877	0	9	379	0	14582	15847	1970	0
I 26) T.H.Y. A.O.									
I 1977	5	0	0	3	2	92	102	6	0
I 1978	4	0	0	61	15	186	246	1	0
I 1979	11	0	0	22	17	485	535	7	0
I 1980	19	0	0	13	49	849	930	0	0
I 1981	127	0	0	169	38	1266	1800	2	0
I 1982	42	0	0	258	286	1993	2579	0	0
I 1983	315	0	1	337	636	3575	4864	1	0
I 27) T.K.T									
I 1977	10	0	0	2	0	1	13	0	0
I 1978	14	0	0	17	0	3	34	0	0
I 1979	16	0	0	12	0	4	32	32	0
I 1980	25	0	0	8	0	6	39	56	0
I 1981	15	0	0	18	0	83	116	75	0
I 1982	497	0	0	10	0	24	531	103	0
I 1983	89	0	0	47	0	84	220	158	0

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- 1) Akguç, Öztin, Mali Tablolar Analizi, 4.B., İstanbul, Sermet Matbaası, 1979.
- 2) Akın, Mecdeddin, İktisadi Devlet Teşekkülleri Mevzuatı, Erdem, Kaya ve Ankara, Mars Matbaası, 1966.
Dincer, Güven
(derleyenler),
- 3) Anthony, Robert N., Management Accounting -Text and Cases-, 3.B., Homewood, Illinois, Richard D. Irwin, Inc., 1964.
- 4) Archer, Stephen H., Financial Management An Introduction, Choate, Marc G. ve New York, John Wiley and Sons, 1979.
Racette, George,
- 5) Archer, Stephen H. Business Finance : Theory and Management, ve D'ambrosio, New York, The MacMillan Company, 1966.
Charles A.,
- 6) Baklacioğlu, Sadık, Kamu İktisadi Teşebbüsleri -Genel Esaslar, Çeşitli Ülkelerde, Türkiye'de-, Ankara, Sevinç Matbaası, 1976.
- 7) Block, Stanley B. Foundations of Financial Management, ve Hirt, Geoffrey 2.B., Homewood, Illinois, Richard D. A., Irwin, Inc., 1981.

- 8) Brigham, Eugene F., Fundamentals of Financial Management,
2.B., Hinsdale, Illinois, The Dryden
Press, 1980.
- 9) Erciyes, Ridvan
Bülent (derleyen), Türk Ticaret Kanunu, Ankara, Doruk,
Kitap ve Yayınevi, 1975.
- 10) Ertuna, İbrahim
Özer, İmalat Sektörü Özel Kesiminde Mali
ve Ekonomik Göstergeler (1973-1975),
İstanbul, Bilrapor Sistemi, t.y.
- 11) Gonenli, Atilla, İşletmelerde Finansal Yönetim, 3.B.,
İstanbul, İstanbul Matbaası, 1979.
- 12) Horne, James C. Van, Financial Management and Policy,
Englewood Cliffs, New Jersey,
Prentice-Hall, Inc., 1968.
- 13) İnan, Afet
(derleyen), Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhu-
riyetinin Birinci Sanayi Planı 1933,
Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi,
1972.
- 14) İstanbul Sanayi
Odası, Sanayide Fon Akımı ve Finans Yolla-
rındaki Değişimler, İstanbul, Can
Matbaası, 1984.
- 15) Koç-Yalkın, Yüksel, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri,
4.B., Ankara, Sevinç Matbaası, 1975.

- 16) Koç, Yüksel, Genel Muhasebe Prensipleri ve Uygulaması, 2.B., Ankara, Baylan Matbaası, 1975.
- 17) Merrill Lynch Pierce Fenner and Smith Inc., How to Read a Financial Report, 4.B., New York, 1979.
- 18) Milli Produktivite Merkezi, Verimlilik Açısından Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Yeniden Düzenlenmesi ve Geliştirilmesi Semineri, Ankara, Ongun Kardeşler Matbaası, 1973.
- 19) Ökçün, Gündüz A. (derleyen), Türkiye İktisat Kongresi 1923-İzmir (Haberler, Belgeler, Yorumlar), 2.B., Ankara, Sevinç Matbaası, 1971.
- 20) Samin, Cihangir, Finansal Analiz, C. II, İstanbul, Çağlayan Basımevi, 1979.
- 21) Schall, Lawrence D. ve Haley, Charles W., Introduction to Financial Management, New York, McGraw-Hill Book Company, 1977.
- 22) T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı Kamu İktisadi Teşebbüslerinde Yönetimi Geliştirme ve İşletmeleri İyileştirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, Yayın ve Temsil Şb. Matbaa Birimi, 1977.

- 23) T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâti, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler 1972-1983 (Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler), Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1985.
- 24) T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâti, 1985 Yılı Programı, Ankara, Başkanlığı Basımevi, 1985.
- 25) T.C. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Kamu İktisadi Teşebbüsleri 1981 Yılı Genel Raporu, Ankara, 1983.
- 26) T.C. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Kamu İktisadi Teşebbüsleri 1982 Yılı Genel Raporu, Ankara, 1984.
- 27) T.C. Maliye Bakanlığı, 1978 Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve İştirakleri Yıllığı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1979.
- 28) T.C. Maliye Bakanlığı, 1979 Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve İştirakleri Yıllığı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1980.
- 29) T.C. Maliye Bakanlığı, 1980-1981 Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve İştirakleri Yıllığı, Ankara, Bizim Büro Baskı, 1981.

- 30) T.C. Maliye Bakanlığı, 1981 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Meteksan Limited Şirketi, 1980.
- 31) T.C. Maliye Bakanlığı, 1982 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Meteksan Limited Şirketi, 1981.
- 32) T.C. Maliye Bakanlığı, 1983 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Meteksan Limited Şirketi, 1982.
- 33) T.C. Maliye Bakanlığı, 1984 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1983.
- 34) T.C. Maliye ve Gümüş Bakanlığı, 1985 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984.
- 35) Türkiye Sinai Kalkınma Bankası A.Ş., İşletmeye Açılmış Kuruluşların Mali Durum ve Faaliyet Sonuçları (1973-1974), İstanbul, t.y.
- 36) Türkiye Sinai Kalkınma Bankası A.Ş., İşletmeye Açılmış Kuruluşların Mali Durum ve Faaliyet Sonuçları (1975), İstanbul, t.y.
- 37) Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği, KİT Raporu, İstanbul, 1982.

- 38) United Nations, Financial Aspects of Manufacturing Enterprises in the Public Sector (Part : I Report of the Seminar), New York, United Nations Publication: ID/49 Vol. I, 1970.
- 39) Wessel, Robert H., Principles of Financial Analysis A Study of Financial Management, New York, The MacMillan Company, 1961.
- 40) Weston, J.Fred ve Brigham, Eugene F., Esentialis of Managerial Finance, New York, Holt Rinehart and Winston, Inc., 1968.